Duyuru

Michael Hardt & Antonio Negri

İngilizce'den Çeviren: Abdullah Yılmaz

DUYURU • M. Hardt &

AYRINTI

2. BASIM

MICHAEL HARDT: Duke Üniversitesi'nde edebiyat profesörüdür. Kendi yazdığı *Gilles Deleuze: An Apprenticeship in Philosophy* (1993) [*Gilles Deleuze· Felsefede Bir Çıraklık*, Çev İsmail Öğretir ve Ali Utku, Birey Yay., 2002] kitabının yanı sıra, Antonio Negri ile birlikte *Labor of Dionysus: A Critique of the State-form* (1994) [*Dionysos'un Emeği-Devlet Biçiminin Bir Eleştirisi*, Çev. Ertuğrul Başer, İletişim Yay., 2003] kitabını kaleme almıştır. Paolo Virno ile birlikte *Radical Thought in Italy* (1996) [*İtalya'da Radikal Düşünce*, Çev. Sinem Gözer, Selen Göbelek, Otonom Yay., 2005] ve Kathi Weeks ile birlikte *The Jameson Reader* (2000) kitaplarının editörlüğünü yapmıştır. Halen Pier Paolo Pasolini'nin yazı ve filmlerinin yanı sıra XX. yüzyıl edebiyatında modernizm ve realizm üzerine çalışmaktadır.

ANTONIO NEGRI: 1933 yılında İtalya'nın Padua kentinde doğan yazar, yirmi üç yaşında Alman tarihselciliği üzerine hazırladığı teziyle felsefe diploması alır. 1957-1958 yılları arasında Benedetto Croce Tarihsel Çalışmalar Enstitüsü'nde çalışır ve 1959 yılında Hukuk Felsefesi profesörlüğü unvanını kazanır. 1967 yılına dek Padua Üniversitesi'nde asistan olarak görev yapar ve aynı yıl devlet kuramları alanında profesör olur.

Negri'nin yayıncılık faaliyeti 1956'da, Padua Üniversitesi'nin öğrenci temsilcileri dergisi olan *Il Bo*'nun direktörlüğüyle başlar. 1959'da İtalyan Sosyalist Partisi'nin yerel konseyine seçilen Negri, partinin Padua bölgesi yayını olan *Il Progresso Veneto* dergisinin yöneticiliğini yapmaya başlar. Partinin Hıristiyan Demokrat Parti'yle koalisyona girmesi üzerine Negri Sosyalist Parti'den ayrılır.

1969-1973 yılları arasında etkinlik gösteren Potere Operaio çevresinin kurucularından olan Negri, bu siyasal oluşumun en ünlü kuramcısı olarak ön plana çıkar. Hareketin dağılmasından sonra ise Autonomia Operaia Organizzata (Örgütlü İşçi Otonomu) hareketinin kurucuları arasında yer alır. 1978-79 yılları arasında zamanının çoğunu Paris'teki École Normale Supérieure'de geçirir.

Nisan 1979'da Negri, Aldo Moro'nun Kızıl Tugaylar tarafından kaçırılıp öldürülmesi sonrasında açılan soruşturma çerçevesinde diğer Autonomia üyeleriyle birlikte tutuklanır ve Kızıl Tugaylar'ın lideri olmak, Aldo Moro'nun kaçırılmasını planlamak gibi suçlamalara maruz kalır. Her ne kadar sonraki yıllarda Kızıl Tugaylar'la bağlantısı olmadığı açıklık kazanacak olsa da, Negri şaibeli bir yargılama sürecinin sonucunda toplam 34.5 yıl hapis cezasına çarptırılır.

Marx Beyond Marx yayımlanıp İtalya'da edebiyat dışı kitap listelerinde bir numaraya yerleştiğinde Negri hapistedir ve 1983 yılında Radikal Parti'nin yürüttüğü kampanya sayesinde bu partinin listesinden İtalyan Parlamentosu'na seçilene dek hapiste kalır. Eylül 1983'te Bakanlar Kurulu'nun dokunulmazlığını kaldırmaya karar vermesiyle Negri İtalya'yı terk eder ve 1997 yılına dek yaşayacağı Fransa'ya geçer. 1 Temmuz 1997 günü devlet teröristinden kaynaklanan "kurşun yılları"na bir son vermek için İtalya'ya geri döner ve cezasının kalan kısmını çekmek üzere Roma'daki Rebibbia Hapishanesi'ne konur. *İmparatorluk*'u bu hapishane dönemi esnasında yazan Negri, 2003 baharında serbest bırakılır.

Negri'nin İngilizce olarak yayımlanan kitapları şunlardır: *Revolution Retrieved: Selected Writings on Marx, Keynes, Capitalist Crisis and New Social Subjects 1967-1983* (1988); *The Politics of Subversion: A Manifesto for the Twenty-First Century* (1989) [*Yıkıcı Politika-21. Yüzyıl İçin Bir Manifesto*, Çev. Akın Sarı, Otonom Yay., 2006]; *Communists Like Us: New Spaces of Liberty, New Lines of Allience* (1990); (Michael Hardt'la birlikte) *The Savage Anomaly: The Power of Spinoza's Metaphysics and Politics* (1991) [*Yaban Kuraldışılık-Spinoza Metafiziğinin ve Siyasetinin Gücü*, Çev. Eylem Canaslan, Otonom Yay., 2005]; *Marx Beyond Marx: Lessons on the Grundrisse* (1991) [*Marx Ötesi Marx-Grundrisse Üzerine Dersler*, Çev. Münevver Çelik, Otonom Yay., 2006]; *Labor of Dionysus: A Critique of the State-Form* (1994); *Time For Revolution, Continuum* (2003) [*Devrim Zamanı*, Çev. Yavuz Alogan, Ayrıntı Yay., 2005]; (Félix Guattari'yle birlikte) *Empire* (2000) [*İmparatorluk*, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yay., 2003] ve *Multitude-War and Democracy in the Age of Empire* (2004) [*Çokluk-İmparatorluk Çağında Savaş ve Demokrasi*, Çev. Barış Yıldırım, Ayrıntı Yay., 2004].

Ayrıntı: 655
İnceleme Dizisi: 241

Duyuru
Michael Hardt-Antonio Negri

Kitabın Özgün Adı
Declaration

İngilizce'den Çeviren
Abdullah Yılmaz

Yayıma Hazırlayan
Gökçe Çiçek Çetin

© 2012 by Michael Hardt and Antonio Negri

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafı
Paul Taylor/Stone/Getty Images Turkey

Kapak Tasarımı
Arslan Kahraman

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Hediye Gümen

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No.:244 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım *2012*
İkinci Basım *2013*
Baskı Adedi *2000*

ISBN 978-975-539-687-3
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Michael Hardt-Antonio Negri

Duyuru

İNCELEME DİZİSİ

YEŞİL POLİTİKA/*J. Porritt* ◂ MARKS, FREUDVE GÜNLÜK HAYATIN ELEŞTİRİSİ/*B. Brown* ◂ KADINLIK TAHAKKÜMVE DİRENİŞ SANATLARI/*J.C. Scott* ◂ SAĞLIĞIN GASPI/*I. Illich* ◂ SEVGİNİN BİLGELİĞİ/*A. Finkielkraut* ◂ KİMLİK VE FARKLILIK/*H. Connolly* ◂ ANTİPOLİTİK ÇAĞDA POLİTİKA/*G. Mulgan* ◂ YENİ BİR SOL ÜZERİNE TARTIŞMALAR/*H. Wainwright* ◂ DEMOKRASİ VE KAPİTALİZM/*S. Boutles-H. Gintis* ◂ OLUMSALLIK, İRONİ VE DAYANIŞMA/*R. Rorty* ◂ OTOMOBİLİN EKOLOJİSİ/*P. Freund-G. Martin* ◂ ÖPÜŞME, GIDIKLANMA VE SIKILMA ÜZERİNE/*A. Phillips* ◂ İMKÂNSIZIN POLİTİKASI/*J.M. Besnier* ◂ GENÇLER İÇİN HAYAT BİLGİSİ EL KİTABI/*R. Vaneigem* ◂ EKOLOJİK BİR TOPLUMA DOĞRU/*M. Bookchin* ◂ İDEOLOJİ/*T. Eagleton* ◂ DÜZEN VE KALKINMA KISKACINDA TÜRKİYE/*A. Insel* ◂ AMERİKA/*J. Baudrillard* ◂ POSTMODERNİZM VE TÜKETİM KÜLTÜRÜ/*M. Featherstone* ◂ ERKEK AKIL/*G. Lloyd* ◂ BARBARLIK/*M. Henry* ◂ KAMUSAL İNSANIN ÇÖKÜŞÜ/*R. Sennett* ◂ POPÜLER KÜLTÜRLER/*D. Roure* ◂ BELLEĞİNİYİTİREN TOPLUM/*R. Jacoby* ◂ GÜLME/*H. Bergson* ◂ ÖLÜME KARŞI HAYAT/*N. O. Brown* ◂ SİVİL İTAATSİZLİK/*Der.: Y. Coşar* ◂ AHLÂK ÜZERİNE TARTIŞMALAR/*J. Nuttall* ◂ TÜKETİM TOPLUMU/*J. Baudrillard* ◂ EDEBİYATVE KÖTÜLÜK/*G. Bataille* ◂ OLUMCUL HASTALIK UMUTSUZLUK/*S. Kierkegaard* ◂ ORTAK BİR ŞEYLERİ OLMAYANLARIN ORTAKLIĞI/*A. Lingis* ◂ VAKİT ÖLDÜRMEK/*P. Feyerabend* ◂ VATAN AŞKI/*M. Viroli* ◂ KİMLİK MEKÂNLARI/*D. Morley-K. Robins* ◂ DOSTLUK ÜZERİNE/*S. Lynch* ◂ KİŞİSEL İLİŞKİLER/*H. LaFollette* ◂ KADINLAR NEDEN YAZDIKLARI HER MEKTUBU GÖNDERMEZLER?/*D. Leader* ◂ DOKUNMA/*G. Jospovici* ◂ İTİRAF EDİLEMEYEN CEMAAT/*M. Blanchot* ◂ FLÖRT ÜZERİNE/*A. Phillips* ◂ FELSEFEYİ YAŞAMAK/*R. Billington* ◂ POLİTİK KAMERA/*M. Ryan-D. Kellner* ◂ CUMHURİYETÇİLİK/*P. Pettit* ◂ POSTMODERN TEORİ/*S. Best-D. Kellner* ◂ MARKSİZM VE AHLÂK/*S. Lukes* ◂ VAHŞETİ KAVRAMAK/*J.P. Reemtsma* ◂ SOSYOLOJİK DÜŞÜNMEK/*Z. Bauman* ◂ POSTMODERN ETİK/*Z. Bauman* ◂ TOPLUMSAL CİNSİYET VE İKTİDAR/*R.W. Connell* ◂ ÇOKKÜLTÜRLÜ YURTTAŞLIK/*W. Kymlicka* ◂ KARŞIDEVRİMVE İSYAN/*H. Marcuse* ◂ KUSURSUZ CİNAYET/*J. Baudrillard* ◂ TOPLUMUN McDONALDLAŞTIRILMASI/*G. Ritzer* ◂ KUSURSUZ NİHİLİST/*K. A. Pearson* ◂ HOŞGÖRÜ ÜZERİNE/*M. Walzer* ◂ 21.YÜZYIL ANARŞİZMİ/*Der.: J. Purkis & J. Bowen* ◂ MARX'IN ÖZGÜRLÜK ETİĞİ/*G. G. Brenkert* ◂ MEDYA VE GAZETECİLİKTE ETİK SORUNLAR/*Der.: A. Belsey & R. Chadwick* ◂ HAYATIN DEĞERİ/*J. Harris* ◂ POSTMODERNİZMİNYANILSAMALARI/*T. Eagleton* ◂ DÜNYAYI DEĞİŞTİRMEK ÜZERİNE/*M. Löwy* ◂ ÖKÜZÜN A'SI/*B. Sanders* ◂ TAHAYYÜL GÜCÜNÜ YENİDEN DÜŞÜNMEK/*Der.: G. Robinson & J. Rundell* ◂ TUTKULU SOSYOLOJİ/*A. Game & A. Netcalfe* ◂ EDEPSİZLİK, ANARŞİ VE GERÇEKLİK/*G. Sartwell* ◂ KENTSİZ KENTLEŞME/*M. Bookchin* ◂ YÖNTEME KARŞI/*P. Feyerabend* ◂ HAKİKAT OYUNLARI/*J. Forrester* ◂ TOPLUMLAR NASIL ANIMSAR?/*P. Connerton* ◂ ÖLME HAKKI/*S. Inceoğlu* ◂ ANARŞİZMİN BUGÜNÜ/*Der.: Hans-Jürgen Degen* ◂ MELANKOLİ KADINDIR/*D. Binkert* ◂ SİYAH 'AN'LAR I-II/*J. Baudrillard* ◂ MODERNİZM, EVRENSELLİK VE BİREY/*S. Benhabib* ◂ KÜLTÜREL EMPERYALİZM/*J. Tomlinson* ◂ GÖZÜN VİCDANI/*R. Sennett* ◂ KÜRESELLEŞME/*Z. Bauman* ◂ ETİĞE GİRİŞ/*A. Picper* ◂ DUYGUÖTESİ TOPLUM/*S. Mestrovic* ◂ EDEBİYAT OLARAK HAYAT/*A. Nehamas* ◂ İMAJ/*K. Robins* ◂ MEKÂNLARI TÜKETMEK/*J. Urry* ◂ YAŞAMA SANATI/*G. Sartwell* ◂ ARZU ÇAĞI/*J. Kavel* ◂ KOLONYALİZM POSTKOLONYALİZM/*A. Loomba* ◂ KREŞTEKİ YABANİ/*A. Phillips* ◂ ZAMAN ÜZERİNE/*N. Elias* ◂ TARİHİNYAPISÖKÜMÜ/*A. Munslow* ◂ FREUD SAVAŞLARI/*J. Forrester* ◂ ÖTEYE ADIM/*M. Blanchot* ◂ POSTYAPISALCI ANARŞİZMİN SİYASET FELSEFESİ/*T. May* ◂ ATEİZM/*R. Le Poidevin* ◂ AŞK İLİŞKİLERİ/*O.F. Kernberg* ◂ POSTMODERNLİK VE HOŞNUTSUZLUKLARI/*Z. Bauman* ◂ ÖLÜMLÜLÜK, ÖLÜMSÜZLÜK VE DİĞER HAYAT STRATEJİLERİ/*Z. Bauman* ◂ TOPLUM VE BİLİNÇDIŞI/*K. Leledakis* ◂ BÜYÜSÜ BOZULMUŞ DÜNYAYI BÜYÜLEMEK/*G. Ritzer* ◂ KAHKAHANIN ZAFERİ/*B. Sanders* ◂ EDEBİYATIN YARATILIŞI/*E Dupont* ◂ PARÇALANMIŞ HAYAT/*Z. Bauman* ◂ KÜLTÜREL BELLEK/*J. Assmann* ◂ MARKSİZM VE DİL FELSEFESİ/*V. N. Voloşinov* ◂ MARX'IN HAYALETLERİ/*J. Derrida* ◂ ERDEM PEŞİNDE/*A. MacIntyre* ◂ DEVLETİN YENİDEN ÜRETİMİ/*J. Stevens* ◂ ÇAĞDAŞ SOSYAL BİLİMLER FELSEFESİ/*B. Fay* ◂ KARNAVALDAN ROMANA/*M. Bakhtin* ◂ PİYASA/*J. O'Neill* ◂ ANNE: MELEK Mİ,YOŞMA Mİ?/*E. V.Welldon* ◂ KUTSAL İNSAN/*G. Agamben* ◂ BİLİNÇALTINDA DEVLET/*R. Luman* ◂ YAŞADIĞIMIZ SEFALET/*A. Gorz* ◂ YAŞAMA SANATI FELSEFESİ/*A. Nehamas* ◂ KORKU KÜLTÜRÜ/*F. Furedi* ◂ EĞİTİMDE ETİK/*E. Haynes* ◂ DUYGUSAL YAŞANTI/*D. Lupton* ◂ ELEŞTİREL TEORİ/*R. Geuss* ◂ AKTİVİSTİN EL KİTABI/*R. Shaw* ◂ KARAKTER AŞINMASI/*R. Sennett* ◂ MODERNLİK VE MÜPHEMLİK/*Z. Bauman* ◂ NİETZSCHE: BİR AHLÂK KARŞITININ ETİĞİ/*P. Berkowitz* ◂ KÜLTÜR, KİMLİK VE SİYASET/*Nafiz Tok* ◂ AYDINLANMIŞ ANARŞİ/*M. Kaufmann* ◂ MODAVE GÜDÜMLERİ/*D. Crane* ◂ BİLİM ETİĞİ/*D. Resnik* ◂ CEHENNEMİN TARİHİ/*A.K. Turner* ◂ ÖZGÜRLÜKLE KALKINMA/*A. Sen* ◂ KÜRESELLEŞMEVE KULTUR/*J. Tomlinson* ◂ SİYASAL İKTİSADIN ABC'Sİ/*R. Halmel* ◂ ERKEN ÇÖKEN KARANLIK/*K.R. Jamison* ◂ MARX VE MAHİDUMLAR/*J. Derrida* ◂ ADALET TUTKUSU/*R.C. Solomon* ◂ HACKER ETİĞİ/*P. Himanen* ◂ KÜLTÜR YORUMLARI/*Terry Eagleton* ◂ HAYVAN ÖZGÜRLEŞMESİ/*P. Singer* ◂ MODERNLİĞİN SOSYOLOJİSİ/*P. Wagner* ◂ DOĞRUYU SÖYLEMEK/*M. Foucault* ◂ SAYGI/*R. Sennett* ◂ KURBANSAL SUNU/*M. Bayanan* ◂ FOUCAULT'NUN ÖZGÜRLÜK SERÜVENİ/*J. W. Bernauer* ◂ DELEUZE & GUATTARI/*P. Goodchild* ◂ İKTİDARIN PSİŞİKYAŞAMI/*J. Butler* ◂ ÇİKOLATANIN GERÇEK TARİHİ/*S.D. Coe & M.D. Coe* ◂ DEVRİMİN ZAMANI/*A. Negri* ◂ GEZEGENGESEL ÜTOPYA TARİHİ/*A. Mattelart* ◂ GÖÇ, KÜLTÜR, KİMLİK/*I. Chambers* ◂ ATEŞ VE SÖZ/*G.M. Ramirez* ◂ MİLLETLER VE MİLLİYETÇİLİK/*E.J. Hobsbawm* ◂ HOMO LUDENS/*J. Huizinga* ◂ MODERN DÜŞÜNCEDE KÖTÜLÜK/*S. Neiman* ◂ ÖLÜM VE ZAMAN/*E. Levinas* ◂ GÖRÜNÜR DÜNYANIN EŞİĞİ/*K. Silverman* ◂ BAKUNİN'DEN LACAN'A/*S. Newman* ◂ ORTAÇAĞDA ENTELEKTÜELLER/*J. Le Goff* ◂ HAYAL KIRIKLIĞI/*Ian Craib* ◂ HAKİKAT VE HAKİKATLİLİK/*B. Williams* ◂ RUHUN YENİ HASTALIKLARI/*J. Kristeva* ◂ ŞİRKET/*J. Bakan* ◂ ALTKÜLTÜR/*C. Jenks* ◂ BİR AİLE CİNAYETİ/*M. Foucault* ◂ YENİ KAPİTALİZMİN KÜLTÜRÜ/*Richard Sennett* ◂ DİNİN GELECEĞİ/*Santiago Zabala* ◂ ZANAATKÂR/*Richard Sennett* ◂ MELEZLİĞE ÖVGÜ/*Michel Bourse* ◂ SERMAYE VE DİL/*Christian Marazzi* ◂ SAVAŞ OYUNLARI/*Roger Stahl* ◂ BİR İDEA OLARAK KOMÜNİZM/*Alain Badiou & Slavoj Žižek* ◂ NİHİLİZM/*Bülent Diken* ◂ MADDESİZ/*André Gorz* ◂ BİLGİNİN ARKEOLOJİSİ/*M. Foucault* ◂ TÜKETİM TOPLUMU NEVROTİK KÜLTÜR ve DÖVÜŞ KULÜBÜ/*H. Övünç Ongur* ◂ ANTİKAPİTALİZM/*Jeremy Gilbert* ◂ ÇALIŞMAK SAĞLIĞA ZARARLIDIR/*Annie Thébaud-Mony* ◂ BERABER/*Richard Sennett* ◂ HAYATIN ANLAMI/*Terry Eagleton*

İçindekiler

Açılış: Bayrağı Devral 7

Birinci Bölüm
Krizin Öznel Figürleri

BORÇLANDIRILANLAR 18
MEDYALAŞTIRILANLAR 22
GÜVENLİKLEŞTİRİLENLER 26
TEMSİL EDİLENLER 31

İkinci Bölüm
Krize Karşı İsyan

BORCUN TERSİNMESİ 41
HAKİKATİ OLUŞTUR 44
ÖZGÜR BIRAK 47
KENDİNİ KUR 50

Üçüncü Bölüm
Ortak Olanı Kurmak

İLKELER DUYURUSU 57
KURUCU MÜCADELELER 59
KURUCU ÖRNEKLER 74
YENİ GÜÇLER VE YENİ GÜÇ PAYLAŞIMLARI İÇİN GÜNDEM 86

Bir Sonraki Adım: Ortakçı Olayı 101

Notlar 109
Dizin 115

Açılış:
Bayrağı Devral

Bu bir manifesto değil. Manifestolar geleceğin dünyasına bir bakış atar ve aynı zamanda öznenin, şu an için bir hayalet olsa da, değişimin faili olması için maddileşmesi gereken öznenin varlık kazanması çağrısında bulunur. Manifestolar, vizyonlarının gücüyle kendi halklarını yaratan kadim peygamberler gibi iş görür. Günümüzün toplumsal hareketleri düzeni tersine çeviriyor, manifestoları ve peygamberleri gereksiz kılıyor. Değişimin failleri şimdiden sokaklara indiler ve şehir meydanlarını işgal ediyorlar; yalnızca yöneticileri tehdit edip alaşağı etmekle kalmıyor aynı zamanda yeni bir dünya vizyonu oluşturuyorlar. Belki daha da önemlisi, mantıkları ve pratikleri, sloganları ve arzularıyla, bu

çokluklar yeni bir dizi ilke ve hakikatın duyurusunda bulunuyorlar. Bu ilke ve hakikatler, birbirimizle ve dünyamızla nasıl ilişki kuracağımızı yeniden keşfetmemizde bize nasıl yardımcı olabilir? Bu çokluklar, isyanlarında, duyurudan inşaya geçişin bir yolunu bulmalıdır.

2011 başlarında, radikal eşitsizlikle nitelenen toplumsal ve ekonomik krizler derinleşirken, sağduyu, üzerimize daha büyük felaketler çökse de, yönetici güçlerin kararlarına ve yönlendirmesine güvenmemizi dayatıyor gibiydi. Mali yöneticiler ve hükümet yetkilileri zorba olabilirler, hatta krizlerin ortaya çıkmasının birincil sorumlusu bile olabilirlerdi ama başka seçeneğimiz yoktu. Ancak 2011 yılı boyunca, bir dizi toplumsal mücadele bu sağduyu söylemini parçaladı ve yeni bir söylem kurulmaya başladı. Wall Street'i İşgal Et bunlardan en görünür olanıydı ama politik tartışma zeminini değiştiren ve bütün yıl boyunca politik eylem için yeni imkânlar yaratan mücadeleler döngüsündeki örneklerden sadece biriydi.

İki bin on bir erken başladı. 17 Aralık 2010'da, Tunus'ta, Sidi Bouzid'te, yirmi altı yaşındaki sokak satıcısı, bilgisayar programcılığı eğitimi aldığı bildirilen, Muhammed Bouazizi kendini yakıyordu. Ayın sonunda bütün Tunus'ta, "Bin Ali defol!" talebiyle kitlesel gösteriler patlak verdi ve gerçekten de Ocak ortasında Zeynel Abidin Bin Ali gitmişti. Bayrağı Mısırlılar devraldılar ve Ocak sonlarından başlayarak on binlerce, yüz binlerce insan düzenli olarak sokakları doldurup Hüsnü Mübarek'in gitmesini istedi. Kahire'nin Tahrir Meydanı Mübarek gidene kadar, on sekiz gün işgal edildi.

Baskıcı rejimlere karşı protestolar kısa sürede, Bahreyn ve Yemen ve nihayet Libya ve Suriye de dahil, Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerine yayıldı; bu arada Tunus ve Mısır'daki ilk kıvılcımın ateşi daha uzaklara sıçradı. Şubat ve Mart aylarında, Wisconsin Eyalet Meclisi'ni işgal eden protestocular Kahire'deki yoldaşlarıyla dayanışmalarını ve paralelliklerini dile getiriyordu ama en önemli adım 15 Mayıs'ta, Madrid ve Barselona'da *Indignados* denilen grubun şehir meydanlarını işgaliyle birlikte atılmış oldu. İspanyolların kamp kurma eylemlerinin esin kaynağı Tunus ve Mısır isyanlarıy-

dı ama İspanyollar onların mücadelelerini yeni biçimlerle daha ileriye taşıdılar. Sosyalistlerin ağırlıkta olduğu, José Luis Rodríguez Zapatero hükümetine karşı onlar bütün siyasal partilerin temsilini reddederek "Democracia real ya" talebinde bulundular ve bankaların yolsuzluklarından işsizliğe, sosyal servislerin yokluğundan konut yetersizliğine ve haksız tahliyelere kadar, çok geniş bir alana yayılan toplumsal protestolar örgütlediler. Milyonlarca İspanyol, hareketin içinde yer aldı ve nüfusun çok büyük bir bölümü onların taleplerine destek verdi. İşgal edilen meydanlarda *Indignados* karar almak için meclisler oluşturdu ve bir dizi toplumsal meseleyi araştırmak üzere komisyonlar kurdu.

Daha Madrid'in Puerta del Sol'deki işgal eylemi Haziran ayında sona ermeden Yunanlar bayrağı *Indignados*'tan devraldılar ve kemer sıkma önlemlerini protesto etmek için Atina'daki Syntagma Meydanı'nı işgal ettiler. Çok geçmeden Tel Aviv'in Rothschild Bulvarı'nda, İsrail'de sosyal adalet ve refah talebiyle çadırlar kuruldu. Ağustos başında, polisin siyahi bir Briton'u vurması üzerine Tottenham'da ayaklanmalar patlak verdi ve bütün İngiltere'ye yayıldı.

17 Eylül'de New York'ta yüzlerce öncü işgalci Zuccotti Park'ta çadırlarını kurduğunda, bayrağı da devralmış oluyordu. Ve gerçekten de onların eylemleri ve hareketlerinin ABD ve bütün dünyaya yayılması o yılın diğer deneyimlerinden ayrı anlaşılamaz.

Bu mücadeleler içinde yer almayan birçok insan söz konusu olaylar arasındaki bağlantıları görmekte zorlanacaktır. Kuzey Amerika isyanları baskıcı rejimlere karşı duruyor ve talepleri tiranların alaşağı edilmesi olsa da, Avrupa, Amerika ve İsrail'deki kamp kurma hareketlerinin geniş kapsamlı toplumsal talepleri, temsili anayasal sistemleri hedef alıyordu. Dahası, İsrail'e özgü çadır protestosu (bunlara işgalci demeyelim!) Filistinlilerin hakları ve yerleşim yeri meseleleri konusunda sessiz kalmak adına taleplerini hassas bir dengede tuttu; Yunanlar tarihsel boyutta bir borç ve kemer sıkma önlemleriyle karşı karşıya; Britanyalı isyancıların öfkesi uzun bir geçmişe dayanan ırksal hiyerarşiye yönelik ve onlar çadır bile kurmadılar.

Bu mücadelelerin her biri tekil ve özgün yerel koşullara göre şekilleniyor. Ancak ilk dikkat edilecek nokta aslında onların birbirine baktığı, çağrıda bulunduğudur. Elbette Mısırlılar Tunusluların geçtiği yollardan geçtiler ve onların sloganlarını benimsediler; ancak Puerta del Sol işgalcileri aynı zamanda, mücadelelerinin Tahrir'deki mücadelenin deneyimlerini ileriye taşıdığını düşünüyordu. Yine, Atina ve Tel Aviv'dekileri, Madrid ve Kahire deneyimlerine odaklanmıştı. Wall Street işgalcileri bütün bunları dikkate aldılar ve örneğin, tiranlara karşı mücadeleyi finans tiranlarına karşı mücadeleye tercüme ettiler. Onların, bu mücadelelerin koşul ve taleplerinin farklılığını bulandırdığını, unuttuğunu ya da tümden ihmal ettiğini düşünebilirsiniz. Ancak biz, bu mücadelelerin dışında olanlardan çok daha açık bir vizyonlarının olduğuna; tekil koşullarını ve yerel kavgalarını ortak küresel mücadeleyle çelişkiye düşmeden birlikte yürütebildiklerine inanıyoruz.

Ralph Ellison'ın görünmez adamı, ırkçı bir toplumun bünyesinde gerçekleştirdiği zorlu bir seyahatin ardından, mücadele içindeki diğerleriyle iletişim kurma yetisi geliştirmişti. Ellison'ın anlatıcısı, "Kim bilir" diyor, "düşük frekanslarda, senin adına konuşuyorum belki de." Bugün de mücadele içindekiler düşük frekanslarda birbirleriyle iletişime geçiyor; ancak Ellison'ın zamanından farklı olarak, kimse kimsenin adına konuşmuyor artık. Düşük frekanslar herkese açık dalga boyları. Ve bazı mesajlar sadece mücadele içindekiler tarafından duyulabiliyor.

Bu hareketler, elbette, birçok ortak nitelik sergiliyor ve bunlardan en bariz olanı kamp kurma ya da işgal stratejisidir. On yıl önceki alternatif-küreselleşme hareketleri göçer nitelikteydi. Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası, G8 ülke liderleri gibi küresel iktidar yapılarının kilit niteliğindeki bir dizi kurumunun antidemokratik ve adaletsizlik yapısını göstermek için bir zirve toplantısından diğerine göçüyordu onlar. Buna karşın, 2011'de başlayan mücadele çevrimi yerleşik. Zirve toplantılarının takvimine göre oradan oraya taşınmak yerine, bu mücadeleler olduğu yerde duruyor, aslında, hareket etmeyi red-

dediyor. Bu hareketsizlik kısmen onların yerel ve ulusal toplumsal meselelere kök salmış olmalarından geliyor.

Bu hareketler aynı zamanda bir çokluk olarak iç örgütlenme ortak özelliği sergiliyor. Yabancı basın ordusu Tunus ve Mısır'da boş yere, hareketlerin lideri arayışına girişti. Örneğin, Tahrir Meydanı işgalinin en şiddetli günlerinde, her gün farklı bir kişiyi hareketin gerçek lideri olarak gördüler: Bu bir gün Nobel Ödüllü Muhammed ElBaradey'di, ertesi gün Google yöneticisi Wael Ghonim! Medyanın kavrayamadığı ya da kabul etmediği şey şuydu: Tahrir Meydanı'nda lider yoktu. Hareketlerin liderleri reddi, yıl boyunca kendini belli etmişti zaten; ancak belki de en çok Wall Street'te dile getirildi. Zuccotti Park'ta birçok entelektüel ve şöhret boy göstermişti ama kimse onlardan herhangi birini lider olarak görmüyordu; onlar çokluğun konuklarıydı sadece. Kahire ve Madrid'ten, Atina ve New York'a, hareketler yatay örgütlenme mekanizmaları yarattı. Bu hareketler kurmay merkezler ya da merkez komiteler oluşturmak yerine, arı sürüsü gibi yayıldılar ve en önemlisi tüm katılımcıların birlikte yönetmelerini sağlamak için demokratik karar alma pratikleri oluşturdular.

Farklı biçimlerle de olsa, hareketlerin sergilediği üçüncü ortak özellik ise, ortak çıkar adına bir mücadeleden anladığımız neyse bu hareketlerin de o özelliği sergiliyor oluşu. Bazı durumlarda bu alevler içinde ifade edilmiştir. Muhammed Bouazizi kendini ateşe verdiğinde, onun için harekete geçen protestocular sadece onun yerel polisin elinde maruz kaldığı kötü muameleye değil aynı zamanda birçoğu eğitimlerine uygun yeterli iş bulamayan ülkedeki işçilerin ortak sosyal ve ekonomik sefaletine karşı da başkaldırıyordu. Gerçekten de, gerek Tunus gerek Mısır'da, tiranları alaşağı etmeye çağıran ses birçok gözlemcinin, sendikaların ciddi eylemlilikleri yanında, hareketlerin gündemindeki köklü sosyal ve ekonomik meselelere kulaklarını tıkamasına neden oldu. Londra'da Ağustos ayındaki isyan ateşleri aynı şekilde mevcut ekonomik ve sosyal düzene karşı bir tepkiyi dışa vuruyordu. Tıpkı 2005 yılındaki Parisli isyancılar ve on yıldan daha uzun bir süre önce Los Angeles'takiler gibi Britanyalıların öfkesi de, merkezinde ırksal

hiyerarşi ilişkileri olan karmaşık bir dizi sosyal meseleye karşılık düşüyordu. Öte yandan bu örneklerin her birinde görülen yakıp yıkma ve yağma olayları da metaların gücüne ve mülkiyet yönetimine karşılıktı; çünkü mevcut mülkiyet ilişkileri ve meta düzeni bu haliyle kesinlikle ırksal hiyerarşinin araçlarıydı. Bu mücadeleler, neoliberalizmin haksızlıklarına karşı, özellikle de özel mülkiyet düzenine karşı çıkmak anlamında ortak olan için yapılan mücadelelerdir. Ama bu onları sosyalist yapmıyor. Aslında, bu mücadeleler çevriminde geleneksel sosyalist hareketlerin izine çok az rastlanıyor. Ve ortak olan için mücadeleler özel mülkiyet düzenine karşı durduğu kadar, kamu mülkiyeti düzenine ve devlet kontrolüne de aynı şekilde karşı çıkıyor.

Biz bu bildiride 2011 yılında patlak veren mücadeleler çevriminin arzularını ve başarılarını anlatmayı amaçlıyoruz ancak bunu yaparken hareketleri doğrudan analiz etmek niyetinde değiliz; biz bu hareketlerin içinde yükseldiği genel toplumsal ve politik koşulları irdelemeye girişiyoruz. Bizim saldırı noktamız, mevcut toplumsal ve politik krizler bağlamında üretilen hâkim öznellik biçimleridir. Biz, hepsi de yoksullaştırılmış ve toplumsal eylem güçleri maskelenmiş ya da gizemli bir havaya büründürülmüş, başlıca dört öznel figürle ilgiliyiz: borçlandırılan, medyalaştırılan, güvenlikleştirilen ve temsil edilen.

İsyan ve devrim hareketleri bize, bu öznelliklerin yalnızca mağdur oldukları baskıcı rejimleri reddetmelerinin değil aynı zamanda bu öznellikleri iktidar figürlerinde tersine çevirmenin yollarını da sunuyor. Diğer bir ifadeyle, bu hareketler yeni bağımsızlık biçimleri ve toplumsal, iletişimsel alanlar kadar ekonomik alanlarda da güvenlik biçimleri keşfediyor; bu da hep birlikte politik temsil sisteminden kurtulma imkânı yaratırken kendi demokratik eylem güçlerini öne sürüyor. Bunlar, söz konusu hareketlerin şimdiye kadar zaten gerçekleştirdiği ve daha da geliştirebileceği başarılardan bazıları.

Ne var ki, bu gibi öznellikleri pekiştirmek ve güçlerini artırmak için başka bir adım gerekiyor. Bu hareketler, gerçekten de, daha şimdiden bir kurucu sürece temel oluşturabilecek bir dizi

anayasal ilke tedarik ediyor. Örneğin, hareketlerin bu çevriminin en radikal ve uzun erimli unsurlarından biri temsilin reddi ve yerine demokratik katılım şemaları kuruyor olmalarıdır. Bu hareketler ayrıca özgürlüğe, ortak olanla ilişkilerimize yeni anlamlar yüklerken, mevcut cumhuriyetçi anayasaların sınırlarını fazlasıyla aşan bir dizi önemli politik düzenleme de sağlıyor bize. Bu anlamlar artık yeni bir ortak anlayışın da parçaları haline geliyor. Bunlar daha şimdiden, tıpkı on sekizinci yüzyıl devrimleri sürecinde baş tacı ettiğimiz haklar gibi, vazgeçilmez haklar olarak aldığımız kurucu ilkelerdir.

Görevimiz sabit bir düzen içindeki yeni toplumsal ilişkileri kodlamak değil; gelecekteki yenilikleri destekler ve çokluğun arzularına açık olmayı sürdürürken, bu ilişkileri örgütleyen kurucu bir süreci yaratmak ve onları kalıcı kılmaktır. Hareketler yeni bir bağımsızlık ilan ettiler ve kurucu güç bunu ileriye taşımalıdır.

Birinci Bölüm

Krizin Öznel Figürleri

Neoliberalizmin zaferi ve krizi ekonomik ve politik hayatın koşullarını değiştirdi ama aynı zamanda da, yeni öznellik figürleri oluşturarak, toplumsal, antropolojik bir dönüşümü başlattı. Finansın ve bankaların egemenliği *borçlandırılanları* yarattı. Bilişim ve iletişim şebekeleri üzerindeki kontrol *medyalaştırılanları* yarattı. Güvenlik rejimi ve genelleştirilen istisnalar devleti korkunun pençesine düşmüş ve korunmak için yalvaran bir figürü, *güvenlikleştirilenleri* yarattı. Ve demokrasinin yozlaşması garip, depolitize edilmiş bir figürü, *temsil edilenleri* ortaya çıkardı. Bu öznel figürler, direniş ve isyan hareketlerinin, üzerinde ve karşısında eyleme geçmek durumunda olduğu toplumsal zemini oluşturur. Daha sonra, bu hareketlerin yalnızca bu öznellikleri reddetmeye değil aynı za-

manda onları tersine çevirmeye, bağımsızlıklarını ve politik eylem güçlerini ifade edebilecek figürler yaratmaya muktedir olduğunu göreceğiz. Ama önce neoliberal krizin öznel figürlerinin doğasını irdelememiz gerekiyor.

BORÇLANDIRILANLAR

Borçlu olmak günümüzde toplumsal yaşamın genel koşulu haline geliyor. Borca girmeden yaşamak neredeyse imkânsız: öğrenciler burs alıyor, ev için uzun vadeli kredi, araba için kredi, doktor reçetesi içinse borç para alınıyor ve liste böyle uzayıp gidiyor. Toplumsal güvenlik ağı, borçlar toplumsal ihtiyaçları karşılamanın birincil aracı haline geldikçe, refah [*welfare*] sisteminden borç ödeme [*debtfare*]sistemine geçiyor. Öznelliğiniz artık borç temelinde şekilleniyor. Borç alarak hayatta kalıyorsunuz ve bu borçlar karşısındaki sorumluluğunuzun ağırlığı altında hayatınızı sürdürüyorsunuz.

Borç sizi kontrol ediyor. Borç tüketiminizi disipline sokuyor, sizi kemer sıkmaya zorluyor ve sıklıkla sizi hayatta kalma stratejilerine geriletiyor ama bunun ötesinde borç size çalışma ritmi ve birtakım tercihler dayatıyor. Eğer üniversiteyi borçlu bitirmişseniz, borcunuzu ödemek için size önerilen ilk ücretli işi kabul etmek zorunda kalıyorsunuz. Eğer uzun vadeli kredi alarak bir daire edinmişseniz, işinizi kaybetme, bir tatile çıkma ya da kendinizi geliştirmeye zaman ayırma lüksünüz olmuyor. Borcun etkisi, tıpkı çalışma etiğinin etkisi gibi, burnunuzun her an sürtülmesi demektir. Ancak çalışma etiği öznenin kendinden doğarken, borç dışsal bir kısıtlama olarak başlar ama çok geçmeden bir kurt gibi içinizi kemirir. Borç, asli silahları kısa sürede takıntı nesneleri haline dönüşen sorumluluk ve suçluluk olan bir ahlaki güce bürünür. Siz borçlarınızdan sorumlu olursunuz ve hayatınızda yarattığı zorluklardan ötürü suçluluk duyarsınız. Borçlandırılan, suçluluğu yaşam biçimine dönüştüren mutsuz bir bilinçtir. Eylemliliğin ve yaratmanın hazları, hayatlarından zevk alma araçlarından yoksun olanlar için, yavaş yavaş bir karabasana dönüşür. Hayatınız artık düşmana satılmıştır.

G. W F. Hegel'in köle-efendi diyalektiği burada yeniden kendini gösterir ama diyalektik olmayan bir biçimde; çünkü borç, eğer isyan ederseniz sizi zenginleştirebilecek bir olumsuzluk olmadığı gibi, eylem hattını destekleyen bir boyunduruk altında ezilme hali, bir özgürlük itkisi ya da özgür bir eylemlilik için bir şeylerden feragat etmek de değildir. Borç sadece hayatınızdaki yoksunluğu ve öznelliğinizin bütün güç ve imkânlarından mahrum bırakılma halini derinleştirir. Borç sadece, sizi suçluluk ve sefalet içinde yalıtarak, dayanaksız bırakır. Borç böylelikle diyalektiği kuşatan bütün yanılsamalara, örneğin, mutsuz bilincin boyunduruk altındaki emeğinin özgürlük elde edebileceği ya da onu inkâr etmiş kuvvetleri alt ederek kendi gücünü olumlayabileceği ya da emeğin dışavurumunun daha üstün bir senteze varabileceği ve kararlı inkârın kurtuluşa varabileceği yanılsamasına son verir. Borçlandırılan figür kefaleti neyse ödeyerek kurtarılamaz ancak tahrip edilebilir.

Bir zamanlar bir ücretli emek kitlesi vardı; bugün güvenilmez işlerde çalışan bir işçiler çokluğu mevcut. İlki sermaye tarafından sömürülüyordu ama bu sömürü meta sahipleri arasındaki özgür ve eşit bir değiş tokuş miti tarafından maskeleniyordu. İkinciler de aynı şekilde sömürülüyor; ama onların sermayeyle olan ilişkilerinin hâkim imgesi artık eşit bir değiş tokuş ilişkisi olmak yerine borç verenle borç alan arasında hiyerarşik bir ilişki olarak yapılandırılıyor. Kapitalist üretimin merkantil mitine göre, sermaye sahibi piyasada emek gücü sahibiyle karşılaşır ve bu iki taraf adil ve özgür bir değiş tokuş yapar: Ben sana işgücümü veriyorum, sen de bana bir ücret veriyorsun. Bu, Marx'ın alaycı bir dille, "özgürlük, eşitlik, mülkiyet ve Bentham" olarak nitelediği Cennet'ti. Bu sözde özgürlük ve eşitliğin ne kadar yanlış ve yanıltıcı olduğunu söylemeye gerek yok herhalde.

Ancak kapitalist çalışma ilişkileri değişti. Kapitalist üretimin ağırlık merkezi artık fabrika içinden fabrika duvarlarının dışına kaydı. Toplum bir fabrika haline geldi ya da kapitalist üretim öyle yaygınlaştı ki bütün toplumun emek gücü kapitalist kontrolün içinde özümsenmeye başladı. Sermaye giderek bütün üretici ka-

pasitelerimizi, bedenlerimizi ve zihinlerimizi, iletişim kapasitelerimizi, zekâmızı ve yaratıcılığımızı, birbirimizle girdiğimiz duygusal ilişkilerimizi ve daha fazlasını sömürüyor. Hayatın kendisi işe koşulmuş durumda.

Bu kaymayla birlikte sermaye sahibiyle işçi arasındaki asli ilişki de değişir. Artık sermaye sahibinin kâr elde etmek için fabrikayı denetlemesi, işçiyi yönetmesi ve disiplin altına alması tipik sömürü biçimi değildir. Bugün sermaye sahibi artık sahneden çekilmiş durumda ve işçiler daha özerk bir şekilde zenginliği yaratıyor. Sermaye sahibi servetini asıl olarak kâr değil, kira yoluyla ediniyor; bu kira çoğu kez finans biçimini alıyor ve finansal araçlarla garanti altına alınıyor. İşte tam burada, üretim ile sömürü ilişkisini sürdürmenin ve kontrol etmenin bir silahı olarak borç devreye giriyor. Sömürü bugün asıl olarak mübadele (eşit ya da eşitsiz mübadele) değil borç temeline, yani nüfusun yüzde 99'unun yüzde 1'e tabi oluşuna –iş borçlu, para borçlu, itaat borçlu oluşuna– dayanıyor.

Borç işçilerin üretkenliğini karanlıkta bırakırken, tabiiyet ilişkilerini gün ışığına çıkarıyor. Sömürülen emek gücü gizemleştirilmiş bir ilişkiye –ücret rejimine– sokulurken, emeğin üretkenliği kurala göre, emek zamanına göre, açıkça ölçülüyor. Buna karşılık, emek zamanıyla yaşam zamanı arasındaki bölünmeler giderek silindikçe, üretkenlik daha da görünmez hale geliyor. Hayatta kalmak için borçlandırılan bütün yaşam zamanını satmak zorunda. Bu şekilde borç ilişkisine tabi olanlar, kendilerine bile, üretici değil birer tüketici olarak görünürler. Evet, elbette, onlar üretirler de; ama tükettikleri için sorumlu oldukları borçlarını ödemek için çalışırlar asıl olarak. Eşit mübadele mitinin aksine, demek oluyor ki, borçlu-alacaklı ilişkisinin kapitalist toplumun temelindeki devasa eşitsizliklerin maskesini indirme meziyeti bulunmaktadır.

Bir kere daha, sömürüden borçluluğa, izini sürdüğümüz hareket kapitalist üretim ilişkisinin kârın hâkimiyetine (yani, endüstriyel sömürünün ortalama değerinin birikimine) dayalı olduğu bir düzenden, kiranın (yani, toplumsal gelişmenin sömürüsünün

ortalama değeri) ve dolayısıyla giderek daha soyut bir biçimde toplumsal olarak üretilen değerin birikiminin hâkim olduğu bir düzene geçişe denk düşer. Dolayısıyla üretim, bu geçiş aşamasında, giderek daha fazla, bireysel değil toplumsallaşmış emek gücü figürlerine, yani disiplin ve kapitalist kontrol öncesinde dolayımsız olarak işbirliği yapan işçilere dayanır. Kiracı servetin üretilme uğrağından uzaktır ve bu yüzden acımasız sömürü gerçeğini, üretici emeğin şiddetini ve kira üretiminde verdiği ezayı algılayamaz. Wall Street'ten bakan biri her bir işçinin değerin üretimi sürecinde çektiği acıyı göremez çünkü o değer, ücretli ya da ücretsiz, muazzam bir çokluğun sömürüsü üzerinde temellenecektir. Hayatın finansal kontrolünde her şey griye dönüşür.

Yeni bir yoksul figürü doğuyor ve bu yalnızca işsizler ve düzensiz, güvensiz, güvencesiz ve yarım gün çalışanlardan oluşmuyor aynı zamanda düzenli çalışan ücretlileri ve orta sınıfın yoksullaşan kesimini de kapsıyor. Onların yoksullukları asıl olarak borç zincirlerine dayanıyor. Borçluluğun giderek genel bir hal alması başka bir çağı hatırlatırcasına bir esaret ilişkisine dönüşe işaret ediyor. Gelin görün ki, köprünün altından çok sular aktı.

Marx alaylı bir dille endüstri çağında kuşlar kadar özgür [*Vogelfrei*], mülkiyetten iki katı özgür doğan proleteryanın iyileşen durumunu anlatır. Proleterler artık efendilerin mülkü değildir ve bu yüzden ortaçağın esaret zincirlerinden kurtulmuşlardır (bu iyi tarafı) ama aynı zamanda hiçbir şeye sahip olmama anlamında mülkiyetten de azat edilmişlerdir. Bugünün yeni yoksulları ikinci anlamda yine özgürdür ama borçları yüzünden onlar bir kere daha efendilerin, bu kez, finans yoluyla hükmeden efendilerin mülkü haline gelmiştir. Yeniden doğan, sözleşmeli kölelik ve esaret figürleridir. Eski çağlarda, Amerika'da ve Avustralya'da göçmenler ve yerli halklar borçlarını ödeyip kendilerini satın almak için çalışmak zorundaydılar ve genellikle borçları azalmak yerine sürekli artar, onları ilelebet köleliğe mahkûm ederdi. Düşürüldüğü sefalet çukurundan kurtulamayan borçlandırılan da, özgür olmak için, tanıması, kavraması, düzenini parçalaması gereken görünmez zincirlerle bağlıdır.

MEDYALAŞTIRILANLAR

Eski çağlarda, medyayla ilgili olarak, genellikle ortaya çıkan durum, insanlar yeterli enformasyona sahip olmadığı ya da kendi görüşlerini ifade etme araçlarından yoksun olduğu için politik eylemin tıkanmasıydı. Aslında bugün de baskıcı hükümetler web sitelerine erişimi sınırlamaya, blog ve Facebook sayfalarını kapatmaya, gazetecilere saldırmaya ve genel olarak enformasyona erişimi engellemeye çalışıyor. Bu tür baskılara karşı çıkmak kesinlikle önemli bir kavga ve biz tekrar tekrar, medyanın nasıl ağlarını kurduğuna, sonunda ve kaçınılmaz olarak bütün engelleri aşarak buralara erişimi sağladığına, bütün kapatma ve susturma çabalarını boşa çıkardığına tanık oluyoruz.

Biz burada daha çok başka bir soruna; bugünün medyalaştırılan öznelerinin nasıl tam tersine enformasyon, iletişim ve ifade fazlalığından mustarip olduğuna değinmek istiyoruz. "Sorun artık insanların kendilerini ifade etmelerini sağlamak değil" diyor Gilles Deleuze, "sonunda söyleyecek bir şeyler bulabilecekleri küçük inziva ve sükûnet araları yaratmaktır. Baskıcı güçler insanların kendilerini ifade etmelerine engel olmuyor, tam tersine onları kendilerini ifade etmeye zorluyor. Söylenecek hiçbir şeyin olmaması, hiçbir şey söylememe hakkı ne büyük bir nimet; çünkü ancak o zaman nadir olanı ve daha da nadir olanı, söylenmeye değer olan şeyi yakalama şansı doğar." Gelgelelim, fazla sorunu yokluk sorununa gerçekten benzemez, hatta bu bir miktar meselesi bile değildir. Anlaşıldığı kadarıyla, Deleuze burada Étienne de La Boétie ve Baruch Spinoza'nın altını çizdiği politik paradoksa işaret ediyor: Bazen insanlar sanki kurtuluşlarıymış gibi kölelikleri için çabalar. Gönüllü iletişim ve ifadelerinde, blog yazarken, web'te arama yaparken, sosyal medyada yazışırken, insanlar baskıcı güçlere karşı koymak yerine yoksa onlara destek mi çıkıyor? Bu mümkün mü? Enformasyon ve iletişim yerine, Deleuze'a bakılırsa, bizim genellikle, düşünmek için zorunlu olan sükûnete ihtiyacımız var. Bu gerçek anlamda bir paradoks değil. Deleuze için, amaç gerçekte sessizlik değil, tam tersine söylemeye değer bir şeyinin olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, politik eylem ve özgürlük mücadelesinde asıl

önemli olan enformasyonun, iletişimin ve ifadenin niceliği değil, niteliğidir.

Baskıcı aygıtlarda (ya da özgürlük projelerinde) enformasyon ve iletişim, emek süreçlerinin ve ekonomik üretimin her geçen gün giderek daha fazla medyalaştırılıyor oluşuyla önemini artırıyor. Medya ve iletişim teknolojileri giderek daha fazla, her tür üretici pratik için merkezi önem kazanırken, günümüzün biyopolitik üretimi için zorunlu işbirliği türleri açısından da vazgeçilmez bir hal alıyor. Dahası, özellikle, egemen ülkelerdeki birçok işçi için, sosyal medya onları aynı zamanda hem işlerinden özgür kılıyor hem de işlerine zincirliyor. Akıllı telefonunuz ve kablosuz bağlantınızla, her yere gidebiliyorken aynı zamanda da işinizin başında kalabiliyorsunuz. Sizin de hemen anladığınız üzere bu şu anlama geliyor: Nereye giderseniz gidin yine de çalışıyorsunuz! Medyalaştırılma, iş ile yaşam arasındaki ayrımın giderek belirsizleşmesinde ana etkendir.

Bu yüzden, böylesi işçilerin yabancılaşmasından değil medyalaştırılmasından söz etmek daha doğrudur. Yabancılaşmış işçinin bilinci ayrılmış ya da bölünmüşken, medyalaştırılan işçinin bilinci ağ ortamına tabi kılınmış ya da özümsenmiştir. Medyalaştırılanın bilinci gerçekte yarılmamıştır; parçalanmış ve dağılmıştır. Daha da önemlisi, medya aslında sizi edilgen kılmaz. Tam tersine, medya sürekli olarak sizi katılıma, neyi istiyorsanız seçmeye, fikirlerinizle katkıda bulunmaya, hayatınızı yorumlamaya davet eder. Medya sizin sevdiğiniz ve sevmediğiniz şeylere karşı hep duyarlıdır ve buna karşılık siz de sürekli dikkat kesilmiş bir halde olursunuz. Medyalaştırılanın öznelliği bu yüzden paradoksal olarak ne aktif ne de pasiftir, sürekli olarak dikkat kesilmiş bir halde bekler.

Medyanın baskıcı güçleri ile özgürleştirme potansiyelini birbirinden nasıl ayırt edebiliriz? Farklı enformasyon ve iletişim türleri arasında nitel ayrımlar yapmak mümkün müdür? Belki üretimin daha önceki bir aşamasında, fabrikada enformasyonun ve iletişimin rolüne bakmak bize bir fikir verebilir. 1960'larda, Romano Alquati, İtalya'nın Ivrea kentindeki Olivetti fabrikasında işçiler tarafından üretilen enformasyon türleri üzerinde çalışmış ve iş-

çilerin "değer tespit eden enformasyon" üretirken, idari bürokrasinin kontrol enformasyonu ürettiğini tespit etmiştir. Matteo Pasquinelli de Alquati'nin bu tespitinden hareketle Marx'ın canlı ve ölü emek kavramına paralel olarak canlı ve ölü enformasyon ayrımı yapar: "*Canlı enformasyon* sürekli olarak *ölü enformasyona* dönüştürülmek üzere işçiler tarafından üretilir ve makinelerde ve bütün bürokratik aygıtta kristalleşir." Demek oluyor ki, fabrikada en az iki enformasyon devresi bulunmakta. İdarenin ve makinelerin ölü dili disiplinin işleyişini ve ast-üst ilişkilerini kodlayıp pekiştirirken, işçiler arasındaki canlı enformasyon alışverişi kolektif eylemde ve ast-üst ilişkilerinden uzakta canlanabiliyor. Nasıl ki insan üretkenliği borçlandırılan figüründe maskelenmişse, aynı şekilde medyalaştırılan figür de gizemleştirilen ve içi boşaltılmış insan zekâsı barındırıyor. Ya da daha doğrusu, medyalaştırılan, canlı enformasyon yaratma güçlerimizi boğan ölü enformasyonla doludur.

Marx, Fransız köylüsünün on dokuzuncu yüzyılın ortasında bir sınıf olarak hareket edemediğini iddia ettiği erken bir dönemde enformasyon ve iletişim türleri arasında benzer bir ayrım yapar. Marx'a göre, köylüler kırsal kesimde dağınık olduklarından ve birbirleriyle etkili bir iletişime geçemediklerinden, kolektif politik eyleme muktedir değildir ve çok bilinen bir ifadesiyle, kendilerini temsil edemezler. Marx'ın kırsal köylü yaşamını kıyasladığı standart yaşam, iletişime giren, dolayısıyla politik eyleme geçebilen ve kendisini bir sınıf olarak temsil edebilen kentli proleteryanın yaşantısıdır. Bununla birlikte, Marx'a göre köylülerin yoksun olduğu enformasyon ve iletişimi nicel anlamda düşünmek hatalı olur. Marx köylülerin Louis Bonaparte'ı desteklemediklerini ve bütün gazeteleri okumuş ve onun politik dümenlerini, müsrif savaşlarını ve kumar borçlarını öğrenmiş olmalarına rağmen emperyalist rüyalarını reddettiklerini iddia etmiyor. Proleterlerin sahip olduğu ama köylülerin mahrum kaldığı en önemli iletişim fabrikada fiziksel, bedensel varlığı bir arada etkin kılar. Sınıf ve politik eylem üsleri asıl olarak enformasyon çevrimleri yoluyla, hatta fikirlerin

çevrimi yoluyla değil, fiziksel bir yakınlık için gerekli olan politik duygulanımın kurulması yoluyla oluşur.

2011'in kamp kurma ve işgal hareketleri bu iletişim hakikatini yeniden keşfetti. Facebook, Twitter, İnternet ve başka türden iletişim mekanizmaları yararlıdır ancak kolektif politik zekâ ve eylemin temeli olan bedenlerin bir arada bulunmasının ve bedensel iletişimin yerini hiçbir şey tutamaz. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ve bütün dünyadaki, Rio de Janeiro'dan Ljubljana'ya, Oakland'tan Amsterdam'a, çok kısa sürenler de dahil olmak üzere, bütün işgal hareketlerinde katılımcılar bir arada var olmak suretiyle, yeni politik duygulanımlar yaratmanın gücünü gördüler. Belki bu anlamda 2011 yazında *Adbusters*'da yayımlanan, Wall Street'i işgal etme çağrısının sanatsal terimlerle kaleme alınmış olması, her şeyden önce, New York'taki sanatçı kolektiflerinin eseri olması anlamlıdır. Bir işgal bir tür doğaçlamadır, politik duygulanımlar yaratan bir performanstır.

Orta sınıflar ve geleneksel Sol da medya sistemleriyle ne kadar bütünleştiğimizi ve bu sistemler tarafından ne kadar yoksullaştırıldığımızı kabul ediyor; ancak bulabildikleri, verebildikleri tek karşılık, nostaljiyle eski moda bir Sol ahlakçılığın karışımından başka bir şey değil. Onlar da biliyorlar ki medya her geçen gün hayatımızın daha derinlerine işliyor; yazılı ve görsel medyadan elektronik medyaya, hepsi giderek daha sığ deneyimler yaratıyor. Postaya verilmek üzere kişisel bir mektup yazma gibi yavaş bir eylemin yerini neredeyse tamamıyla, e-mail mesajlarının çabukluğu ve kısalığı aldı. Hayat deneyimlerinizin, özlem ve arzularınızın karmaşık anlatıları yerini sosyal medyadaki tipik sorulara bıraktı: Şimdi neredesin? Ne yapıyorsun? Dostluk alışkanlıkları ve pratikleri online "arkadaşlık" işlemlerine indirgendi. İşgallerin olağanüstü yaygın destek bulmasının nedenlerinden biri belki de orta sınıfların ve geleneksel Sol'un, bu hareketlerin, kendilerinin de mustarip olduğu ancak dile getiremediği sorunlara saldırdığını kabul etmesidir.

GÜVENLİKLEŞTİRİLENLER

Hakkında sürekli bu denli çok enformasyon üretildiğini düşünmek insanı şaşkına çevirir. Belli yerlerde ve durumlarda gözetimin artırıldığını elbette biliyoruz. Havaalanı güvenliğinden geçerken bedeniniz ve eşyalarınız cihazlarla taranıyor. Belli ülkelere girerken parmak izi veriyorsunuz, göz retinanız taranıyor. İşsiz kalıp sosyal güvenlik yardımı almaya başlayacak olursanız, farklı türden bir denetim zincirine tabi tutuluyorsunuz; çabalarınız, niyetleriniz ve gösterdiğiniz gelişmeler kayıt altına alınıyor. Hastane, hükümet dairesi, okul; hepsinin kendi denetleme rejimi ve veri toplama sistemi mevcut. Ancak bütün bunlar başınıza yalnızca özel bir yere girdiğinizde gelmez. Sokakta yürüyüşünüz de büyük bir ihtimalle bir dizi güvenlik kamerası tarafından kaydedilmekte, kredi kartı harcamalarınız ve İnternette yaptığınız aramalar takip edilmekte, cep telefonu aramalarınız kolaylıkla dinlemeye takılmaktadır. Güvenlik teknolojileri yakın tarihte büyük bir sıçrama yaparak toplumun, hayatımızın ve hatta bedenlerimizin derinlerine nüfuz etti.

Mahpus gibi muamele görmeyi neden kabul eder insan? Geçen yüzyılda kişiyi toplumdan ayıran hapishane eksiksiz bir denetim sağlıyordu; içindeki mahpuslar sürekli olarak gözleniyor, eylemleri kaydediliyordu ancak günümüzün eksiksiz gözetimi giderek bir bütün olarak toplumun genel koşulu haline geliyor. "Hapishane" diyor Michel Foucault, "kapılarının çok öncesinde başlar. Evinizi terk eder etmez başlar hapishane." Hatta daha da önce. Bunu, gözetlendiğinizin farkında olmadığınız için mi kabul edersiniz? Yoksa başka bir seçeneğiniz olmadığı için mi? İkisi de kısmen doğru olabilir ama ikisinin de altında yatan şey korkudur. Bir hapishane toplumunda yaşamayı kabul edersiniz çünkü dışarısı size daha tehlikeli görünür.

İnsan güvenliğin nesnesi değil aynı zamanda öznesidir de. Gözünüzü dört açın çağrısına yanıt verirsiniz; metroda sürekli, kuşkulu davranışları gözlersiniz; uçakta yanınızda oturan adamın şeytani planları olduğunu, komşunuzun kötü niyetler beslediğini düşünürsünüz. Korku, görünüşte evrensel bir güvenlik aygıtına

gözlerinizin gönüllü hizmet vermesinin ve kulaklarınızın sürekli tetikte oluşunun haklılık gerekçesidir.

Güvenlikleştirilen toplumda iki tür *dramatis personae* vardır: mahpuslar ve gardiyanlar. Ve sizden iki rolü birden aynı anda oynamanız istenir.

Güvenlikleştirilen birey hep bir istisnai durumda yaşar ve gelişir; böyle bir durumda hukuk kurallarının, geleneksel alışkanlıkların ve bir ilişkiden kaynaklanan bağların normal işleyişi her şeye hükmeden bir güç tarafından askıya alınmıştır. İstisnai durum bir savaş durumudur; bugün dünyanın bazı yerlerinde bu, düşük-yoğunluklu bir savaş olarak hüküm sürerken, bazı yerlerinde yüksek-yoğunlukludur ama her yerde savaş durumunun sonunun gelmeyeceği bellidir. Bu istisnai durumu herhangi bir doğal insanlık durumuyla karıştırmayın ve bunu modern devletin özü ya da bütün modern iktidar figürlerinin meylettiği son nokta olarak hayal etmeyin. Hayır, istisnai durum bir tiranlık biçimidir ve bütün tiranlıklar gibi, bizim gönüllü köleliğimiz nedeniyle varolan bir tiranlıktır.

Tıpkı hapishane toplumundaki mahpuslar ve gardiyanlar gibi bizim de gözetimin özneleri ve nesneleri olduğumuzu söylemek, hepimizin aynı durumda olduğu ya da artık hapishanede olmak ile dışarıda olmak arasında bir fark kalmadığı anlamına gelmektedir. Aslında, geride kalan yirmi otuz yılda, dünyada hapishanede olanların sayısı, özellikle de bu sayıya bilindik cezaevleri dışında, gözaltı merkezleri, göçmen kampları ve çok çeşitli başka hapishane biçimlerinde tutulanları da katarsak, muazzam bir artış göstermiştir.

ABD hapishane nüfusunun, 1970 başlarında savaş sonrasının en düşük rakamlarına ulaştıktan sonra, yüzde 500 artış göstermiş olması bir skandaldır. Ya da bir diğer deyişle, bir skandal olması gerekirken acaba neden olmuyor? ABD, dünyanın diğer ülkelerine kıyasla, kendi nüfusunun en yüksek yüzdesini hapishanede tutan ülke. Son yirmi otuz yıldaki olağanüstü hapishane inşaatı projelerine rağmen, hücreler hâlâ aşırı dolu. Bu muazzam artış ABD nüfusunun suça bulaşma oranındaki artışla ya da polisin

ve yargının artan etkinliğiyle açıklanamaz. Aslında bu dönemde, ABD'deki suç oranları görece sabit kalmıştır.

ABD hapishanelerindeki bu artış skandalı, sistemin nasıl ırk ayrımı çizgisinde işlediğini görünce, çok daha çarpıcı bir hal alıyor. Beyazlara oranla iki kat daha fazla Latino gözaltına alınıyor; bu oran Afrikalı Amerikalılar söz konusu olduğundaysa altı katına çıkıyor. Ölüm cezasına çarptırılıp infaz için sırasını bekleyenlerde ırksal dengesizlik çok daha aşırı bir şekilde kendini gösteriyor. Şoke edici istatistiklere erişmek hiç de zor değil. ABD'li, yirmili yaşlardaki siyah erkeklerden sekizde biri, örneğin, verili herhangi bir günde gözaltında ya da hapishanede. Michelle Alexander'a göre, günümüzde ıslah edilmek üzere kontrol altında tutulan Afrika kökenli Amerikalıların sayısı on dokuzuncu yüzyıl ortalarındaki kölelerin sayısından fazla. Bazı yazarlar, ırksal yönelimli hapishane artışını eski plantasyon sisteminin unsurlarına bir dönüş ya da yeni Jim Crow yasaları olarak görüyor. Bu farklılık temelli ırkçı hapishane kalıbının ABD'ye özgü bir şey olmadığını da unutmayalım. Avrupa'da ya da başka bir yerde, hapsetme aygıtının silahları olarak göçmen gözetim merkezlerini ya da sığınmacı kamplarını göz önünde bulunduracak olursak, deri rengi koyulaştıkça gözetim altında tutulma oranının da arttığını görürüz.

Demek oluyor ki, güvenlikleştirilen birey homojen bir figür değildir. Aslında, sonsuz derecede farklı hapislik biçimi güvenlikleştirilen öznelliğin işleyişi açısından çok önemlidir. Çok düşük bir oranda olsa da, her zaman sizden daha kötü durumda, daha büyük bir gözetim ya da denetim altında, olan birileri vardır.

Hapishanelerin artış gösterdiği yıllarda ABD toplumunun militaristleşmesine de tanık olduk. En dikkate değer şey Amerika'da asker sayısının artışı değil, askerlerin sosyal tabakalaşmasıdır. Öyle çok uzun zaman önce değil, Vietnam Savaşı'nın son yıllarında, protestocuların savaştan dönen askerlerin yüzüne tükürdüğü ve onlara "bebek katilleri" dedikleri anlatılıyordu. Bu belki de protestocuların güvenilirliklerini zedelemek için çıkarılmış bir söylentiydi; ama aynı zamanda askerlerin ve toplumsal işlevlerinin yerlerde süründüğünün de göstergesiydi. Bu kadar kısa zaman-

da askeri elemanların (bir kere daha) ulusal saygı nesneleri haline gelmesi dikkate değerdir. Üniformalı askeri personel ticari havayollarında önceliğe sahiptir ve tanımadıkları kimselerin onları durdurup hizmetlerinden ötürü teşekkür etmesi pek de alışılmadık bir durum değil. Amerika Birleşik Devletleri'nde, üniformalı askeri elemanların saygınlığı artık bir bütün olarak toplumun militaristleşmesiyle uyumlu. Bütün bunlar, Guantanamo'dan Ebu Gureyb'e, doğrudan doğruya işkenceye dayanmasa da işkenceye yakın uygulamalarıyla askeriyenin hapishane sisteminin yasa ve ahlak tanımazlığına ilişkin tekrarlanan itiraflara rağmen oluyor.

Amerikan toplumunun temel niteliğini oluşturan hapishane nüfusunun artışı ve militaristleşmenin yükselişi; her biri, hepimizin içine alınıp fişlendiği yaygın bir güvenlik rejiminin yoğun tezahürleridir. Bu eğilimler neden bugün ortaya çıkıyor? Çeşitli biçimleriyle güvenlik rejiminin yükselişine tarihsel olarak denk düşen olgulardan biri, kapitalist ekonominin neoliberal stratejilerinin egemenliğidir. Neoliberal ekonominin gereği olarak işçiler açısından giderek artan belirsizlik, esneklik ve hareketlilik ilksel birikimin yeni bir aşamasına işaret ediyor; bu aşamada artık nüfus katmanları yaratılmıştır. Kendi hallerine bırakılacak olursa, işsiz ve düzenli işi olmayan yoksullar düzen güçleri açısından tehlikeli sınıflar oluşturabilir.

Güvenlik rejiminin bütün bu gözetim, denetim ve fişleme biçimleri aslında Marx'ın kapitalizm öncesi İngiltere'sinde mülksüz ve aylak sınıflara yönelik "kanlı yasalar"a reva gördüğü rolü yerine getirmektedir. Kırsal kesimden kopup gelen nüfusu kent merkezlerinde yerleşik işleri kabul etmeye zorlamanın yanında bu yasalar aynı zamanda bir disiplin de yaratıyordu; bu disiplin sayesinde geleceğin proleterleri sanki kendi istekleri ve kaderleriymiş gibi ücretli emekçi olmayı kabul edecekti. Aynı şekilde, güvenlik toplumuna katılımımız da arzularınızın ve umutlarınızın ama en önemlisi de korkularımızın bir tür talim ya da terbiyecisi olarak işlev görmektedir. Hapishane artık nüfusun deposudur bir bakıma ama aynı zamanda da "özgür" nüfus için korkutucu bir derstir de.

Dahası, mevcut ekonomik ve finansal kriz başka korkular da doğurmaktadır. Ve birçok durumda en büyük korkulardan birisi işini kaybedip bu yüzden yaşamı sürdürme araçlarından yoksun kalma korkusudur. İyi işçi olmak, işverenine sadık olmak, greve gitmemek zorundasın; aksi halde işsiz kalır, borçlarını ödeyemezsin.

Korku, güvenlikleştirilen bireyin yalnızca, denetleme sisteminde gözlenen ve gözleyen olmak üzere ikili bir rolü kabul etmekle kalmayıp aynı zamanda başka birçoklarının, özgürlüğünden kendisinden daha fazla yoksun olduğunu da kabul etmesi için başlıca motivasyondur. Güvenlikleştirilen birey bir dizi ceza ve dış tehlike korkusuyla yaşar. Yönetici güçler ve onların polisi karşısındaki korku bir etkendir ama daha önemli ve etkili olan, tehlikeli öteki ve bilinmeyen tehditler kaynaklı korkudur, diğer bir deyişle genelleştirilmiş bir toplumsal korkudur. Hapishanede olanlar birçok bakımdan daha az şeyden korkar; karşılarına çıkan hapishane sistemi, gardiyanlar ve diğer mahpuslar ne kadar tehlikeli ve sert olursa olsun, sınırlı ve bilinen bir şeydir. Güvenlik rejiminde korku, içinde her türden dehşetli hayaletin peydah olabileceği bir boş gösterendir.

Thomas Jefferson, en sıkıntılı olduğu ve cesaretini en fazla yitirdiği zamanlardan birinde, yalnızca yeni Missouri eyaletinde köleliğe izin verecek bir uzlaşmayı değil aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri'nde köleliliğin sürdürülmesini haklı gösterecek bir korkunun pençesine düşmüştü. "Kurdu kulağından tutmuştuk" diye yazıyordu, "ama ne onu zapt edebiliyor ne de güvenli bir biçimde serbest bırakabiliyorduk. Bir yanda adalet duruyordu, diğer yanda kendini koruma dürtüsü." Kuşaklar boyu siyah kölelerin maruz kaldığı haksızlığın haklı bir öfkeye yol açabilecek kadar birikmiş olduğunu düşünüyordu Jefferson ve eğer serbest bırakılacak olursa, beyaz toplumu yerle bir edecekti; her ne kadar haksız da olsa kölelik, canavarı kıyıda tutmak için, sürdürülmeliydi. Günümüzün güvenlikçi toplumu da aynı rezil mantıkla işliyor ama artık kurtlar serbest ve pusuya yatmış, daimi bir tehdit olarak bekliyor. Her tür haksızlık genel bir korku ortamının hayaletleri tarafından haklı çıkarılabilir.

Bize sürekli olarak farklı tiranlık biçimlerinden demokrasiye giden uzun bir tarihsel eğrinin ortasında olduğumuz anlatılıyor. Bazı yerlerde insanlar totaliter ya da despotik rejimler tarafından baskı altında tutuluyor olsa da, hem demokratik hem de kapitalist olduğu iddia edilen temsili hükümet biçimleri giderek her yerde yaygınlık kazanıyor. Bütün dünyada, farklı etkililik ve verimlilik düzeylerinde olsa da, genel oy üstün tutulup uygulanıyor. Küresel kapitalist piyasa, bize anlatılana göre, insanların politik olarak sisteme katılımının bir aracı olarak, parlamenter temsil modelini daima genişletiyor. Gelin görün ki, 2011'in birçok hareketi temsil edilmeyi reddediyor ve en sert eleştirilerini temsili hükümet yapılarına yöneltiyor. Modernitenin kendilerine miras bıraktığı bu değerli temsil armağanına yönelik bu nankörlük niye? Yoksa onlar temsili olmayan yönetimlerin ve tiranların karanlık çağlarına geri dönmek mi istiyor? Hayır, elbette hayır. Onların eleştirilerini anlamak için, temsilin aslında demokrasinin bir aracı olmadığını, tersine demokrasinin gerçekleşmesi önünde bir engel olduğunu kabul etmemiz ve *temsil edilen* figürünün borçlandırılan, medyalaştırılan ve güvenlikleştirilen figürleri bir araya getirdiğini ve sonuç olarak onların tabi konumda kalıp çürüdüklerini gösterdiğini anlamamız gerekiyor.

Finansın ve zenginliğin gücü, her şeyden önce, halkın bir araya gelme ve giderek maliyeti yükselen seçim kampanyalarına dayanabilecek örgütler kurma ihtimalini ortadan kaldırıyor. Ancak çok zengin, çok çok zengin olduğunuz takdirde, kendi kaynaklarınızla bu arenaya çıkabilirsiniz. Aksi halde, aynı amaca ulaşmak için, yozlaşmak ve yozlaştırmaktan başka yol bulunmamaktadır. Hükümette olduklarında, seçilmiş temsilciler zenginliklerine zenginlik katar. İkinci olarak, eğer güçlü medyayı kontrol etmiyorsanız, politik olarak hangi hakikati dile getirebilirsiniz? Lobiler ve kapitalistlerin finanse ettiği kampanyalar bizi yöneten politik zümreleri göreve getirme ve gütme hususunda son derece etkilidir. Egemen medyanın simgesel üstbelirleyiciliği her zaman bağımsız mücadelelerin toplumsal gelişimini, halk kesimlerinin ittifaklarını

ve hükümetler ile hareketler arasındaki diyalektiği kontrol altında tutar; ve genellikle de engeller. Kısacası, egemen medya ne tür olursa olsun demokratik katılımın ortaya çıkışının önüne engeller diker. Üçüncü olarak, güvenlik toplumunda yaşayanların korkusu, egemen medyanın korkutma taktikleriyle sinsice ve acımasızca üretilmektedir. Akşam haberlerini izlemeniz bile dışarıya çıkmaktan korkmanız için yeterlidir; süpermarket reyonları arasından kaçırılan çocuklardan terörist bombalama planlarına, komşu semteteki psikopat katillere kadar her şey vardır. Toplumsal ilişkilerin etkileşimci doğası korku dolu bir yalıtıma dönüşmüş durumda. *Homo homini lupus est*: İnsan insanın kurdudur. İlk günah her daim hazır ve nazır beklemekte; fanatizm ve şiddet eğilimi sürekli olarak azınlıklara ve alternatif fikirlere karşı, sıklıkla bir ücret karşılığında, günah keçileri ve pogromlar üretmektedir. Politika, temsil süreçleri yoluyla dünyanın pisliğini temsil edilenin başından aşağıya boca etmektedir.

Yirminci yüzyılın modern burjuva toplumunda, sömürülen ve yabancılaştırılan (disiplin altına alınmış işçi sınıfı da dahil) kesimler kadar, yurttaşın da hâlâ (sıklıkla korporatist bir yapı sergileyen) devlet ve sivil toplum kuruluşları yoluyla politik eylem yapma imkânı ve yolları vardı. Sendikalara, politik partilere ve daha genel olarak sivil toplum kuruluşlarına katılım politik hayat için belli mekânlar sağlıyordu. Birçok insan için o günlere duyulan nostalji güçlüdür ama çoğu kez ikiyüzlü bağlılıklara dayanır. O sivil toplumun eriyip yok olmasına ne çabuk tanık olduk! Bugün katılım yapıları görünmez (sıklıkla kriminal nitelikte ya da daha önce söylediğimiz gibi, lobiler tarafından kontrol ediliyor) ve temsil edilen zekâdan yoksun ve medya sirkinin kulakları sağır eden ahmaklığıyla manipüle edilen bir toplumda yaşayıp eyler; temsil edilen, bir erdem yoksunluğu olarak enformasyonun donukluğundan mustarip ve sorumluluk yokluğu nedeniyle kabalaşmış zenginliğin gücünün kinik şeffaflığını deneyimleyen biridir.

Temsil edilen, temsil kurumlarının çöküşünü kabul eder ancak bir alternatif göremez ve korkuyla geriye sıçrar. Bu korkudan, temsilin görüntüsüne bile tahammül edemeyen popülist ve ka-

rizmatik politika biçimleri doğar. Sivil toplumun ve onun geniş kurumsal yapılanmalarının yok oluşu kısmen örgütleri ve sendikalarıyla işçi sınıfının toplumsal varlığının zayıflamasının bir sonucudur. Bu aynı zamanda dönüşüm umudunun körleşmesi ya da aslında, toplumsal birlik ve beraberliğin bir mekanizması olarak kiranın ayrıcalıklı değeri ve finans kapitalin egemenliği tarafından eritilmiş girişimcilik kapasitelerinin intiharı yüzündendir. Bu toplumlardaki toplumsal hareket, özellikle de geçmişte burjuva denilenler (daha sonra orta sınıf ve şimdi sıklıkla krizler ortamında proleter katmanlarla karıştırılanlar) için, karanlık, dipsiz bir kuyuya inmek demektir. Korku dağları sarar. Ardından da bu sınıfları korumak üzere karizmatik liderler ve aslında artık bütünlüklü bir yapı göstermeyen bir sosyal gruplaşma olan bu kesimleri bir kimliğe ait olduklarına inandırmak üzere popülist örgütler çıkagelir.

Ancak her şey olması gerektiği gibi işlese ve politik temsil şeffaflık ve mükemmellik olarak nitelense de, temsilin kendisi, tanım gereği, nüfusu iktidardan, komuta edeni komuta edilenden ayıran bir mekanizmadır. On sekizinci yüzyılın cumhuriyetçi kurumları tasarlandığında ve temsil, yükselen politik düzenin özü (mükemmel bir biçimde, egemen özne) olarak öngörüldüğünde, politik temsilin nüfusun "halk" olarak tanımlanan beyaz erkek öznelerinin etkili bir katılımı yoluyla bile işlemeyeceği zaten belliydi. Düşünülen şey daha çok, temsilin aynı anda hem halkı iktidar yapılarına bağlayan hem de bu yapılardan kopararak bir mekanizma olarak işlev görmesi anlamında, "göreli" bir demokrasiydi.

Jean-Jacques Rousseau toplum sözleşmesini (dolayısıyla modern demokrasinin temelini) şu terimlerle teorileştiriyordu: Özel mülkiyetin eşitsizlik yarattığı ve böylece özgürlüğü tehlikeye düşürdüğü bir koşulda demokrasiyi teminat altına alabilecek bir politik sistem, bir devlet kurabilecek, özel mülkiyeti savunabilecek ve herkese ait kamu mülkiyetini hiç kimseye ait bir şey olarak tanımlayabilecek bir sistem, icat edilmeliydi. Böylece temsil herkesin hizmetinde olacak, herkesin olduğundan, kimsenin olmayacaktı. Rousseau'ya göre temsil, toplumu oluşturan "herkesin iradesi"nden "genel irade"ye, yani herkes tarafından önceden se-

çilmiş ama kimseye tam denk düşmeyenlerin iradesine, bir (metafizik) geçişle yaratılır. Carl Schmitt'in dediği gibi, temsil etmek bir yoklukta ya da aslında kimsenin olmadığı bir durumda var etmek demektir. Schmitt'in sonuçları, ABD Anayasası ve Fransız Devrimi anayasalarında ifade bulan Rousseau'nun önermeleriyle mükemmel bir tutarlılık sergilemektedir. Temsilin paradoksu eksiksizdir. Tek şaşırtıcı olan, bu sistemin bu kadar uzun süre işlemiş olmasıdır ve muhtemelen bunun tek nedeni de önyargıları ve şiddeti vaaz eden güçlülerin, servet sahiplerinin, enformasyon üreticilerinin ve korkunun avukatlarının iradesi tarafından desteklenmiş olmasıdır.

Ancak bugün, temsilin modern mitlerine inanıyor ve onu demokrasinin bir aracı olarak görüyor olsak da, temsili olanaklı kılan politik bağlam köklü bir biçimde yitiriliyor. Temsil sistemleri asıl olarak ulusal düzeyde kurulmuş olduğundan, küresel iktidar yapılarının ortaya çıkışı bu sistemlerin altını acımasızca oyuyor. Ortaya çıkan küresel kurumlar halkın iradesini temsil etme yönünde en ufak bir iddiada bulunmuyor. Gerek politik uzlaşmalara varılması gerek iş sözleşmelerinin imzalanıp teminat altına alınması, ulus devletlerin herhangi bir temsili gücünün uzağında, küresel yönetişim yapıları içinde gerçekleşiyor. "Devletsiz anayasalar" olsun ya da olmasın, garip bir biçimde, güya halkı iktidara getirdiği iddiasındaki temsil işlevi bu küresel alanda artık kesinlikle söz konusu değil.

Peki ya temsil edilen? Bu küresel bağlamda, temsilin ayrılmaz parçası olan yurttaştan geriye kalan ne? Artık politik hayatın aktif bir katılanı olmayan temsil edilen kendini yoksulluk içinde yoksul olarak bulmuştur; bu toplumsal hayat vahşi ormanında tek başına korku içindedir. Hayati duyularını keskinleştirmezse ve demokrasi iştahını kabartmazsa, iktidarın saf bir ürünü, yurttaş-işçiyle artık hiçbir alakası kalmamış bir yönetişim mekanizmasının boş kabuğu haline gelecektir. Temsil edilen, demek ki, öteki figürler gibi, gizemlileştirmenin ürünüdür. Tıpkı borçlandırılanın kendi üretici toplumsal gücünden yalıtılması gibi; tıpkı medyalaştırılanın zekâsına, duygulanımsal kapasitelerine ve dilsel keşif güçlerine

ihanet etmesi gibi; tıpkı korku ve teröre indirgenmiş bir dünyada yaşayan güvenlikleştirilenlerin çağrışımlı, adil ve sevgi dolu toplumsal mübadele imkânından yoksun bırakılması gibi, temsil edilen de etkili politik eyleme giremez.

2011'in hareketlerinin birçoğu eleştiri oklarını temsil biçimlerine ve politik yapılara yöneltti çünkü bu hareketler, etkili olduğunda bile temsilin demokrasiyi güçlendirmekten çok engellediğini gayet iyi biliyordu. Demokrasi projesi nereye gitti, diye soruyorlar. Onu yeniden nasıl ele alıp canlandırabiliriz? Yurttaş-işçinin politik iktidarını geri kazanmak (ya da aslında ilk defa gerçekleştirmek) ne anlama gelmektedir? Hareketlerin öğrettiği yollardan biri ayaklanmaktan ve bu bölümde özetlenen yoksullaştırılan ve içi boşaltılan öznel figürlere isyan etmekten geçiyor. Demokrasi ancak, onu kavrayıp hayata geçirmeye yetkin bir özne ortaya çıktığında gerçekleşecektir.

İkinci Bölüm

Krize Karşı İsyan

Günümüz neoliberal liderleri, hükümet ofislerinden ve şirket yönetim kurulu odalarından, medya merkezlerinden ve borsa salonlarından, sürekli olarak bize krizin amansız, durumumuzun ise umutsuz olduğunu anlatıyor. Bize diyorlar ki, Titanik'teyiz ve felaketlerin en büyüğünden kurtulmak istiyorsak, borçlandırılanın, medyalaştırılanın, güvenlikleştirilenin ve temsil edilenin durumunun daha da kötüleşmesini kabul etmek zorundayız. Bize vaat ettikleri şey, tek kurtuluşumuz, durumu daha da kötüleştirmek! Peki bu şantaj karşısında ayağa kalkıp içimizde kabaran öfkeyi dışa vurmak mümkün değil mi?

Çağdaş toplumun bu dört hâkim figürü de isyan etme ve kendilerini dönüştürerek iktidar figürleri haline gelme yetisine sa-

hiptir. Bu evrim bir diyalektik sürecin sonucu değil, bir olaydır; tahakküm ilişkilerini yıkan ve tabiiyet figürlerini yeniden üreten süreçleri altüst eden öznel bir *kairos*'tur. Bu bizim adımıza, bizden yana teorik bir çıkarsama değil, 2011'de başlayan, bir dizi isyan ve direniş kertesi inşa eden mücadeleler çevrimi tarafından desteklenen ve olumlanan bir gerçekliktir.

Toplumsal, ekonomik ve politik hayattaki neoliberal başkalaşımlar ürettiği özneleri iktidarsızlaştırıp yoksullaştırmakla kalmıyor yalnızca. Günümüz proleteryasının maruz kaldığı yoksullaşma aslında, Marx ve Friedrich Engels'in teorize ettiği gibi, sadece ücretlerin azalması ve bireysel ve kolektif yaşamın maddi kaynaklarının tükenmesi değil, aynı zamanda (ve giderek daha fazla) insani kapasitelerimizden, özellikle de politik eylem kapasitemizden yoksunluktur. Muzaffer kapitalizm çağında, insani eylem potansiyelinin bu genel düşüşünü en iyi kavrayan ve öngören yazarlardan biri de Hannah Arendt'tir. Anlatmakta olduğumuz yakın tarihli bu olgunun izlerini sürerek, aslında, bu sürece dair anlayışını ve *eylem* kavramını derinleştirebilirdi Arendt. Bu eylem kavramı kapitalist toplumda sömürülen ve bürokrasiye kurban edilen emeğin ağır ve öldürücü özelliklerinden farklı olmakla kalmaz, bu çalışma ve sömürü koşullarını kuşatan ve altüst eden canlı bir *kairos*, bir direniş *kairos*'u da olabilir.

Borç yükü altında beliniz büküldüğünde, tüm dikkatinizi verip ipnotize olmuş gibi ekrana yapıştığınızda, evinizi bir hapishaneye çevirdiğinizde, kapitalist krizin insan tutkularını ne kadar zorladığını ve kişiselleştirdiğini fark edersiniz. Tek başınıza kalmış, elden ayaktan düşmüş bir haldesinizdir. Ama çevrenize bakar bakmaz, krizin aynı zamanda bir arada olma sonucu doğurduğunu da görürsünüz. Krizde, borçlandırılan, medyalaştırılan, güvenlikleştirilen ve temsil edilen kolektif bir koşula işaret eder. Alternatif yoktur, kesinlikle; ve hepimiz *Titanic*'in güvertesindeyizdir. Ve tekilliklerin bu yoksunluğu ve güçten düşme durumu hayatımızı gri bir farksızlığa çevirir. Fakat biz burada birlikteyiz. Bir direniş *kairos*'u kadar bir cemaat *kairos*'u da var.

Kendimizi bu yoksunluk, sefalet ve yalnızlık koşullarından kurtarmamız gerekir. Ama nasıl başlayabiliriz? Güçten düşmüş

özne, Deleuze'un Nietzsche yorumunda söylediği gibi, yapabileceklerinden ayrı kalmış bir figürdür: "Une force separe de ce qu'elle peut." Eylemi birlikte oluşa yeniden bağlayacak bir güç keşfetmeliyiz. Örneğin, bireysel acıların ifadesi olan öfke birlikte oluşa tek başına direnme haliyle bile bunu akla getirir. Öfke tekildir çünkü tekil olmak, birey olmanın aksine, bir kere daha, birlikte oluşta öznel güç bulma anlamına gelir. Bir tekil öznellik, öteki tekilliklerle yeniden bir araya gelme olmaksızın olay da olmadığını, isyan olmadan tekil öznelliklerin birlikte oluşunun mümkün olmadığını keşfeder. Demek ki bir tekilleşme süreci canlanıyor: bir kendini olumlama, bir kendini değerlendirme ve birlikte oluş durumuna tamamen açık bir öznel karar. Bütün politik hareketler bu şekilde doğar: Bir kopuş kararından, bir birlikte eylem teklifine.

BORCUN TERSİNMESİ

Özneleşme süreci retle başlar. Ben yapmayacağım. Ben *sana* olan borcumu ödemeyeceğim. Evimizden çıkarılmayı reddederiz. Kemer sıkma önlemleriniz bizi bağlamaz. Tersine biz, aslında zaten *bizim* olan, servetinize el koymak istiyoruz.

Belli dönemlerde, örneğin, krizin en sert darbesini indirdiği, bireylerin tek başına ayakta kalmak zorunda olduğu zamanlarda, direnme istenci aşırı ve umutsuz bir güçle artar. Peki bu güç nereden gelir? Birçok düşünür istencin kaynağını yokluğa bağlıyor, sanki istemek ya da eylemek için kişinin eksik olan şeye yoğunlaşması gerekiyormuş gibi. Ama bu doğru değil. İstenç pozitif olarak, bir yokluğu değil bir bolluğu olumlama dürtüsünden, bir arzuyu geliştirme itkisinden doğar. Borcu ödememe istenci yalnızca sahip olmadığımız, kayıp olan bir şeyi aramak anlamına gelmez, aynı zamanda ve daha önemlisi arzu ettiğimiz şeyi, daha iyi ve daha güzel olanı olumlama ve geliştirme, yani sosyallik ve sosyal ilişkilerin tamlığı anlamına da gelir.

Borcun reddi, bu nedenle boş, bireyselleşmiş ve parçalı bir alan yaratmak üzere sosyal bağlardan ve yasal ilişkilerden kopma

anlamına gelmemektedir. Biz *borç* ve *bağlılık* terimlerine yeni bir anlam vermek ve yeni sosyal ilişkiler keşfetmek için bu borçlardan ve bu bağlılıklardan kaçıyoruz. Marx, kapitalist toplumda, paradan asli sosyal bağlantı olarak bahsederken gerçekçiydi. "Birey" diye yazıyordu, "sosyal gücünü ve aynı zamanda toplumla bağını da cebinde taşır." Borcun reddi paranın gücünün ve yarattığı bağların tahrip edilmesini ve aynı zamanda da yeni bağlar ve yeni borç biçimleri kurmayı amaçlar. Biz giderek birbirimize borçlu hale geliriz, finansal bağlarla değil sosyal bağlarla birbirimize bağlanırız.

Bu sosyal karşılıklı bağlılıkla nitelenen öznel figürler, biyopolitik üretimin, değer endeksli bir hayatın egemenliğinde olan ve tekilliklerin işbirliği temelinde yükselen yeni ekonomik durumda daha şimdiden hazır ve gelişmiş bir haldedir. İşbirliği ve üretken bir karşılıklı bağlantısallık ortak olanın koşullarıdır ve ortak olan şimdi toplumsal üretimin asli temelini oluşturan şeydir. Bizi birbirimize bağlayan toplumsal bağlarımız bir üretim aracı haline gelir. Karşılıklı bağlantısallığımız, ortak varoluşumuz içinde üretkenliği ve gücü keşfederiz.

Finansal borç akışlarının bireyleştirici etkileri (hepsi de tek başına çaresiz kalışımızla misliyle artan acı, umutsuzluk ve pişmanlıkla birlikte) olsa da, yeni borç biçimlerinin sözleşme temelli bir ilişkiye bağlanıp kalmak yerine daha sosyal, daha birey karşıtı, daha geçişli ve tekil hale gelmesi de bu yüzdendir. Özne bu bilince erişince, tekillik tabi olduğu güçsüzlük ve yoksulluk sarmalından çıkınca, işte o zaman, bu toplumsal bağların ve toplumsal borçların ölçülemeyeceğini ya da daha doğrusu geleneksel, nitel terimlerle ölçülemeyeceğini görebilir. Bunlar ancak nicel terimlerle, arzunun araçları olarak, kendimizi eski sefil durumumuzdan çekip çıkarma ve eski borç bağlarını kırma kararları olarak anlaşılabilir.

Sonuçta ortaya çıkan borcun sosyal biçimleri ortak olanın erdemli yanını gösterir. Bunlar, her şeyden önce, hiçbir borç verenin olmadığı türden borçlardır ve bu borçlar tekillikler arasındaki bağlayıcı ilişkilerle belirlenir. Dahası, bunlar ahlaki ya da suç konusu bağlar değildir. Ahlaki yükümlülük yerine, bunlar birbirimi-

ze ve topluma borçlu olduğumuz sosyal borçların karşılıklı tanınması temelinde, bir ortak varoluş etiği yoluyla işler.

Son yirmi otuz yılda, yoksulların ve yoksunların sayısız mücadelesi kişisel ve kolektif borç boyunduruğuna karşı yürütüldü. Wall Street'i İşgal Et belki bunların en bariz örneği çünkü Wall Street küresel borç toplumunun en uç simgesi; Wall Street deyince akla hemen kredi veren kişi ve kurumlar gelir. Ancak yine de bu protestolar hiçbir zaman tek başına kalmamıştır. Zuccotti Park'a akan, yakın tarihli, borç protestocularının belli başlı iki koldan beslendiğini görüyoruz. Asıl olarak bağlı ülkelerin egemenlere olan borcuna yoğunlaşan kol, ilk önce 1976'da Peru'da, 1977'de Mısır'da ve 1989'da Venezuella'da kemer sıkma programlarına karşı düzinelerce "IMF ayaklanmalarıyla kendini gösteren, 2011'de neoliberal politikalara ve ekonomik krize karşı Arjantin'de patlak veren halk isyanları ve meclis hareketinde zirve yapan Dünya Bankası ve IMF'ye karşı çeşitli alternatif küreselleşme protestolarına uzanıyor. Daha küçük akıntılardan oluşan diğer kol ise, tıpkı 1992-Los Angeles, 2005-Paris ve 2011-Londra ayaklanmaları gibi, yoksulların bireysel ve bireyselleştirici borçların yüküne karşı protestolardan oluşuyor. Burada bahsi geçen üç ayaklanma da metropollerdeki ırksal hiyerarşilere karşı öfkenin ifadesiydi ve üçü de polisin uyguladığı şiddet üzerine patlak vermişti; ama her bir örnekte ırksal karakter güçlü bir biçimde metaların ve her tür zenginliğin iktidarını reddetme noktasında kesişiyordu. Yağma ve kundaklama eylemlerini ateşleyen, kısmen, mahrum bırakıldıkları metalara duyulan özlemdi; ancak bu olaylar aynı zamanda toplumsal tahakküm araçları olarak hizmet gören bu metaların sembolik olarak tahrip edilmesi anlamına da geliyordu.

Bazılarının, Zuccotti Park'ın düzenli işgalcilerinin ve hatta şenlikli alternatif küreselleşme protestocularının yoksul ve yoksun isyancıların vahşi ayaklanmaları ve şiddetli öfke dışavurumlarıyla aynı kefeye konmasına pek yanaşmadığını biliyoruz. Ne var ki bu mücadelelerin bazılarının ileri, bazılarının ise geri olduğunu düşünmek yanlıştır. Hayır, politik bilincin kendiliğindenlikten örgütlülüğe geçişini vaaz eden eski Bolşevik teoriye yer yok burada.

Yoksul isyanlarının daha iyi örgütlenmeleri ve daha yapıcı, daha az şiddete meyilli olmaları gerektiğine ilişkin ahlaki yargılardan kaçınalım. Amerika'da üniversite kampuslarında polis biber gazı kullanırken, şehrin ücra sokaklarında gerçek mermi kullanıyor. Bu mücadelelerin her birinde, bize göre, en önemli şey, çeşitli biçimlerde ifade edilen güçlü karşı çıkışların nasıl yeni sosyal bağlar oluşturma kapasitesine sahip süreçleri de beraberinde getirdiğini anlamaktır. Bu mücadeleler bir düzeni pekiştirme peşinde olmadığı gibi, yeni bir adalet ya da mağdur olanlar için telafi yolları da aramıyor; bunun yerine onlar mümkün olan başka bir dünya kurmak istiyor.

HAKİKATİ OLUŞTUR

Medyalaştırılmayı reddettiğimizde, sadece, aptal yerine konmaya, gazetelerde her okuduğumuza inanmaya ve bize sunulan her türlü abur cuburu mideye indirmeye dur demek yetmez; aynı zamanda medyayla bağınızı koparıp dikkatimizi başka yerlere vermemiz de gerekir. Bazen ekrana kilitlenir gözümüzü izlediğimiz şeyden alamayız. Şehir sokaklarında gözlerini ellerindeki aletlere dikmiş bir şeyler yazarak ya da okuyarak yürüyen (hatta araba süren!) ve ipnotize olmuş gibi birbirlerine çarpan insanlara ne kadar da sık rastlar olduk. Bu büyüyü bozalım ve iletişim kurmanın yeni yollarını keşfedelim! Farklı enformasyona ya da farklı teknolojilere ihtiyacımızın olduğu çok açık, hatta bu asli bir mesele. Evet, doğru, hakikati keşfetmemiz gerekiyor ama aynı zamanda, daha da önemlisi, yalnızca birlikte iletişime geçen ve birlikte varolan ağlardaki tekilliklerin yaratabileceği yeni hakikatler oluşturmamız gerekiyor.

Enformasyon sağlamaya odaklanan politik projeler, her ne kadar önemli olsalar da, kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayabilir ve yanılgıya düşebilir. Keşke Amerika Birleşik Devletleri halkı hükümetlerinin ne yaptığını ve ne suçlar işlediğini bilse, diye düşünürsünüz, böylece ayaklanır ve hükümeti değiştirir. Ama işin aslı hiç de öyle değil. Noam Chomsky'nin kitaplarının tamamını ve tüm

WikiLeaks belgelerini okumuş olsalar bile, bu insanlar hâlâ aynı politikacıları seçip yeniden iktidara getirebilir ve son tahlilde aynı toplumu yeniden yaratabilir. Enformasyon, tek başına yeterli değildir. Aynı şey, daha genel olarak, ideoloji eleştirisi pratikleri için de geçerlidir; iktidar hakkındaki gerçekleri göstermek, insanların sanki özgürlükleriymiş gibi kölelikleri için çabalamalarına engel olmaz. Ve yine kamusal alanda iletişimsel eylem için yer açmak da yeterli olmayacaktır. Meydalaştırılan, bir yanlış bilinç figürü değildir; o daha çok, ağa takılmış, dikkat kesilmiş, büyülenmiş biridir.

Ağlarda *aktif olarak* iletişime geçmeden önce, bir tekillik haline gelmeniz gerekir. Yabancılaşmaya karşı eski kültürel projeler sizden kendinize dönmenizi istiyordu. Bu projeler, kapitalist toplumun ve ideolojinin bizi kendimizden uzaklaştırma, bizi ikiye bölme yollarıyla savaşıyordu ve böylece, çoğunlukla da bireysel anlamda, bir bütünlük ve sahicilik biçimi yaratmayı amaçlıyordu. Bununla birlikte, bir tekillik haline geldiğinizde, hiçbir zaman bir bütün benlik olamazsınız. Tekillikler içsel olarak çokluk oluşla ve dışsal olarak da kendini ancak ötekilerle ilişki içinde bulmakla belirlenir. Dolayısıyla, ağlarda tekilliklerin iletişimi ve dışavurumu bireysel değil koro halindedir ve her zaman bir yapmayla bağlantılı, birlikte olurken kendimizi yaratmayla bağlantılı olarak işlemseldir.

Medyalaşmaktan kurtulduğumuzda ise medyayla etkileşime son vermeyiz (aslında 2011 hareketleri Facebook ve Twitter başta olmak üzere sosyal medyayı kullanmalarıyla ünlüdür) ancak medyayla ilişkimiz değişir. Öncelikle, tekillikler olarak biz ağlarda özgürce hareket imkânına kavuşuruz. Böcekler gibi sürüler oluşturur, yeni yolları izler ve yeni biçimlerde ve bileşimlerde toplaşırız. Politik örgütlenme biçimi burada merkezi önem taşır; tekilliklerden oluşan ademi merkezi bir çokluk yatay olarak iletişime geçer (ve sosyal medya onlar için faydalıdır çünkü onların örgütsel biçimlerine denk düşer). Gösteriler ve politik eylemler son sözü söyleyen bir merkez komiteden doğmuyor günümüzde; tersine, sayısız küçük grubun bir araya gelmesinden ve aralarında tartışmasından doğuyor. Aynı şekilde, gösteriden sonra mesajlar

yakın çevreye ve kent merkezlerindeki haber ağlarına dilden dile dolaşarak yayılıyor.

İkinci olarak, medya bizim kolektif özüretimimizin aracı haline geliyor. Biz ancak birey olmaya son verip ortak bir dile açılarak kendimizi ötekilerle ilişkilerimiz içinde oluşturursak yeni hakikatler yaratabiliriz. Hakikat oluşturmak kolektif bir yaratıcı dil edimidir. Bazen gösterilerde politik sloganların yaratılması ve yayılması bir hakikat oluşturma edimidir. İşgal hareketinden doğan yüzde 1'e karşı yüzde 99 söylemi, örneğin, sosyal eşitsizlik gerçekliğine ışık tutmuş ve kamusal tartışma koşullarını kökten değiştirmiştir. Daha karmaşık bir örnek, 2001 yılında Arjantinlilerin attığı "Que se vayan todos" [Hepsini atın gitsin!] sloganıdır. Bu slogan kısa ve öz olarak politikacıların, politik partilerin ve bütün olarak anayasal sistemin çürümüşlüğünü ifade etmiyordu yalnızca, aynı zamanda yeni, katılımcı bir demokrasi potansiyeline de işaret ediyordu. Bunun gibi hakikat üretimleri her bir ötekiyle ilişki içinde birlikte oluşumuzun koşullarını müzakere ederek politik duygulanımların yaratılmasını da içeriyor. Birlikte oluş halinde bu politik duygulanımları ifade etmek yeni bir hakikat vücuda getirir.

Demek oluyor ki, ağlardaki tekillikler arasındaki reel iletişim bir kamp yeri oluşturmayı gerektiriyor. Bu bir tür kendiliğinden öğrenme deneyimi ve örneğin öğrenci işgallerinde görülen, bilgi üretimidir. O an büyülü bir aydınlanma anıdır çünkü birlikte oluş içinde kolektif bir zekâ ve yeni bir tür iletişim kurulur. 2011'de, Tahrir ve Puerta del Sol'den Zuccotti Park'a kadar bütün işgal meydanlarında, tartışma, çatışma ve toplaşarak uzlaşma yoluyla yeni hakikatler üretildi. Konut hakları ve ipotekli evlerin haczinden toplumsal cinsiyet ilişkileri ve şiddete kadar çeşitli konularda kurulan komisyonlar ve çalışma grupları hem kendi kendine öğrenme deneyimleri hem de bilgi üretimini yayma araçları olarak işlev görür. Böylesi bir kamp kurma deneyimi yaşayan herkes yeni bilgilerin ve yeni politik duygulanımların nasıl bir fiziksel ve entelektüel yoğun etkileşim içinde yaratıldığına tanık olmuştur.

Kamp kurma deneyiminin iletişimsel kapasitesine en açık çağdaş örnek belki de Meksika, Chiapas'taki, on yıllarca süren Zapa-

tista özyönetim deneyimidir. EZLN ortaya çıktığı günden beri, Lacandon ormanlarından elektronik iletişim ve İnterneti kullanma da dahil, medyayı o zamana kadar olmayan bir biçimde kullanmasıyla ünlendi. Daha da önemlisi ve yenilikçi olanı, Zapatista topluluğunun kolektif özyönetim pratiklerinde yaratılan iletişimsel ağlar ve politik hakikatlerdir. Bulundukları her yerde toplumsal ve cinsel hiyerarşileri altüst etme ve karar alma ve yönetme sorumluluklarını tümden herkese açma yönündeki bitmek bilmez çabalar, izleyerek liderlik etme ve sorgulayarak ileri yürüme projelerine içerik ve anlam kazandırdı.

ÖZGÜR BIRAK

İnsanların bugün güvenlik rejimini reddetme yollarının tamamına baktığımızda görülen en anlamlı şey kaçış yollarıdır. Hapishaneyi alt edemezsiniz ve orduyla savaşamazsınız. Bütün yapabileceğiniz kaçmaktır. Kır zincirlerini ve kaç. Kaçış çoğu kez açığa çıkmak değil, tam tersine görünmez olmak demektir. Güvenlik genellikle sizi görünür kılarak işlediğinden, görünür olmayı reddederek kaçmak zorunda kalırsınız. Görünmez olmak da bir tür kaçıştır. Kaçak, firari ve görünmez güvenlikleştirilenlerin özgürlük mücadelesinin gerçek kahramanlarıdır (ya da antikahramanlarıdır). Ama kaçıyorsanız, George Jackson'ı düşünün ve giderken yanınıza bir silah alın. Belki yolda işe yarar.

Gücünüzün farkına vardığınız takdirde gerçekten reddetmeye ve kaçmaya muktedir olursunuz. Bir güvenlik rejiminin ağırlığı altında yaşayanlar bu rejimin her şeye yeten gücü karşısında kendilerini aciz, cüce ve güçsüz hissetmeye yatkındır. Hapishane toplumunda yaşayanlar kendilerini bir Leviathan'ın midesinde yaşayan ve onun gücüyle sindirilmiş varlıklar olarak düşünürler. Onun ateş gücüyle nasıl baş ederiz biz; her şeyi gören gözlerinden ve her şeyi bilen enformasyon sistemlerinden nasıl kurtuluruz? Bir çıkış yolu bulmak için bütün yapmanız gereken Foucault'nun, ondan da önce Niccolo Machiavelli'nin açıkladığı, gücün doğasına ilişkin temel doğruları hatırlamaktır: Güç bir şey değil, bir ilişkidir.

Tepenizde dikilen iktidar ne kadar güçlü, ne kadar pervasız olursa olsun, onun size bağlı olduğunu, korkularınızdan beslendiğini ve ilişkiye katılma yönündeki gönüllülüğünüz sebebiyle hayatta kaldığını unutmayın. Kaçmak için bir kapı arayın. Bir kapı her zaman bulunur. Firar ve itaatsizlik, gönüllü köleliğe karşı güvenilir silahlardır.

Bazen kaçış alışık olmadık biçimler alır. Örneğin, on beşinci yüzyıl İspanya'sında Marranolar zorla Hıristiyanlığa döndürüldüler ancak gizliden gizliye Yahudi inanç ve pratiklerini sürdürdüler. İkili bir yaşam sürüyorlardı: İktidar güçleri seyrederken itaat ediyor ancak gizli yerlerde bu iktidarı tanımıyorlardı. Oldukları yerde dururken bir tür gizli kaçış yaşıyorlardı.

Bizim kaçışımız kısmen, güvenlik sisteminin hazır ve nazır duyargalarına karşı olmak zorunda; ama aynı zamanda hapishanenin ve askeri garnizonların gerçek ve somut duvarlarına karşı da olmalı. Örneğin, Angela Davis haklı olarak hapishanenin ortadan kaldırılması çağrısı yapıyor. Amerika'daki hapishanelerin (ve her yerdeki göçmen toplama kamplarının) ırksal bileşimleri düşünüldüğünde, günümüzde hapishaneye karşı mücadele, en aşırı, ırksal ayrım ve boyunduruk yapılarının bazılarına son veren yeni bir ilgacılığın özünü oluşturuyor. Günümüz hapishanelerinin on dokuzuncu yüzyıl reformcularının hayal ettiği yeniden eğitim ve topluma kazandırma gibi asil işlevlerle uzaktan yakından alakasının kalmadığı tartışma götürmez bir olgudur. Tam tersine, hapishane antisosyal öznellikleri yaratan ve yeniden yaratan, korkuyu besleyip büyüten ve toplumsal ilişkileri zehirleyen bir makinedir.

Askeriye ve askerileştirmeye karşı mücadele de eşit oranda önemlidir. Askeri kurum ve kuruluşların kamusal özgürlüğü ve demokrasiyi zayıflattığına dair, ABD başkanının bir dizi meşhur uyarısı neredeyse hiç dikkate alınmamıştır: Thomas Jefferson'ın ve James Madison'ın kalıcı ordu karşıtı polemiklerinden Dwight D. Eisenhower'ın muazzam askeri kurum ve kuruluşlarla güçlü silah endüstrisinin buluşması sonucunda ortaya çıkabilecek felaketlere ilişkin karamsar önsezilerine kadar hepsi bunun örneğidir. Kurucu babalarına ve geçmiş başkanlarına bu kadar düşkün bir

ulus olarak ABD onların bu konuda söylediklerine ilginç bir biçimde kulaklarını tıkamaktadır. Hapishaneler gibi askeriyeler de öznellikleri zaafa uğratır ve toplumsal ilişkileri zehirler. Görevi sona eren askerler yalnızca savaştan ve emir komuta ilişkisinden zarar görmekle kalmazlar, hastalıklı öznelliklerini döndükleri ailelerine ve ilişkide oldukları herkese yayarlar. Feminist hareketler uzun zamandan beri militarizmin savunduğu ve yeniden ürettiği erkeklik biçimlerinin hastalıklı, güçlü ve zayıf yanları hakkında çözümlemeler yapıyor.

Hapishanelerin ve askeriyenin ilgası projeleri haklı bir davadır ve bunların önemli pozitif etkileri olacaktır; ancak mevcut örgütlenme biçimleriyle bu mücadelelerin toplumlarımızda tam anlamıyla gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Hapishane ve askeriye zehirdir ama buna rağmen hasta beden, daha da kötü olma pahasına, hayatta kalmak için bu zehri içmeyi sürdürmelidir. Hapishane hapishanelere ihtiyaç duyan bir toplum yaratırken, askeriye de askerileşmeye ihtiyaç duyan bir toplum yaratır. Zehir alınmazsa hasta komaya girer, intihar eder. Bedenin iyileşmesi, zehri tamamen temizlemesi için uzun süre tedavi altında tutulması gerekmektedir.

Sağlıklı bir toplum yaratmanın anahtarı korkuya son vermek ve böylelikle gerçek özgürlük ve güvenliği yaratmaktır. 2011 Şubat'ında, hükümet yanlısı güçlerin atlar ve develerle meydanı tarumar etmesinden ve göstericileri acımasızca dayaktan geçirmesinden birkaç gün sonra, Kahire'nin Tahrir Meydanı'ndaki en çarpıcı ve ilham veren sahnelerden biri yaşanıyordu. Haksızlığı haykırmak ya da gelecekte kendilerini nasıl savunacaklarını anlatmak yerine insanlar basitçe ve çarpıcı bir biçimde, "Artık korkmuyoruz" demeye başladı. Bu, Mübarek rejiminin diktiği hayati bir engeli alaşağı ediyordu. Üç ay sonra, Madrid'te, Puerta del Sol'da, kampçılar polis tehdidiyle karşılaştığında kamp kuranların verdiği karşılık Mısır'dan yükselen sesin yankısıydı: "No tememos miedo." Bu militanların böylesi bir korkusuzluk haline nasıl eriştiklerini tam olarak açıklayamayız; belki de büyük oranda, meydanda bir arada oluştan kaynaklanıyordu. Ancak, bu korku-

suzluğun politik gücünü ve önemini kolaylıkla teslim edebiliriz. Tebaası korkuyu üstünden atınca hiçbir iktidar ayakta kalamaz.

Bu gibi korkusuzluk dışavurumları akla, büyük davanın süreceğine duyduğu inançla gözünü kırpmadan ölüme giden savaşçı Che Guevara'nın devrimci kahramanlığını akla getiriyor olabilir. Ancak biz kahramanlarla ve şehitlerle pek ilgilenmiyoruz. Dahası biz, bu meydanlarda kamp kuranların korkuyu üzerlerinden atma yetilerinin de kahramanlıkla, hatta ölümle pek az alakalı olduğunu düşünüyoruz. "Özgür bir insan" der Spinoza gizemli bir biçimde, "ölümü aklına bile getirmez; onun bilgeliği ölüm değil, hayat üzerine düşünmektir." Spinoza'ya göre, gerçek güvenlik, bütün düşmanları yenmek için mümkün olan en fazla gücü toplamakla ya da Aziz Pavlus'un *katechon*'u[1] gibi, ölümü uzak tutmakla ya da kötülüğü yanına yaklaştırmamakla sağlanamaz. Bizim ölümsüzlük gibi bir hayalimiz yok ama hayatın zevklerine kendimizi o kadar kaptırmışız ki ölüm ancak sonradan akla gelen bir düşünce halini alıyor. Kamp kuran protestocular, bir arada olarak, tartışarak, fikir ayrılığına düşerek, mücadele ederek, Spinoza'nın öngördüğü bir gerçeği yeniden keşfetmiş görünüyor: Gerçek güvenlik ve korkunun yok edilmesi ancak özgürlüğün kolektif kuruluşu yoluyla başarılabilir.

KENDİNİ KUR

Sen beni temsil edemezsin! *Que se vayan todos!* Yirmi birinci yüzyıl başındaki neoliberalizm krizleri boyunca milyonlarca insan temsilin kendisini ve temsili hükümet kurumlarını böyle reddediyordu. Bu protestoların ve retlerin bir yeniliği, aslında, bunların tereddüde yer bırakmayacak biçimde, krizlerin yalnızca ekonomik, sosyal ve politik değil aynı zamanda anayasal da olduğunu göstermesidir. Temsili yapılar ve liberal yönetişim rejimleri; hepsi sorun haline gelmiştir artık. Parlamenter temsilin teoride ve pratikte yaptığı küstah kavramsal sıçramanın ("herkesin iradesi"nden

1. Aziz Pavlus'un Selaniklilere İkinci Mektubu'nda bahsi geçen (2:3 ve 2:8) Şeytan'ın gelişini engelleyen ama Şeytan'ı engelleyerek İsa'nın gelip insanları kurtarmasını da engelleyen "o yasa tanımaz adam"

"genel irade"ye) vahim bir hata olduğu ortaya çıktı. Hatta düşen akrobatı kurtarmak için çekilen güvenlik ağı olarak yeni yönetişim biçimlerinin de çok zayıf ve mecalsiz olduğu kanıtlandı. *Ancien régime* bir zamanlar, pudralı peruk takan yöneticilerin adıydı; ama şimdi temsili aygıtın kendisi bir *ancien régime*! Cumhuriyetçi anayasalar, iki yüz yıldan fazla bir zamandır, hükmünü sürdürmekte. Yetmez mi?

Politik ve anayasal tartışma yeniden açılmalı. Ve bugün talep edilen radikal değişiklik yalnızca içerik (özel ve kamusal olandan ortak olana) değil aynı zamanda biçim değişikliğidir de. İnsanlar ortak olanla nasıl sıkıca ilişki kurabilir ve nasıl demokratik karar alma sürecine doğrudan katılabilir? Çokluk, demokrasiyi yeniden keşfedecek ve gerçekleştirecek şekilde nasıl ortak olanın kurumlarının prensi haline gelebilir? Bu, kuruluş sürecinin bir görevidir.

Finansal borçlar sosyal bağlara dönüştüğünde, tekillikler üretken ağlarda etkileşime girdiğinde ve güvenlik arzusu korkudan ve nihayet bu üç figürün tersyüz edilmesinden özgürleştiğinde, demokratik eyleme yetkin öznellikler ortaya çıkmaya başlayacaktır. Endüstriyel çağın burjuva toplumlarında, politik eyleme elverişli kulvarlar ağırlıklı olarak korporatist ve bireysel özellikler taşıyordu; endüstri sonrası, neoliberal toplumlarda, imkânlar daha da azalırken temsil edilene yalnızca pasif ve cinse özgü bir rol düşüyordu. Burjuva yurttaştan temsil edilene geçiş yasal biçimiyle evrenselleştiriciydi ancak zaman içinde her türlü içeriği boşaltıldı. Şimdi, politik öznelliğin yeni figürleri korporatist ve bireysel bölünmeleri aşan ve politik eylemliliğin türsel ve soyut biçimlerine töz ve içerik kazandıran katılım biçimleri keşfedebilir. Kuralların üretimi mekanizmaları ortak modalitelere göre yalnızca tekil biçimde kurulabilir. Kurucu güçler artık aşağıdan yukarıya işlev görebilir ve sürekli olarak yenilenebilir.

Bazı arkadaşlar soruyor: Ama hâlâ neden anayasalardan bahsediyoruz? Neden kendimizi bütün normatif yapılardan ve kurumlardan özgürleştiremiyoruz? Her devrim bir kurucu güce ihtiyaç duyar... devrimi sona erdirmek için değil, sürdürmek, kazanımlarını garantiye almak ve onu ilerideki yeniliklere açık tutmak için.

Toplumsal üretimi ve toplumsal yaşamı bizim özgürlük, eşitlik ve dayanışma ilkelerimize göre örgütlemek üzere bir kurucu güç gereklidir. Kurucu süreçler, toplumsal dokuya ve toplumsal çatışmaların, ihtiyaçların ve arzuların maddi temeline daha uygun olması için sürekli olarak politik yapıları ve kurumları gözden geçirir.

Daha felsefi bir dille söyleyecek olursak, kurucu süreçler öznellik üretiminin *dispozitif*leridir. Ama neden, diye ısrarla sorar arkadaşlarımız, öznellikler üretilmek zorunda? Neden yalnızca kendimiz olamıyormuşuz? Çünkü, ifade edilen orijinal ya da doğuştan belli bir insan doğası olsa da, bunun özgür, eşit ve demokratik toplumsal ve politik ilişkileri destekleyeceğine inanmak için bir neden yoktur. Politik örgütlenmeler her zaman öznellik üretimleri gerektirir. Demokratik politik eyleme ve ortak olanın özyönetimine yetkin bir çokluk yaratmak zorundayız.

Bu önermenin boyutlarından birini açığa kavuşturmak için bir örnek verelim. 2011 baharında meydanları işgal eden İspanyol *Indignados* 2011 güzündeki genel seçimlere katılmayı reddedince, sert eleştirilere uğradı. Tepki duyanlar onlara aciz anarşistler dediler; devlet kurumlarına ve seçim politikalarına bulaşmayı reddetmelerini ideolojik ve isterik buldular. Onlar Sol'u parçalıyordu! *Indignados*, elbette, anarşist olmadıkları gibi Sol'u bölmekten sorumlu da değil. Tam tersine, onlar yeni ve farklı bir Sol'u yeniden oluşturmak ve harekete geçirmek için çok değerli bir fırsat yarattılar. Birkaç yıl önce, sağcı politikacılar Madrid'te, Atocha tren istasyonundaki trajik bomba eylemini alenen Basklı militanların üzerine yıktığında, hiç vakit geçirmeden cep telefonlarını ve diğer medyayı kullanarak olağanüstü bir hızla –*pasalo*, yazıyorlardı, yani "bu mesajı ilet"– gerçeği ortaya çıkaran ve etkili eylemleriyle sosyalistleri ve Zapatero'yu sürpriz bir biçimde iktidara taşıyanların çoğunu yine bu aktivistler oluşturuyordu. Sonra, *Indignados* 2011 seçimlerine katılmadı; bunun nedeni kısmen neoliberal politikaları sürdüren ve hükümette oldukları süre zarfında kendilerine ihanet eden bir sosyalist partiyi ödüllendirmek istememeleriydi; ama aynı zamanda ve daha önemlisi artık verilecek daha büyük bir kavgaları vardı. Özellikle temsilin ve anayasal düzenin kurumları

bizatihi hedef haline gelmişti şimdi; bu, İspanyol kökleri geleneksel antifaşist mücadelelere uzanan ve Franko rejiminin son bulmasını izleyen demokrasiye geçiş sürecine yeni ve eleştirel bir bakış imkânı sunan bir kavgaydı. *Indignados* bunu *kurucu* bir süreç olarak değil *yoksunlaştırıcı* bir süreç olarak, mevcut politik yapılardan bir tür çıkış olarak düşünüyor ancak yeni bir kurucu gücün temelini hazırlamak için zorunlu olduğunu da biliyor.

Üçüncü Bölüm

Ortak Olanı Kurmak

İLKELER DUYURUSU

Önceki bölümlerde, neoliberal kapitalizmin küresel yönetişimin etkili kurallarını üretmekte, pekiştirmekte ve teminat altına almakta başarısız olduğunu ve sonuç olarak finans piyasalarının ekonomileri ve toplumları sürekli olarak yoksulların koşullarını daha da kötüleştirecek biçimde hâkimiyet altına almaya gücünün yettiğini belirttik ısrarla. Mevcut durumu tanımlayan iki yeni özellik öne çıkıyor. Birincisi, başka bir yerde ayrıntılarıyla tartıştığımız üzere, üretim artık hem yerel hem de küresel düzeyde, ortak olanın çerçevesi içinde gerçekleştiriliyor: Emek gücü ortak hale geldi; hayat işe koşuluyor; kapitalist gelişme, merkezi olarak finanslaşma biçimiyle ortak olanın sömürülmesini getiriyor

vb. İkinci olarak, kapitalist gelişme çözümsüz ekonomik, toplumsal ve politik krizlerin pençesinde kıvranıyor. Bu kriz, en azından, kısmen şu nedene bağlanabilir: Üretici güçler giderek daha fazla ortak nitelikli hale gelirken, üretim ve mülkiyet ilişkileri, yeni üretici gerçekliği kavramaktan uzak ve değerin yeni ortak kaynaklarına tamamen dışsal, bireysel ve özel kurallara ve normlara göre tanımlanmaya devam ediyor.

Bununla birlikte, şu çok açık ki, benzer şiddette krizlerle karşı karşıya kalan 1930'ların hükümetlerinin zıddına, günümüz yönetici güçleri ekonomik ve sosyal zorlukların derinliğine yetecek bir politik çözüm geliştiremiyor. Ortada bir John Maynard Keynes ya da Franklin D. Roosevelt görünmüyor ve kendi zamanlarının endüstriyel üretimi için belli bir geçerliliği olan eski reçeteler de günümüz endüstri sonrası çağa uyarlanamıyor. Geçerli neoliberal, piyasa eksenli politik açılımların önerecekleri hiçbir çözümleri yok. Bunların aksine, bizim ihtiyacımız olan şey nitel bir sıçrama, bir paradigma değişimidir.

Hâkim güçler aynı zamanda bu krizlere çözüm önerecek bir anayasal reform önermekten bile aciz. Modern anayasal reform tarihi her zaman öncelikle, liberal anayasalar örneğinde, merkantil mübadele ilişkilerini ve sonra, ferahçı anayasalar örneğinde, sermayeyle emek arasında diyalektiği dikkate alan kurulu dolayımlarla ilgili olmuştur. Bugün ise çağdaş ekonominin kalbinde yaşayan finansallaşma süreçleriyle ilgili hangi dolayımların kurulabileceğini tasavvur etmek hiç de kolay değil. Bırakın ulusal egemenliği, temsil ve demokrasi kategorileri bile küresel finans piyasalarının, yasallık ve politika özerk üretiminin baskın mekânları haline geldiğini kabul etmeden tanımlanamaz. Finans çevreleri tarafından uygulanan komuta giderek ulus devletlerin kurumsal dolayımlarının üzerinden atlama ve bir tür şantaj dayatma eğilimi kazanıyor; böylelikle yalnızca istihdam ve ücretler değil, konuttan sağlığa, temel hakların kullanılması bile ister istemez finans piyasalarının dinamiklerine ve akışlarına bağlı hale geliyor.

Bununla birlikte, bu durumda, sayısız politik mücadele, özellikle de 2011 kampçıları, büyük anayasal anlamlar taşıyan yeni il-

keler ortaya koydu. Bu ilkelerle yeni bir ortak duyu yarattıkları gibi onları bir kurucu eylem projesinin temeli olarak tasarladılar. Yalnızca ortak olana dayanan bir kurucu sürecin gerçek bir alternatif olabileceğine inanan bizler bu nedenle, bütün insanların eşit olduğunu, politik mücadeleler yoluyla belli vazgeçilmez haklar kazandıklarını, bu haklar arasında yalnızca yaşam, özgürlük ve mutluluk arayışının değil ortak olana serbestçe giriş, servetin dağılımında eşitlik ve ortak olanın korunup sürdürülmesinin de sayılabileceğini tartışılmaz hakikatler olarak kabul ederiz. Aynı şekilde açıktır ki, bu hakları güvence altına almak için, haklı gücünü yönetilenlerin katılımından ve yönetim aygıtlarının şeffaflığından alan demokratik yönetişim kurumsallaştırılmalıdır. Son olarak, şu son derece açıktır ki, herhangi bir tür hükümet ne zaman bu amaçlar açısından yıkıcı bir hale gelirse gelsin, insanların onu değiştirme ya da alaşağı etme ve yerine yeni bir hükümet kurma hakkı daima vardır; ve insanlar yeni hükümetlerini de kendi güvenliklerini ve mutluluklarını çok büyük bir ihtimalle etkileyecek güçler ve ilkeler temelinde kuracaktır.

KURUCU MÜCADELELER

Ortak olanın alanında yürütülen ve yalnızca acil bir ihtiyacı ifade eden değil aynı zamanda yeni bir anayasal sürecin yolunu da çizen mücadelelere *kurucu* diyoruz biz. Fransız ve Amerikan kurucu babaları, özellikle de Nicolas de Condorcet ve Thomas Jefferson, her kuşağın kendi anayasasını yaratması gerektiğini savunmuştur. Bu ilkeye uygun olarak, bugün mevcut anayasal kurumlar ile ortak duyunun talep ettiği demokratik talepler arasında belirlenmiş dramatik kopuşu kavramalıyız. Geleneğin bize öğrettiği gibi, değişmez bir biçimde aynı hedefin peşinde koşan uzun, kötüye kullanma ve el koyma uygulamaları mutlak despotizm altında bunları azaltma tasarısından kaçındığında, böylesi bir hükümeti alaşağı etmek ve gelecekteki güvenliğimiz için yeni koruyucular temin etmek bizim sorumluluğumuzdur artık. Dolayısıyla günümüz mücadeleleri her şeyden önce kurucu değil bozucu nitelikler

taşıyacaktır. Bu mücadeleler eski anayasal düzenlerin tükenmişliği yüzünden bizim ve toplumumuzun üzerindeki despotik etkileri ortadan kaldırmalıdır.

Bu yüzden yeni mücadeleler şimdilerde *ancien régime* diyebileceğimiz şeyle köklü bir uyumsuzluk gösteriyor. Foucault ısrarla, gücün her zaman bir öznenin bir başkası üzerindeki eylemi olduğunu ve gücün her zaman komuta ile direniş arasındaki bir ilişki olduğunu savunur. Ancak hareketler böylesi bir şiddetle gelişince, genellikle daha önce mevcut olan ilişkilerden kopar ve bu noktada kendilerini öteki tarafta bulur. Bağımsızlık duyurusu yeni bir kurucu sürecin gerçek temelini yaratır. Bugün bu mücadeleler, diğer bir ifadeyle, politik mücadeleler kadar bir olayın olumsal bir sonucunu, arzunun ve politik önermenin taşıp akmasını ifade eder. Mücadeleleri yürüten ve yeni bir toplum tasavvur eden öznelerin kafalarında ve kalplerinde yer etmiş ortak duyu buyurgan bir değere ve yeni yaşam biçimleri yaratma, yaşatma ve yönetme gücüne sahiptir. *Ancien régime*'den bağımsızlığını ilan eden bu mücadeleler yeni bir ontolojik koşula kök salar ve daha eşit, ortak ve sürdürülebilir ilişkilerin serpilip gelişebileceği ortamı kurar. Bu kurucu güç, mücadelelerin içinde derinlere kök salmıştır ve bu vazgeçilmez haklar duyuruları olgunluğuna erişmekte olan bir tarihsel hareket sürecini açığa çıkarır.

Böylesi kurucu mücadelelerin kısa vadede başarısızlığa uğrayabileceği gerçeği bu süreci baltalamaz. Ortadoğu ve Arap Yarımadası'ndaki birçok ülkede olduğu gibi Kuzey Afrika'da da, patlak veren olağanüstü hareketlere tanık olmaktayız bugünlerde. Bunların bazıları, 2011 baharında, zalim iktidarlarıyla hâkimiyetlerini yürüten ve eski sömürgeci efendilerine yardım eden kokuşmuş hükümetleri ve iş dünyasının seçkinlerini alaşağı ederek çok kısa sürede başarılı oldular. Ancak mücadeleye giren, gerici güçlerin yolu tıkadığı ve demokratik hareketlerin ilk aşamada zaferler kazandığı ülkeler de dahil, bütün ülkelerde politik durumun kontrolünü şu ya da bu şekilde muhafazakâr seçkinler yeniden ele geçirdi. Bu, kurucu mücadeleler faydasız demek değildir. Elbette öyle değil. Özgürlük ve eşitliğin vazgeçilmez ilkeleri, o bahar, tam olarak ger-

çekleştirilmeleri uzun zaman alabilecek olsa da, olumlanmıştır. Dahası, bu ilkeler Kuzey Afrika'dan İspanya'ya, Yunanistan'a, Amerika Birleşik Devletleri'ne ve başka yerlere yayılmıştır. İsyancı bir yolla yeni hakları dile getiren bu mücadeleler, şu an örtük olsa da basıncını hissettiren; cehalet ve tahakküm, itaat ve korku perdesini yırtan yeni kurucu güçlerin su yüzüne çıkmasını sağlamıştır. Bundan sonra, her yıl doğanın baharının yanı sıra politikanın baharına da tanık olacağız.

Özerk Zaman

Arap Baharı'nın uzun ve yaygın zamansallığında ısrar ederken, göründüğü kadarıyla, alttan alta, bu mücadelelerin başlangıcını tayin eder görünen isyan olaylarının hızlanmasından farklı bir zaman kavramı gündeme getiriyoruz. 2011'deki bütün kamp kurma eylemlerini niteleyen açık, yatay topluluklarda karar alma süreci de genelde olağanüstü yavaş ilerliyor. Bu yavaş ilerleyen zaman ve anayasal süreçlerin uzun süren zamanı, Alexis de Tocqueville'in yıllar önce iddia ettiği gibi, isyansal olaylardan daha mı ayrıcalıklıdır? Hayır, biz böyle düşünmüyoruz. Bu mücadelelerde ilginç ve yeni olan şey, yavaşlıkları ya da tezlikleri değil, zamanlarına hükmetmelerini sağlayan politik özerklikleridir. Bu, yeni yüzyılın başlarındaki zirve toplantıları takvimini izleyen alternatif küreselleşme hareketlerinin katı ve tüketici ritminden farklı bir özekliğe işaret ediyor. Halbuki, mücadelelerin 2011'deki çevrimlerinde, hız, yavaşlık, yoğun derinleşmeler ve yapay hızlanmalar iç içe geçmiş ve birbirine karışmış durumdadır. Her bir uğrakta, zaman dışsal baskıların ve seçim dönemlerinin dayattığı takvimden ayrılmış, kendi takvimini ve gelişme ritmini oluşturmuştur.

Bu özerk zamansallık nosyonu, bu hareketlerin bir *alternatif* sunduğunu iddia ederken ne kastettiğimizi açıklamaya yardımcı olacaktır. Alternatif; bir eylem, bir önerme ya da sadece iktidarın söylemine zıt bir söylem değil, köklü bir biçimde asimetrik bir duruş temeline dayanan yeni bir *dispozitif*tir. Bu duruş noktası aynı uzamı paylaştıklarında bile başka yerdir. Bu duruş noktasının özerliği, öznelliklerin, mücadelelerin ve kurucu ilkelerin üretimi kadar zamansallığın ritimlerinin de uyumunu sağlar.

Kurucu eylemin zamansal belirlenimleri, başka unsurlarla da ilişkili olarak, uyku haliyle hızlanma arasında dalgalanır. Belki de en önemlisi her kurucu eylemin nasıl da bulaşıcı olduğudur. Örneğin, bir diktatörlüğün iktidarında özgürlük talebi, Tunus'ta ve Mısır'da olduğu gibi, aynı zamanda zenginliğin de eşit paylaşımı fikrini gündeme getirir ve yayılmasını sağlar; geleneksel politik temsil yapılarına karşı demokrasi arzusu ortaya koymak, İspanya'da olduğu gibi, katılım ve şeffaflık ihtiyacını da yükseltir; finansal kontrolün yarattığı eşitsizlikler karşısındaki protesto, ABD'de olduğu gibi, ortak olanın demokratik örgütlenmesi ve ortak olana özgürce erişim yönünde taleplere de neden olur. Burada temel olarak, her bir politik ve kurucu iddianın mantıksal sonuçlarını izlemekle ya da bu kurucu kertelerin yayılmasında ve farklı devrimci oluşumlarda yaratılan hareketleri hissettirmekle ilgilenmiyoruz. Zamansallıklar, her keresinde tekil bir sentezi kurumlaştıran fikirler ve arzular iletişiminin bulaşma yoğunluğuna göre hızlı ya da yavaştır.

Kurucu hareketlerin –tipik olarak toplulukların karşılaşması örneğinde görülen– yavaş zamansallığı, bilgilerin ve uzmanlığın yayılmasına ve ifadesine (aynı zamanda kontrolüne de) imkân tanır ve bunları gerektirir. Eğer Schmitt'vari "politik olanın özerkliği" denen bir şey varsa, onu burada kesinlikle bulamayacaksınız. Kamp kurma hareketlerinin kurucu kararları bilginin ve iradenin karmaşık kuruluşu ve müzakeresi yoluyla oluşur ve bu zaman alır. Burada karar veren tek bir lider ya da merkez komitesi yoktur. Yaygın bilgi ve uzmanlık tarafından desteklenen, genellikle yavaş ve karmaşık karar alma işlemleri de yeni kurucu hareketlerin antropolojik (ya da ontolojik) farklılığının önemli bir unsuruna işaret eder. İspanyol *Indignados* ve Wall Street işgalcileri, söylemde ve eylemde politik yaşamın mevcut biçimlerinin (temsil, seçim yöntemleri vb) eleştirisini, toplumsal eşitsizliğe karşı protestoyu ve finansal hâkimiyete saldırıyı bir araya getirir.

Son olarak, bu kurucu süreçlerin alternatif zamansallığı politik duygulanımların eğitimi kadar bilgilerin yaratılması ve yayılmasını da besler. Tahrir Meydanı, Rothschild Bulvarı, işgal edilen Wisconsin Eyalet Meclisi ve Syntagma Meydanı... hepsinin ayırıcı

özelliği, açıkça, yoğun duygulanımlardır. Bu mekânlarda duygulanımlar dışa vurulmuştur ama daha önemlisi bunlar üretilmiş ve eğitilmiştir. Meslekten politikacılar için ve aslında kamp kurma hareketlerine katılmamış herkes için, bu kurucu deneyimlerin ne oranda duygulanımların, aslında büyük neşenin akışları tarafından canlandırıldığını ve yayıldığını anlamak imkânsız değilse bile güçtür. Fiziksel yakınlaşma, elbette, duygulanımların ortak eğitimini kolaylaştırır ama aynı zamanda yoğun işbirliği deneyimleri, aşırı hassas bir durumda karşılıklı olarak güven yaratmak, ortak müzakere ve karar verme süreçleri de vazgeçilmez önem taşır. Kamp kurma eylemleri toplumsal ve demokratik duygulanımlar üretme açısından büyük bir fabrikadır.

Karşı Güçler

Kurucu çalışma yavaş ve zahmetlidir; kendi saatine göre işler. Ancak beklemeyecek bazı yakıcı meseleler vardır. İnsanlar şu anda acı çekerken güzel bir kurucu sürecin neresi iyidir? Peki ya biz mükemmel bir demokratik toplum yaratıncaya kadar dünya telafisi imkânsız bir felaketin içine sürüklenirse?

Kurucu süreç, toplumsal ve çevresel ihtiyaç ve tehlike görülen alanlarda acil önlem alacak bir dizi karşı güçle birlikte yürütülmelidir. Kurucu eylem, Magna Carta'nın ilanının, Peter Linebaugh'ya göre, tarihçilerin şimdiye kadar atfettiklerinden çok daha fazla önemi hak eden Charter of the Forest'ın [Orman Sözleşmesi] ilanı eşliğinde yapıldığı on üçüncü yüzyılda, Britanya hukuk sisteminin kurulması örneğinde olduğu gibi, ikili bir ilişkidir. Magna Carta egemen iktidar karşısında yurttaşların haklarını düzenlerken, the Charter of the Forest yurttaşların ortak olana erişim haklarını düzenliyordu. O zamanlar orman üzerinde hak sahibi olmak, yakacak ve yiyecek dahil hayatta ihtiyaç duyulan şeylere erişim hakkı anlamına geliyordu. Bugün de kurucu süreç yaşamsal hakları teminat altına alan ve güvenlik, sağlık ve insan onuruna yakışır bir varoluş için gerekli şeyleri sağlayan benzer bir dizi eylem ve önlemle el ele yürütülmelidir.

Bu ve benzeri ihtiyaçların bir alanı da doğanın karşı karşıya kaldığı tehlikelerdir. Bitki ve hayvan türlerinin nesli hızla tüketilip

yok ediliyor; gerek yeryüzü gerek denizler hız kesmeden kirletiliyor. Bilim insanlarının, iklim değişikliğine ilişkin öngördüğü geri dönüşü olmayan noktaya hızla yaklaşırken, karbondiyoksit salımı da artarak sürüyor; ve utanç verici bir biçimde, iktidardakilerin, iklim değişikliğini önleme stratejilerinden buna uyum stratejilerine kayma yönündeki tartışmaları da sürüyor. Petrol ve radyasyon sızıntıları, katran kumunun işlenmesi sonucu suyun kirlenmesi... Felaketler listesi uzadıkça uzuyor ve bu ekonomik kriz bağlamında, sanki yeryüzünün esenliği insanların ve diğer canlıların yaşamları açısından gerçek bir zorunluluk değil de boş zamanlarımızda ilgileneceğimiz bir seçenekmiş gibi, korunma yöntemleri giderek ikinci plana atılıyor. Büyük şirketler, belki hiç de sürpriz olmayacak bir biçimde, çevreyi tahrip eden uygulamalarına son verme becerisi gösteremedikleri gibi, buna niyet de etmiyorlar. Buna karşın, ulusal hükümetlerin ve ulus-aşırı kurumların da büyük sorunlar karşısında eşit oranda aciz kaldığı ortada. Bunlar bırakın önlemleri hayata geçirmeyi, anlaşma sağlamayı bile beceremiyorlar. Öyle görünüyor ki, insanlık, gezegeni ve kendi yaşamının zorunlu koşullarını tahrip etmekten kendini alıkoyamıyor; bu konuda tam anlamıyla aciz durumda.

Karşı-güçlere ihtiyaç duyulan ve çevre sorunlarıyla tamamen iç içe geçmiş diğer bir alan, ortak olana erişim hakkı çerçevesinde kısmen ele aldığımız, insanın yiyecek, sağlık ve barınma ihtiyaçlarıyla ilgilidir. Konut bütün dünyada insanlar için acil bir ihtiyaçtır. Bağımlı konumdaki ülkelerde konut yokluğu ya da ortalamaların altındaki konutlar sıklıkla, kullanılmayan toprakları ve yapıları işgal eden ve insanların buraları kullanma haklarını düzenleyen hareketlerin gündemindedir. Dünyanın hâkim ülkelerinde ise, ekonomik kriz, kendi evleri için aldıkları konut kredilerini ya da kiralarını ödeyemeyen insanlara yönelik bir ipotekler koşuşturmasına neden oluyor. Evden çıkarmalara karşı yürütülen kampanyalar evsizler için yeterli konut bulma projeleriyle beraber yürütülmelidir. Sağlıklı gıdaya ve suya erişim de aynı şekilde bir ihtiyaçtır; dünyanın en yoksul bölgelerinde en yakıcı sorunlardan biriyken en zengin ülkelerde de somut ve acil bir sorundur. Su

gibi kaynakların özelleştirilmesine karşı mücadele vazgeçilmez bir önem taşımaktadır.

Çevresel ve toplumsal krizler küresel çapta, hayatları ve çevreyi tahrip ederek, süren sayısız savaş yüzünden daha da içinden çıkılmaz bir hal alıyor. Görünüşe bakılırsa, savaş durumunun, yüksek yoğunluktan düşük yoğunluğa sonra da tersine geçerek hiç durmaksızın sürdüğü bir tarih aşamasına girdik. İçinde yaşadığımız küresel güvenlik rejimi bir barış durumu yaratmak yerine, hakları askıya alarak, gözetimi güçlendirerek ve herkesi savaş çabasına katarak savaş toplumunu sürekli hale getiriyor. Savaşları ve savaş durumunu kim sona erdirecek? Egemen ulus devletler, özellikle de ABD, böyle bir şeyi yapmaya kesinlikle niyetli değil. Artık varılan bu noktada kimse bütün savaşları sona erdirecek eski bir savaş üçkâğıdına gelmez. Savaşlar ancak ve ancak daha, daha fazla savaş demektir. Birleşmiş Milletler gibi barış hayaliyle kurulmuş uluslar-aşırı kurumlar bile savaşa son verme gücüne sahip değil.

İnsanlığın, hayvanlar ve bitkiler dünyasının ve bizatihi gezegenin sağlıklı gelişimini ne tür karşı-güçler güvence altına alabilir? Bu çabalarda kesinlikle vazgeçilmez bir unsur, bugün birçoğunun yaptığı gibi, ulusal ve uluslararası yasal araçları bir tür karşı-güç olarak kullanmaktır. Sınıf eylemi doğayı kirleten şirketlere karşı birebirdir; savaşa, işkenceye ve polis zulmüne karşı insan hakları talepleri; göçmenleri, mültecileri ve tutsakları savunma; bu eylemler, yasal sistemin egemen güce karşı unsurlarından faydalanarak, kralın gücüne karşı yargının gücünü kullanır. Ne kadar vazgeçilmez olursa olsun, bu karşı-güçlerin operasyonları her zaman sınırlıdır ve ister ulus devletler ister uluslararası sistemler olsun, müracaat ettikleri egemen güçle sınırlanmıştır. Üstüne üstlük, ulus devletlerin ve uluslararası örgütlerin egemen güçleri bugün giderek zayıflarken, karşı güçler de günbegün daha fazla kan kaybediyor.

Biyopolitika, karşı-güç oluşturmak için, ulusal ve uluslararası hukuk tarafından sağlanan başvuru araçlarının ötesinde baskı araçlarına ihtiyaç duymaktadır. Demokratik karşı-güçler şirketleri ve ulus devletleri ortak olanı erişime açmaya, zenginliği herkesin

temel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde bölüştürmeye, sosyal sistemlere ve eko-sistemlere, insanlara ve gezegene verdikleri zarara ve yol açtıkları tahribata son vermeye zorlayabilmelidir. Bu tür demokratik karşı-güçler nasıl oluşturulabilir ve bu güçler enerjilerini nereden alacaktır? Bunun nasıl olacağı bizim için bir muamma. Ama açık olan bir şey varsa o da insanlığın ve yeryüzünün acil ihtiyaçları ve bu ihtiyaçları karşılayacak mevcut tüm güçlerin yetersizliğidir.

Bütün bunlar, günümüzde mücadeleye katılan herkesin birincil meselesidir. Kamp kurma deneyimi yaşamış herkes bu sorunlarla boğuşmuştur. Ve onlar aynı zamanda başka, daha yerel ve belki de son derece gündelik işlerle de uğraştılar: Polis saldırdığında ve düzen güçleri onları çıkarmaya çalıştığında karşı-güç ne anlama gelir, ne tür bir kuvvet yeterli olacaktır? Bu konuda da doyurucu bir yanıtımız yok; bir tek, sabırlı kurucu süreçlerin hemen eyleme geçecek karşı-güçlerle tamamlanması gerektiği inancı mevcut.

İletişim

2011 Mayıs'ında İspanya *Indignados* kampçıları için zemini işleyen ve hazır hale getiren protestolardan birisi, sosyal ağları düzene sokma ve özelleştirme, aynı zamanda kullanıcılarını da suçlu kategorisine sokma tehdidi içeren sosyalist hükümetin önerdiği bir yasaya (Sinde yasası) muhalefet ediyordu. Bu yasaya karşı çoklu çarpışmalar ve "oğul halinde" ayaklanmalar görüldü. Başlangıçtan itibaren, mücadelenin hedefi, yani ağları özgürleştirmek, aynı zamanda mücadele aracını da sağlıyordu. Özgürleştirilmiş ağlar, aslında, İspanyol kampçılarının başlıca örgütsel aracıydı; onlar Akdeniz'in güney sahilindeki ülkelerden önce, Britanya isyanları ve İşgal hareketlerinden sonra ortaya çıkmıştı. Özellikle bu örnekte, bir yanda mücadelelerin kurulması ve dolaşımı, öte yanda kurucu güç ifadeleri her zaman bir arada düşünülmelidir. Mücadelenin acil temaları ve araçları bu yıkıcı stratejilerde bir arada bulunur. Ortak olanın kurucu gücü, o halde, demokratik ve çoklukçu yönetişim deneyiminin araçları olarak yeni medyayı (cep telefonları, Twitter, Facebook ve genel olarak İnternet) benimseyen kurucu gücün temalarıyla tamamen iç içe geçmiştir.

İletişim meseleleri, bugün her zamankinden daha fazla, bilgi meseleleriyle dolaysız bir birliktelik ilişkisi içindedir. Biz, sermayenin giderek artan bir biçimde bilginin üretimini ve ifadesini sömürerek işlediği bir toplumda, bilişsel kapitalizm toplumunda yaşıyoruz. Bilgi her zamankinden daha fazla, hem kapitalist kontrol hem de canlı emeğin direnişi bakımından, toplumsal ilişkilerin kalbini oluşturuyor. Dolayısıyla, günümüz mücadelelerinin mevcut çevriminde eylemcilerin büyük bir bölümünü öğrencilerin, entelektüel çalışanların ve kentsel hizmetlerde çalışanların –bazıları bunlara bilişsel precariat[2] diyor– oluşturuyor olması tesadüf değildir. Bu kesimler kendi bünyelerinde iletişim etkinliğini, entelektüel emeği ve çalışmak için gerekli çabayı barındırmaktadır. İspanya, Yunanistan, İsrail ve ABD'dekiler kadar Tunuslu ve Mısırlı isyancılar için de, asıl olarak özgürlük çağrısı yapanlar kadar yoksulluk ya da finansal sömürüye ağırlık verenler için de, bu, hepsinin paylaştığı sağlam bir zemindir. Mücadelelerin çoğalması ve kendilerini çok çeşitli biçimlerde ifade etmeleri emek gücünün bu yeni doğasıyla ilgilidir. Bilişsel emeğin merkeziliği hegemonik hale geldikçe, bu mücadele biçimlerine nüfuz eder ve onlarda billurlaşır. Dolayısıyla, bu mücadelelerin protestodan kurucu sürece geçişinde, gücün umuma açık olması ve şeffaflığı talebi merkezi önem kazanır.

Bilişsel emekçilerin merakını, canlılığını ya da bilgi açlığını disiplin altına almak ya da bastırmak yönündeki her türlü çaba onların verimliliğini azaltır. Bu nitelikler çağdaş ekonomik üretim için vazgeçilmezdir; ancak yine bunlar, iktidarın uygulanması ve temsilin meşruiyeti bakımından yeni çelişkiler doğuracaktır. Aslında, merak, canlılık ve bilgi açlığı iktidarın geçirimsizliğinin ve gizliliğinin parçalanmasını talep eder. Bizatihi "devlet adamı" figürü saldırı altındadır ve onur kırıcı bir durum olarak değerlendirilmek üzeredir. Her tür uzmanlık biçimi çoğulcu ve yaygın politik eylem bağlamında yeniden örgütlenmelidir; öyle ki her aşkın bilgi, her aşkın iktidar gibi, ortadan kaldırılmalıdır.

2. Ekonomist Guy Standing, günümüzün modern, küresel dünyasında düşük ücretli, güvencesiz, süresi ve niteliği belli iz işlerde çalışan işçiler için, belirsiz, güvensiz anlamına gelen İngilizce "precarious" sözcüğü ile kapitalist toplumun işçi sınıfı olan proleterya anlamındaki "proletariat" sözcüğünü birleştirerek "precariat" kavramını türetmiştir.

Bu anlamda, denebilir ki, muazzam bir tabu yerle bir ediliyor. Yüzyıllardır liderler demokrasiyle *raison d'état*'ın kol kola yürüdüğünü savunmuştur. Halbuki şimdi gerçek bir demokrasinin gelişi *raison d'état* denen şeyin tümden yok edilmesi anlamına gelmelidir. WikiLeaks'in eylemlilikleri ve bunu destekleyen anonim ağlar, örneğin, bu durumu tüm çıplaklığıyla destekliyor. Eğer devlet bir Glasnost sürecini başlatma, gizli gündemlerini açık etme ve operasyonlarını şeffaflaştırma hususunda istekli değilse, bu militanlar ona her konuda yardımcı olacaktır. Bu, iktidarın en büyük günahlarına karşı halkı harekete geçmeye çağırma meselesi olmaktan çok, hükümet işlerinin her zaman şeffaf yürütülmesinde ısrar etmektir.

Azınlıkların Korunması ve İfade Özgürlüğü

Azınlıkların korunması, her türlü çoğunluk yönetiminin dikkate alması gereken klasik bir anayasal bilmecedir. Yönetici çoğunluk azınlıklara baskı uygulamaktan nasıl menedilebilir? Klasik cumhuriyetçi çözüm, temsilcilere karar alma gücü vererek belli durumlarda çoğunluk yönetiminin yetkilerini elinden almaktır. Örneğin, konunun hukuki boyutunu tartışırken mihenk taşı olarak kabul edilen *Federalist* 10'da, James Madison için, azınlıkların çoğunluk karşısında korunması "saf demokrasi"ye karşı ve temsilcilerin yönetiminden yana çok önemli bir argümandır. Ne var ki hareketlerin gelişmesi bize azınlıkların korunmasının çoğunluğun yetkilerinin elinden alınmasını gerektirmediği gibi, kimlik gruplarının ayrılmasını da ima etmeyeceğini göstermiştir. Tersine, karar alma süreçlerinde tekilliklerin ilişkisi farklılıkların içselleştirilmesi ve ifadesi için mekanizmalar sağlamaktadır.

Hangi durumlarda hangi azınlıkların korunması gerektiğine karar vermek, elbette, etik ve politik bir seçim gerektirir. Bütün azınlıklar her durumda çoğunluğun kararları karşısında korunmayı hak etmez. Aslında, çoğu azınlık çoğu durumda çoğunluk oylarıyla yenilgiye uğratılmalıdır. Aksi halde, çoğunluk yönetimi anlamını yitirecektir.

Madison, azınlıkların korunmayı hak etmesine ilişkin iki asli örnek verir ve bunlar arasındaki fark bu noktayı açığa kavuştur-

mamıza yardımcı olacaktır. Azınlıkların dini vecibelerini özgürce yerine getirmeleri, hepimizin hiç tartışmasız kabul edeceği bir şeydir. Gelgelelim Madison *Federalist* 10'da, zengin azınlıkların yoksul çoğunluk karşısında korunmasını da savunmaktadır. Eğer korunmazsa, diye akıl yürütür, mülk ve kredi sahipleri ekonomik konulardaki oylamalarda mülksüzler ve borçlandırılan çoğunluk tarafından yenilgiye uğratılacaktır; dolayısıyla, diye korkusunu dile getirir, hükümet çoğunluğun "kâğıt para hırsına, borçların yok sayılması arzusuna, mülklerin eşit dağıtımı isteğine ya da her türden başka uygunsuz ya da hain projesine" direnme gücü bulamayacaktır. Böylesi kararlara karşı korunmak için, diye savunur Madison, "aydınlanmış görüşleri ve erdemli duyguları" çoğunluğunkinden daha üstün olan "temsilciler ikame edilerek" politikacıların, Rousseau'nun tabiriyle, herkesin iradesine karşı genel iradeyi kullanması teminat altına alınmalıdır.

Şu son derece açıktır ki, zengin mülk ve kredi sahiplerinin, herkesin faydalandığı temel koruma önlemlerinin ötesinde, bir azınlık olarak özel korumaya ihtiyaçları olmadığı gibi, hakları da yoktur. Onların servetleri kendilerine zaten çoğunluk üzerinde muazzam, orantısız bir güç sağlıyor. Ekonomik ve toplumsal politik meselelerde karar alınırken yüzde 1'in neden yüzde 99 karşısında korunması gereksin? Aslında, ne gariptir ki, Madison'ın tezi dinsel azınlıklar ile güçlü, zengin mülk ve kredi sahibi azınlığı aynı kefeye koyuyor.

Madison'ın önerdiği gibi, karar verme güç ve yetkisini "aydın" ve "erdemli" temsilcilerin eline vermeksizin, güçsüz azınlıkların haklarına hoşgörüyle bakılmasını nasıl teminat altına alabiliriz ki? Her şeyden önce, kabul etmeliyiz ki, çağdaş toplumsal hareketler yeni hoşgörü kavramlarına varan yeni çoğunluk yönetimi pratikleri deniyor. Örneğin, hareketler çoğunluğun iradesini ifade etmenin eylemsel pratiklerini geliştirdi. Farklı işgal ve kamp kurma eylemlerinde, sayısı yüz kişiden beş bin kişiye değişen meclislerde, insanların konuşmacıları yerine göre onayladıklarını ya da karşı çıktıklarını göstermek üzere sessizce ellerini indirip kaldırdıklarına tanık olursunuz. Twitter benzer bir biçimde çoğunluğun duygu-

larının dinamik bir ifade aracı olarak meclis işlevi görür. Böylesi deneyimlerin ve yeni ifade tekniklerinin önemli olduğunu düşünmekle birlikte, bizim için temel mesele bu değildir.

Daha önemli olan şey hareketlerin örgütlenme biçimleri ve özellikle farklılıkları içselleştirme yollarıdır. Yatay, demokratik meclisler oybirliği beklentisi ya da arayışı içinde değildir; aksine çatışmalara ve farklı görüşlere açık çoğul bir süreç içinde oluşur onlar. Çoğunluğun kararları farklılık temelli bir içselleştirme sürecinden geçerek ya da daha doğrusu farklılıkların bitiştirilmesi yoluyla yürürlüğe konur. Diğer bir ifadeyle, meclisin işi farklı görüşleri, farklı istek ve arzuları, olumsal olarak birbirlerine uyabilecek biçimlerde bağlama yollarını bulmaktır. Böylelikle, azınlıklar, ayrı tutularak değil sürece katılma yoluyla güçlendirilerek korunur. Böylesi bir düzenleme, temsilcilerin basiretine dayanan genel irade nosyonunu arkamızda bırakıp herkesin iradesine göre demokratik politikalar oluşturma imkânı verir.

Böylesi dinamik ve içsel olarak çoklu çoğunlukların işleyişi de alışıldık hoşgörü kavrayışını değiştirir. Hoşgörü genellikle azınlıkların toplumsal olarak ayrılmasını ve farklılıklarının görülmemesini ima edecek şekilde anlaşılmaktadır. Birinin homoseksüelliğine sanki o gay değilmiş gibi davranarak hoşgörü gösterirsiniz. Ya da onun, egemen toplumdan ayrı, kendisi gibilerle yaşamasına izin vererek hoşgörü gösterirsiniz. Ancak çoğunluk yönetimi, azınlıkların ya farksızlaştırma yoluyla ya da onları dışlayarak ve toplumsal olarak ayırarak korunmasını gerektirmez. Aksine hoşgörü herkese *farklı* olarak katılma ve başkalarıyla birlikte aktif olarak çalışma gücü vermelidir. Hoşgörü yönetici çoğunluğun içsel çokluğunun asli bir özelliğidir.

Politikanın Çoklu Ontolojisi

Burada ele aldığımız 2011 mücadeleleri birbirinden çok uzak diyarlarda gerçekleşiyor ve öncüleri de çok farklı hayat tarzlarına sahip. Bazıları tiranları alaşağı edip özgür ve serbest seçimlerde oy hakkı talep ederken, bazıları politik temsil sistemlerini eleştirip reddediyor; bazıları toplumsal ve ekonomik eşitsizlik ve haksızlıklara karşı çıkarken, bazıları mülkleri tahrip edip yağmalıyor; bazı-

ları mevcut işçi sendikalarını destekler, onlar tarafından desteklenirken, bazıları genellikle geleneksel sendikalar tarafından temsil edilmeyen, maddi olmayan üretim biçimleri ve güvencesiz işçiler üzerinde yoğunlaşıyor vb. O halde biz neden bu mücadeleleri aynı döngünün parçaları olarak değerlendirmeliyiz?

Bu mücadelelerin borçlandıran güçler, medya, güvenlik rejimi ve yoz politik temsil sistemleriyle karakterize edilen aynı düşmanla karşı karşıya olduğu doğrudur. Bununla birlikte, asıl önemli olan şey, stratejileri, pratikleri ve amaçları farklı olmakla birlikte, bunların birbirleriyle çoğul, ortak bir projede bağlantıya girme ve birleşme yetisine sahip oluşlarıdır. Her bir mücadelenin tekilliği ortak bir alan yaratımına engel olmak yerine bunu güçlendirir.

Daha önce, bu hareketlerin iletişimsel laboratuvar gibi bir yerde doğduğunu ve aslında onları bir arada tutan yapışkanın her şeyden önce (birçok bilişsel emek biçimi gibi) dilsel, işbirliği ve ağ temelli olduğunu açıklamıştık. Ayrıca bu işbirliğinin hareketler içinde kurulduğunu ve bunların ortak dillerinin ekseri çok yavaş ama aynı zamanda özkontrollü, özsınırlı ve özyönetimli olan özerk bir zamansallığa göre geniş bir alana yayıldığını da belirtmiştik. Sloganların ve militan arzuların iletişimi genellikle küçük cemaatlerde ve komşu gruplarda başlar ama sonra, belli bir noktada bir salgın gibi hızla yayılır. Tel Aviv caddelerinde kamp kuran İsrailli bazı *Indignados*, kibbutz geleneğinin ruhunu ve politik biçimini yeniden canlandırdıklarını ve bu türden cemaat ilişkilerine bağlı olduklarını düşünüyordu. Antifaşist geleneğe dayanan İspanyol *Indignados*, bir politik programın unsurlarını geliştirdikleri kamp çadırlarında ve çalışma gruplarında, kurucu bir söylemin, aşağıdan, basit olandan, yerel bir çevrede duygulanımların, ihtiyaçların ve fikirlerin yerel iletişiminden genel meclisler ve bir karar alma sistemi oluşturmak üzere nasıl yükselebildiğini göstermiştir.

Bu hareketler, dolayısıyla, federalist modellerden destek ve esin kaynağı bulma eğilimindedir. Küçük gruplar ve cemaatler, farklılıklarını reddederek değil tam tersine dışa vurarak, birbirleriyle bağlantıya girme ve ortak projeler yaratma yolları buluyor. Federalizm bu yüzden oluşumun bir motoru haline geliyor. Açık-

tır ki, burada birkaç unsur devlet ve federalist egemenlik teorisinin meselesidir ancak buna karşın mikro düzeyde federalist bir çağrışım mantığının tutkuları ve aklı mevcuttur. Bu hareketlere karşı kullanılan silahların birçoğu, aslında, bu federalist mantık bağlantılarını koparmayı amaçlıyor. Dinsel aşırılık sıklıkla Arap ülkelerindeki hareketleri bölüyor; intikamcı ve ırkçı baskılama biçimleri Britanya isyancılarını bölmek üzere kullanılıyor; ve Kuzey Amerika, İspanya ve Avrupa'nın başka bölgelerinde, hareketler içinde çatlaklar yaratmak için sık sık şiddetten kaçınan hareketleri şiddete yönelten polis provokasyonlarına başvuruluyor.

Politika böylece bu hareketlerde bir çoğul ontoloji ediniyor. Farklı geleneklerden doğan ve farklı amaçlar dile getiren mücadelelerin çoğulluğu, bu farklılıkların etkileşime ve ortak bir oluşum yaratmak için birbiriyle bağlantıya girebileceği bir kurucu demokrasi modelini yaratmak için işbirliği ve federasyon esaslı bir mantıkta birleşmektedir. Dolayısıyla, bu zamana kadar küresel kapitalizme karşı, finans diktatörlüğüne karşı, yerküreyi mahveden biyoiktidarlara karşı ve ortak olana ortak açık erişimden ve ortak olanın özyönetiminden yana bir hareketler çoğulluğu söz konusuydu.

Bir sonraki adım bu yeni ilişkileri yaşamak ve bunların kuruluşuna katılmaktır. Bu noktaya kadar *politikayı* ve *çoğulluğu* irdeledik ama artık *ontolojik* makineyi irdelememiz gerekiyor. Bunu yapmak için hareketlerin öznellik üretimine girmemiz yeter. Eylemler içinde tartışma, öğrenme ve öğretme, çalışma ve iletişime girme, katılım; bütün bunlar öznellik üretiminin merkezi eksenini oluşturacak bazı eylemlilik biçimleridir. Bir çoğul politika ontolojisi, militan öznelliklerin karşılaşması ve bileşimi yoluyla hareket kazanır.

Karar

Çoklukta ve hareketlerde karar alma şeceresini izlemek çok güçtür. Aslında bu süreçteki koşulların ve pratiklerin birçoğu görünür değildir. Bununla birlikte, 2011 hareketlerinin tekil davranışlarıyla gerçekleştirilen bazı koşullarını çözümleyerek sürecin özünü kavrayabiliriz.

Direniş ve isyan, aslında, hareketler tarafından ilk başta alınan kararlardan bazılarıdır. Burada önemli olan şey, eylemciler için

ortak bir zemini öngören ve kurmaya girişen –ajitasyon çalışması, gösteri, kamp kurma vb– kararlardır ve bu, bir hareketi destekleyen her kolektif tahayyülün temelinde yatan şeydir.

Bu süreç için koşullardan biri, yalnızca ötekilerle "birlikte oluş" değil, insanlara nasıl karar alacaklarını yayan ve öğreten, ötekilerle "birlikte yapmak"tır. Borçlandırılan borcunu ödememeye karar verince; medyalaştırılan medya kontrolü ve medya sultasını kırmaya karar verince; güvenlikleştirilen görünmez olmaya ve korkmamayı öğrenmeye karar verince ve temsil edilen temsilciler tarafından yönetilmeyi reddetmeye karar verince, başka bir karar alınmak zorundadır. Bu, özerk ve katılımcı bir politik özne olmak için bireysellikten kolektifliğe sıçramayı gerektirir. Bu karar hem tekil hem de ortak olmalıdır.

Şu son derece açık olmalıdır ki, bu bağlamda, ister temsili, parlamenter biçimiyle ister öncü biçimiyle olsun, modern politik parti bu tür bir karar alma organı olarak hizmet göremez. Geçmişte partiler, güçlerini meşrulaştırmak için, sıklıkla toplumsal hareketlerin enerjilerini ve ideallerini belli bir yöne kanalize etmek istemiştir. Çokluğa şunları söylüyorlardı: Siz sokaklarda üzerinize düşeni yaptınız, artık evinize gidin ve devlet katında davayı savunmayı bize bırakın. Partiler bu operasyonda başarıya erişince, genellikle bir sonraki seçimde kârlı çıksalar da, hareketleri çoğu kez tahrip etmişlerdir. Gerçekten de, 2011'de patlak veren hareketlerle yüz yüze kalan partiler, özellikle Arap Baharı'nın yaşandığı ülkelerde, hareketlerin gücünü ellerine geçirmişler ve özümlemişlerdi; ama bu artık mümkün değildir. Hareketler tarafından yaratılan karar gücü, politik olarak birlikte hareket edenlerde olmalı ve ortak olan alan dışına taşınmamalıdır. Partiler hareketlerin gücünü gasp etmekte başarısız olduklarında, ellerindeki anayasal araçları kullanarak, sık sık, hareketlerin her şeyden önce protesto ettikleri otoriter ve baskıcı uygulamalara başvuruyorlar. Ama hikâyenin sonu bu olmayacak. Bir dönem, gözden kaybolsalar ve gazete başlıklarından silinseler de, çokluklar kaçınılmaz olarak yeni bir alanda uç verecek; özerkliğini ve gücünü dışa vuracak yeni oluşumlar bulacaktır.

KURUCU ÖRNEKLER

Bir sonraki bölümde yer alan, yeni güçler ve yeni bir güç bölüşümü tartışmasına doğrudan girmeden önce, birkaç somut örnek bağlamında ele aldığımız kurucu ilkeleri ve vazgeçilmez hakları sınamak faydalı olacaktır. Biz burada, özellikle, su, bankalar, eğitim gibi bazı toplumsal iyilerin bu ilkeler ve haklarla uyumlu bir şekilde nasıl ortak varlık olarak anayasallaştırılabileceği ve nasıl ortak varoluşun kurumlarına dönüştürülebileceğini soruşturmak istiyoruz. Sorun, özünde, kurumların, iyilerin ve kaynakların demokratik katılım yoluyla, ortaklaşa, verimli bir biçimde yönetilip yönetilemeyeceğidir.

Su

Bir kaynağın ortak olduğunu ilan etmek yeterli değildir. Örneğin, suyun özelleştirilmesini yasaklamak ve soyut olarak suyun bir ortak iyi olduğunu onaylamak, suyu ortak kılmak ve herkesin kullanımına açmak için yeterli değildir. Bu, iki ilham verici toplumsal hareketten öğrendiğimiz bir derstir: 2000 yılında, Bolivya, Cochabamba'daki su savaşı olarak bilinen şey ve 2011 yılında İtalya'da su konusundaki referandum örneği. İki mücadele de kamuya ait su sisteminin özelleştirilmesini engelledi ama suyu amaçlandığı üzere bir ortak kaynak kılmak yerine, su üzerinde kamu kontrolünü pekiştirdi.

Su gibi bir kaynağı ortak kılmak, yalnızca o iyinin kendisi konusunda eyleme geçmek yetmez; onu destekleyen bütün altyapıyı ele almak gerekir. Diğer bir ifadeyle, suya serbest erişim, dağıtım ve filtreleme sistemlerinin karmaşık yapılarının ve aletlerinin yurttaşların kendi kararlarıyla yönetilen etkili demokratik idari mekanizmalara tabi olmasını gerektirir. Burada, su ve suyun fiziki idaresinin eşit ve demokratik katılım yapıları tarafından yönetilmesi zorunluluğunu vurgulamak için, kullanıcılardan ya da müşterilerden değil yurttaşlardan söz ediyoruz.

Bu örnekte, demek oluyor ki, suyun ortak varlık haline gelebilmesi için serbest erişim anayasal ilkesi savunulmalı ve hayata geçirilmelidir. Ayrıca, geleceği bugünmüş gibi tahayyül etmek anla-

mına gelen suyun kullanımının sürdürülebilir olması ilkesi hesaba katılmalı ve böylece gelecek kuşaklar için kaynakların hazır olması sağlanmalıdır. Ve nihayet, suyun ortak kılınması için, toplumsal ihtiyaçların bilgisi kadar işletme ve dağıtımın teknik gereklilikleri de uzmanların eline bırakılmamalı (ve böylece politikacıların kuşanacağı bir silaha dönüştürülmemeli); tersine, yurttaşlar arasında geniş ölçüde dağıtılmalıdır. Hem kentsel ihtiyaçları hem de tarımsal tüketimi karşılayacak kadar suyun bulunmaması halinde, örneğin, dağıtım koşulları gerekli bilgilerle donanmış bir insan topluluğu tarafından demokratik olarak kararlaştırılmalıdır.

Kendi kendinize, ben su dağıtımından ne anlarım diye sorabilirsiniz; ve öğrenmek için vakit harcamayı ister miyim acaba? Bilgi hiç kuşkusuz, demokratik katılım ve ortak olanın yönetimi için olmazsa olmaz bir koşuldur. Ancak toplumumuzla ilgili politik kararlar almak için gerekli bilgilerin karmaşıklığını abartmamalıyız. İnsanlar vurdumduymaz davranmaya ve cahil kalmaya alıştırılmış, demokratik katılım iştahlarını bastırmak ve toplumsal sistemlerin ancak uzmanların anlayabileceği karmaşıklıkta olduğuna inanmak yönünde teşvik edilmiştir. Daha önceki çağlarda, hiç kuşkusuz, Hollanda ve Alpler'deki nüfus gibi And Dağları'ndaki Aymara halkı da, suyun ve diğer kaynakların dağıtılmasıyla ilgili olarak insan toplulukları etkili kararlar almışlardır birlikte. Bugün yapmamız gereken, bu bilgilere duyulan açlığı canlandırmak ve politik katılımın zevkli yanlarını yeniden keşfetmektir.

Şu son derece açık olmalıdır ki, suyu ortak kılmak, düzenlemesini ve idaresini yerel ve devlete ait kurumlara devretmek anlamında suyu kamulaştırmak anlamına gelmez. Ortak kararlar, seçilmiş temsilciler ya da uzmanlar yoluyla değil demokratik katılım yoluyla alınır. Bu fark, yakıcı bir anayasal meseledir. Mevcut anayasalardaki kamu hukuku ve kamusal iktidar özel olanla uyumlu olacak şekilde tanımlanmıştır ve bunlar devletin liberal temsili örgütlenmesine bağlı olarak özel kontrole tabidir. Kamusal olanı ortak olana dönüştürme sorunu, böylece, ilk olarak en az üç mesele ortaya çıkarır. Birincisi, hukuku ortak yapma soyut ama temel ilkesi; yani bir iyiyi kontrol etmek ve yönetmek üzere

yurttaşlar topluluğu için zorunlu olan ortak olanın yasal bir sürecini yaratmaktır. İkincisi, iyilerin ortak kullanımı ilkesini içeren bir yönetim sistemi yaratmaktır. Ve üçüncüsü, hem sahiplik hem de yönetim açısından politik alan olarak demokratik katılımı tanımlar. Demek oluyor ki, ortak iyilerden söz etmek yurttaşların doğrudan katılımı yoluyla yönetilen bir dizi iyiyi dikkate alan bir anayasal süreç kurmak demektir.

Ortak olanı toplumun örgütlenmesi ve anayasa için merkezi kavram kılmak da hukuk teorisi açısından önemlidir. Bu özellikle, halkın iradesini her şeyin üzerinde bir bütün ve dolayısıyla "herkesin iradesi"ni aşan bir şey olarak kavrayan Rousseau'nun "genel irade" anlayışını deşifre etmemize yardımcı olacaktır. Bütün yurttaşların yönetmesi ve demokratik olarak hakkında karar vermesi gereken ortak iyi, genel irade gibi, aşkın bir şey değil, topluma içkindir. Özel mülkiyeti bile bir suç olarak gören devrimci Rousseau bir otorite kavramı olarak genel iradeyi, tek tek her bir kişi olabilmesi için, herkesin üzerinde durması ve kimseye ait olmaması gerektiğini tasavvur ederek kurmayı başardı. İşte bu nedenle Rousseau'nun genel irade kavramı devletçi ve hatta otoriter yorumlara açıktır. Buna karşılık, ortak iyi herkes tarafından kurulması, sahiplenilmesi, idare edilmesi ve dağıtılması gereken bir şeydir. Ortak oluş, bizatihi kendi bilgisinin ve politik duygulanımlarının eğitiminden geçmesi gereken çokluğun aklı, iradesi ve arzusu tarafından yönlendirilen sürekli bir etkinliktir. Demek oluyor ki, toplum kurmak ve kurucu bir süreç yaratmak için, yurttaşlar bir emperyal genel irade tahayyül etmek ve kendilerini o iradeye bağlı kılmak zorunda değildir; aksine yurttaşlar herkesin iradesini birlikte dokuyan bir süreç yoluyla ortak varoluşu yaratabilir.

Bankalar

Kurucu ilkelerin ve çokluğun vazgeçilmek haklarının gerçekleştirilebilmesi için, bankaların ortak iyilik için ortaklaşa yönetilen kurumlar ve finansın da demokratik planlamanın bir aracı haline gelmesi gerekir. Burada, gelecekteki bir toplumda paranın ortadan kaldırılıp kaldırılamayacağı sorunuyla uğraşmak yerine, demokra-

tik olarak üretim araçlarını yönetmek ve değişim araçlarını düzenlemek için gerekli bazı kurumsal faaliyetler üzerine yoğunlaşmak istiyoruz. Para metaların dolaşımında, birikimlerin korunmasında, kazalara ve talihsizliklere karşı güvence sağlayıp yaşlılıkta ihtiyaçların karşılanmasında bir araç olarak işe yaramaktadır. İlerleyen satırlarda paranın bir yatırım aracı haline geldiğinde demokratik olarak nasıl idare edilmesi gerektiğini ele alacağız; ancak şimdilik şunu söyleyebiliriz: Bir birikim aracı olarak para yasaklanmalıdır. Para yaratan para eskiden beri yapılan, tefecilik tanımıdır ve bugün bu tanıma giren spekülatif finansal pratikler eşit olarak ayıplanmalıdır.

Bankaların rolünü ele alırken, özgürlük ve eşitlik gibi, ortak olana erişim ve toplumsal ilişkilerin ve gelişmenin sürdürülebilirliği gibi, borçluluk ve güvensizlik karşıtı mücadeleler tarafından yaratılmış birçok kurucu ilke işin içine girer. Bu ilkeler, paranın işlevinin ve bankaların faaliyetlerinin tüketim ve yeniden üretimin toplumsal gerekleri kadar ortak iyilerin yükseltilmesine tabi kılınmasını gerektirir. Bankalar, her zaman, mevcut neoliberal rejimlerde bile, sosyal planlama kurumlarıdır. Liberal ve neoliberal rejimlerde, bu planlama özel dolaşım ve servet birikimi araçlarını teminat altına almak ve genişletmek amacına hizmet eder. Bu esas olarak günümüzde bankanın *bağımsız* olduğunu söylemenin ne anlama geldiğini gösterir: Banka yurttaşların demokratik kontrolünden bağımsızdır. Bu tür bağımsızlık ötekilerin hayatlarını ve güvenliklerini tehdit eder. New Deal'ın temel önlemlerinden biri, yatırım bankalarıyla mevduat bankalarını ayırarak, bu riski sınırlamaktı; ne var ki halkın tasarruflarını spekülatif operasyonlarda riske atmamak tek sorun değildir. Günümüzde daha önemli ve daha temel sorun, yatırımları demokratik karar alma süreçlerinin denetimine ve katılımcı yurttaş yönetimine sokmaktır.

Elbette, Sovyet sosyalizmi deneyiminden sonra, planlama anıları ve hatta bizatihi "plan" kavramı gayet anlaşılır nedenlerle büyük bir itibar kaybına uğramıştır. Sosyalist planlama yurttaşların seçme özgürlüğünü elinden almış ve toplumsal yeniden üretime zorba, acımasız normlar dayatmıştır. Ancak unutulmamalıdır ki,

bu sonuçlar planlama tekniklerinden ziyade onlara uygulanan kamusal ve politik güçlerden dolayı ortaya çıkmıştır. Kamusal güçlere duyduğumuz antipati ve kamu hukukuna yönelik kuşku büyük oranda, başarısızlığa uğrayan bu deneyimlerin ters etkilerinden kaynaklanıyor. Toplumsal olanı aşan bir otorite olarak kamusal olan her zaman bürokratik bir biçimde işler; genellikle irrasyonel, kör ve boğucudur. Bu yüzden sosyalist rejimlerde sosyal planlamanın bürokratik araçları olarak bankaların rolüne karşı çıkıyoruz ama aynı oranda, her ikisi de ortak olana karşı olan, kârı ve kirayı artırmayı amaçlayan kapitalist banka modelini de kabul etmiyoruz.

Hem özel birikimin hem de kamu planlamasının bir aracı olarak bankanın reddi, ortak için birikime ve planlamaya yönelik yeni modellerin tasarlanmasına imkân sağlayacaktır. İçinde yaşadığımız biyopolitik üretim ve bilişsel kapitalizm çağında, fikirler, duygulanımlar, kodlar, iletişim ve benzerleriyle çalışanlar gibi, merkezi üretici güçlerin bazıları da fabrikalarda yoğunlaşmak yerine toplumsal hayatın tamamına yayılmış haldedir. Aslında metropol, bu güçlerin bulunduğu ve etkileşime girdiği ayrıcalıklı bir mekândır. Bu bağlamda, bankalar, finans kapitalle eşgüdümlü olarak, üretici kapasiteleri iş dünyasının hizmetine koşmak üzere, kolektif toplumsal kabiliyetleri "bir araya toplayan" ve parçalar halindeki bilgileri "bütünleştiren" merkezi failler olarak piyasada boy göstermektedir. Gerçekten de, finans kapital, değişen üretim koşullarına rağmen, tıpkı endüstri çağında olduğu gibi, bankalarla iş dünyası arasındaki ilişkiye göre işliyor ve bu, yakın tarihli ekonomik felaketlere yol açan bir unsurdur. Bu kabiliyetleri bir araya toplama ve bilgileri bütünleştirme işlevlerinin sosyal üretimin ve yeniden üretimin demokratik planlamasında nasıl kullanılabileceği üzerine düşünmemiz gerekiyor. Üretim, fabrika gibi sınırlı, ayrı alanlarda yalıtılmış bir şey olarak değil, bütün toplumа yayılmış bir şey olarak anlaşılmalıdır. Ortak olanın çıkarları gereği, bankalar ortadan kaldırılmayacaktır ama bütün bir üretici toplumsal ilişkiler ağını kaydetme, güçlendirme ve destekleme işlevleri artırılacak ve genişletilecektir.

Kurucu özgürlük ilkeleri ve ortak olana erişim ancak bu şekilde banka kurumuna nüfuz edebilir ve onu öteki demokratik kurumların bir payandası haline getirebilir. Şu son derece açıktır ki, bugünün mücadeleleri, toplumsal güvensizliği artırma, toplumsal eşitsizlikleri çoğaltma ve özgürlükleri kısıtlama biçimleri de dahil, haksız ve adaletsiz uygulamalarını reddetmek için bankalara ve finans kurumlarına saldırmak zorundadır. Ama yarın bu mücadeleler, demokratik katılım yoluyla üretimi, yeniden üretimi ve toplumsal zenginliğin dağıtımını planlamak üzere zorunlu işlevleri yerine getirsinler diye, bankaları ve finans araçlarını dönüştürme yollarını bulmak zorunda kalacaktır.

Eğitim

Eğitimi ortak olanın bir kurumu yapmak için, banka ve su örneklerinde bize kılavuzluk eden üç ilkeyi uygulamayı denememiz gerekiyor: kaynakları ortak kılmak, özyönetim şemaları geliştirmek ve bütün kararları demokratik katılım süreçlerine tabi kılmak. Bilgi en başta gelen bir ortak iyidir ve eğitim bilgiye, fikirlere ve enformasyona erişime bağlıdır. Bu iyilere serbest erişim tasarıları yaratmak, kuşkusuz, ortak olanın bir kurumu olarak herhangi bir eğitim kavramı için olmazsa olmaz bir şeydir.

Ancak eğitim yalnızca, hatta öncelikle bilgiyle alakalı değildir. Eğitim görürken elbette bilgi ediniriz, olguları öğreniriz ve fikirler üzerine çalışırız ama her şeyden önce zekâmızı güçlendiririz; yani, düşünce gücümüzü geliştirir ve terbiye ederiz. Bu anlamda eğitim en başta, her zaman kendini eğitmek demektir. Kimse sizin yerinize çalışamaz ve düşünce gücü hemen her zaman içinizdedir. Zekânızın terbiye edilmeye ihtiyacı vardır. Kendini eğitmek elbette öğretmenlerden kurtulmak ya da okulu kırmak değildir. Aksine, bu ilişkilerin ve kurumların çalışmaya elverişli çevreler yaratmaya yönlendirilmek zorunda olduğu anlamına gelir. Bir öğretmenin verebileceği en büyük armağan, her öğrencinin düşünce gücüne ve çalışmak için bu zekâsını kullanma arzusuna sahip olduğunu kabul ettirmesidir. Kendini eğitmek, enformasyon, bilgi, çalışma araçları vb ortak olana, finansal engeller kadar dogmatizm ve sansür engellerine de takılmadan,

serbestçe erişimin bir kertesi, belki de paradigmatik kertesi, olarak örgütlenmelidir.

Bununla birlikte, kendini eğitmek bireysel yalıtılmışlıkla karıştırılmamalıdır. Bizim aklımızdaki kendini eğitmek Rousseau'nun *Émile*'iyle belli benzerlikler taşır ama önemli farklılıkları da barındırır. Émile duyularını terbiye ederek ve önce fiziksel dünya sonra da fikirler ve kitaplar âlemiyle etkileşime girerek şiirsel ve duygusal bir eğitim alır. Bizim tartıştığımız türden kendini eğitmek, bireysel bir eğitim değildir. Biz ancak başkalarıyla, bu başkaları fiziksel olarak var olsun ya da olmasın, ilişki ve etkileşim içinde çalışabiliriz. Bu anlamda eğitim her zaman ortak içinde tekilliklerin eşitliğinin sınanması ve gösterilmesidir. Diğer bir ifadeyle, biz eğitim görürken, sürekli olarak ötekilerin zekâsını tanır ve ondan faydalanırız. Belki de bu yüzden, gelecekteki hayat arkadaşı Sophie'yle karşılaşınca Rousseau'nun Émile'inin hemen onu kendisinden aşağı bir varlık olarak tahayyül etmesine şaşırmamalıyız. Bizim düşündüğümüz kendini eğitmek, tam tersine, ortak zekâmızı geliştirme yönünde bir işbirliği projesi gerektirir.

Bilginin idaresi, demek oluyor ki, öteki kaynaklarda olduğu gibi, serbest erişim, eşitlik, sürdürülebilirlik ve katılım ilkeleri kılavuz alınarak yürütülmelidir. Demokratik karar alma yapıları, eğitimin gelişmesini belirleyen şimdiki planlama biçimlerinin yerini almalıdır. Bugün eğitim, özellikle yüksek eğitim, güçlü bir biçimde yönlendiriliyor ve fon yönetimi birincil planlama mekanizması halini almış durumda. Kamuya ait eğitim kurumlarında devlet fonları azalırken (en çarpıcı biçimde bütün Avrupa ve Kuzey Amerika'da olmak üzere) özel fonlar planlamanın merkezi gücü haline geliyor. Üniversiteler giderek daha çok şirketleşiyor; diğer bir ifadeyle, yalnızca iç işleyişleri, idare biçimleri ve ödüllendirme sistemleriyle şirketleşmiyor bu kurumlar, daha da önemlisi, araştırma ve eğitim faaliyetlerini etkili bir biçimde destekleyen şirketler bilginin nasıl yönetileceğine ve eğitimin nasıl planlanacağına da karar veriyor.

ABD'nin en büyük eğitim planlaması projelerinden biri Sovyetler'in 1957'de uzaya *Sputnik* uydu aracını göndermesinden

esinlenmişti. Hemen ertesi yıl, uzay yarışında Sovyet hamlesinin bilimde ve matematikte ABD eğitiminin geri kaldığını gösterdiği inancıyla, Kongre ilk başta uygulamalı matematik, mühendislik ve bilim dallarında olmak üzere, her düzeyde eğitim sistemine desteği çarpıcı bir biçimde artıran Ulusal Savunma Eğitimi Yasası'nı kabul etti. Projenin görünürdeki gerekçesi ulusal güvenlik olsa da, eğitim sisteminin ve bu çalışma alanlarındaki yönlendiriciliğinin güçlendirilmesi aynı zamanda o günkü endüstrinin algılanan ihtiyaçlarına da denk düşüyordu; gerçekten de, eğitime verilen bu büyük önemin sonraki yıllarda ABD iş dünyasının ne kadar işine yaradığını görmek hiç de zor değil. Bu desteğin, çok çeşitli alanlarda eğitimin güçlendirilmesi yönünde tahmin edilmeyen sayısız etkisi de olmuştur.

Yarım yüzyıldan daha uzun bir süre sonra, bugün, benzer bir eğitim planlaması yasasını ve yatırımların eğitime kaydırılmasını ne şekilde tahayyül edebiliriz? Burada bir noktaya işaret etmek gerekiyor: Her ne kadar şirket fonları hâlâ eski endüstriyel modele uygun olarak bilime odaklanmış olsa da, iş dünyası açısından, günümüz biyopolitik üretim çağında, destekleri çok hızla azalan beşeri bilimler eğitiminin tipik konuları olan dilbilim, iletişim ve entelektüel gelişme alanlarındaki ihtiyaç da aynı orandadır; hatta bu alanlarda eğitim ihtiyacı daha büyüktür. Ancak eğer eğitim ortak olanın bir kurumu olmuş olsaydı, iş dünyasının değil, bir bütün olarak toplumun çıkarları yol gösterici olurdu. Eğitimi planlamak ve desteklemek, çalışma fırsatlarını geliştirmek ve bilgiye serbest erişimi sağlamak için demokratik, katılımcı karar alma yapıları kurulmak zorundadır. Kurucu ilkeler temelinde yükselebilecek eğitim kurumu böyle bir şeydir.

Kamusal Olandan Ortak Olana

Özelleştirme tehlikesiyle karşı karşıya kalınca, ortak için mücadele eden hareketler genellikle kamu kontrolünü savunma eğilimi gösterir, hatta bunun gerekliliğini savunur. Özel mülkiyet güçleriyle karşı karşıya kalınca, amacımız ortak olanken, kamu mülkiyeti için mücadele etmek zorunlu mudur? Örneğin, öğrenci ve öğretmenlerin üniversitelerin özelleştirilmesine ve ortaöğrenime

ayrılan fonların kesilmesine karşı mücadelelerinde, sanki durum böyleymiş gibi görünüyor. Onların birincil ve acil yönelimleri kamunun gücünü yeniden sağlamayı gerektiriyor sanki. Benzer bir biçimde, Sierra Leone'de elmas, Uganda'da petrol, Bolivya'da lityum ya da Kanada'da katran kumu örneklerindeki gibi, dünyanın birçok bölgesinde doğal kaynakların özel şirketlerce işletilmesi sorunuyla yüz yüze gelindiğinde, kamu gücü yine birinci alternatif gibi görünüyor. Zenginliğin çok az sayıda insanın elinde toplanmasına hizmet eden ve zaman içinde toplumsal ve doğal çevreyi tahrip eden, genellikle yabancı sermayeye ait, büyük şirketlerin özel işletmeleriyle mücadele ederken, görünen o ki, en etkili silah devlet kontrolünü sağlamak ve kaynakları kamunun mülkiyetine geçirmek. Hatta daha çarpıcı olanı, iklim değişikliği gibi çevresel felaket tehlikeleriyle yüz yüze gelindiğinde, devlet kontrolü ve denetiminde ısrar etmek özel şirketlerce yapılan sürekli tahribata karşı tek seçeneğimizmiş gibi görünüyor.

Ortak olanı amaçlayarak yola çıkıyoruz ama kendimizi devlet kontrolüne girmiş buluyoruz. Tıpkı Hindistan'ı bulmak için yola çıkıp Amerika'ya varan Christopher Columbus örneğinde olduğu gibi, bu rotada bir yanlışlık var. Aslında bu benzetme pek de yerinde olmadı. Daha doğru bir benzetme, kapitalist tahakküme karşı savaşırken, yeni bir demokrasiye doğru yol aldıklarını düşünürken, bürokratik bir devlet aygıtıyla baş başa kalan Sovyetler örneğidir. Ortak için mücadele ederken kamu mülkiyeti ve devlet kontrolü yaratmak da ne anlama geliyor? Ne tür bir değişiklik yaratmış oluyoruz? Başarılı olunca, bizi ortak olanın demokratik yönetimine yaklaştırmaktan uzak bir devlet yönetimine saplanıp kalmıyor muyuz?

Kamusal mülkiyetten ortak olana ve devlet kontrolünden demokratik özyönetime geçişte yüreklendirici ve eğitici iki yol görüyoruz biz. Birincisi, adalet teorisinde John Rawls'un öne sürdüğü "farklılık ilkesi" modeline dayanıyor. Bu ilkeye göre, iyilerin dağılımında ortaya çıkan eşitsizliklere ancak toplumun en yoksul ve yoksun kesimlerinin çıkarına olduğu müddetçe izin verilmelidir. Her toplumsal kararda, diğer unsurlar eşit olmak kaydıyla,

yoksulların çıkarı öncelikli olmalıdır. Bu farklılık ilkesi, aşamalı olarak ama kararlı bir biçimde zenginliğin eşit dağılımına yönelik bir dinamik yaratmayı amaçlar. Ortak olan için farklılık ilkesi de aynı şekilde olmalıdır: Devlet tarafından düzenlenen ancak ortak olarak da aynı şekilde iyi yönetilebilecek her toplumsal işlev ortak ellere devredilmelidir. Örneğin, bireysel sınıflar ya da eğitim programı gibi eğitim hayatının çeşitli yönlerinde özyönetim için yapılan önerilere, en azından eşit oranda etkili ve verimli olduklarında, her zaman öncelik tanınmalıdır. Bu tür bir farklılık ilkesi teorik bir kılavuz olarak faydalı görünüyor ama gerçek bir toplumsal dönüşümü temin edecek kadar etkili olduğu söylenemez.

İlkinden daha aktif ve daha pratik olan, ortaktan kamusala kararlı bir hareketi sağlayacak ikinci yol ikili bir mücadeleyi gerektirmektedir. Ortak olandan yana ve neoliberalizme karşı birçok sosyal hareket özel mülkiyet yönetimini alaşağı etmek için kamusal için mücadele eder ve aynı zamanda ya da ardışık olarak, kamusal güce karşı ortak olanın ve özyönetim mekanizmalarının yararına eyleme girişir. Bu iki yol elbette birbirini dışlamaz. Bir araya gelebilir ya da öteki stratejilerle bütünleşebilir. Asıl nokta, kamusal kontrolü sağlayan bütün stratejileri reddetmemiz gerekmediği gibi bu stratejilerle tatmin olamayacağımızdır da. Ortak olana yönelik hareketi sağlayacak bir dinamiği harekete geçirme yollarını bulmalıyız.

Kamusal güce karşı ve kamusal güçten yana ikili mücadelenin çağdaş birçok örneğini bulabiliriz. Eğitimin özelleştirilmesine karşı öğrenci hareketleri, birçok çevreci hareket gibi, genelde bu nitelikleri sergiler. Bize göre bu ikili hareketin paradigmatik örneği, daha yakından analiz edilmeyi hak eden, Latin Amerika'daki toplumsal hareketlerle ilerici hükümetler arasındaki dinamikle ilgilidir.

Latin Amerika'daki İlerici Hükümetler ve Toplumsal Hareketler

1990'lardan bu yüzyılın ilk on yılına kadar, Latin Amerika'daki en büyük ülkelerin bazılarında hükümetler, neoliberalizme karşı ve ortak olanın demokratik özyönetiminden yana güçlü toplumsal hareketleri arkalarına alarak seçimleri kazandı ve iktidarı ele ge-

çirdi. Bu seçilmiş, ilerici hükümetler birçok örnekte, önemli sayıda halk kitlesinin yoksulluktan kurtulmasına yardım ederek, yerli ve Afrika kökenli nüfusu ilgilendiren yerleşik ırksal hiyerarşileri dönüştürerek ve küresel ekonomik güçlerle, dünya piyasasıyla ve ABD emperyalizmiyle ilişkili, hem ekonomik hem politik, uzun süredir varolan dışa bağımlılık ilişkilerini parçalayarak, büyük toplumsal hamleler yaptı. Ancak bu hükümetler iktidara gelince ve özellikle eski rejimin pratiklerini tekrarlayınca, toplumsal hareketler mücadeleye devam etti ama artık mücadele onları temsil ettiği iddiasında bulunan hükümetlere karşıydı.

Toplumsal hareketlerle hükümetler arasında böylece yarı kurumsal bir ilişki gelişti. Yirminci yüzyıl boyunca, sosyalist pratikler böylesi ilişkilerin politik yapıya *içsel* olacağı bir tipoloji geliştirdi; örneğin, sendikalarla parti arasındaki dinamik partinin işleyişine içseldi ve parti iktidara gelince sosyalist hükümetler toplumsal hareketlerin faaliyetlerini kendi yönetim yapıları içinde telakki ettiler. Bu içsel ilişki, sendikanın, partinin, toplumsal hareketin ve hükümetin aynı ideolojiye, aynı taktik ve strateji anlayışına ve hatta aynı kadroya uygun olarak iş gördüğü olgusundan (ya da varsayımından) türetilmişti. "Mücadele, hükümette de" sloganı bu iki işlevi bağdaşır ve partiye içsel gören sosyalist partiler tarafından atılmıştı.

Bununla birlikte, sosyal hareketlerle partiler ve yönetici kurumlar arasında böylesi bir içsel ilişki öngören sosyalist gelenek parçalanmaktan kurtulamadı. Buna karşın, bu dönemde söz konusu Latin Amerika ülkelerinde gözlemlediğimiz özelliklerden biri kararlı *dışsallık* ve dolayısıyla örgütsel pratikler, ideolojik tutumlar ve politik hedefler bakımından toplumsal hareketlerin ayrı durmasıdır. Hükümetler ve hareketler birlikte ulusal oligarşilere, uluslararası büyük şirketlere ya da ırkçı seçkinlere karşı mücadele yürütürken bile böyle bir ayrılığı savunmuştur. Hareketlerin "kimliği" yerli cemaatler, *latifundios*'a karşı mücadele eden topraksız köylüler, garanti bir gelir peşinde olan işsizler ya da üretimde özyönetim isteyen işçiler gibi, özgün yerel durumlar temelinde yükselir. Ama aynı zamanda hareketler hükümetlerle işbirliğine

girdikleri gibi uzlaşmaz ilişkilere de girerler (ya da iki tavrı da bir arada gösterebilirler); demek oluyor ki hareketler özgün ekonomik, toplumsal, idari ve anayasal meselelerde özerk olarak eylemde bulunabilirler.

Hareketlerle hükümetler arasındaki bu dışsal ilişki, hükümet eyleminin emredici özelliğinin önemli bir dönüşüme (ya da zaafa) uğramasını beraberinde getirir. Diğer bir ifadeyle, hükümetin yönetişim süreçleri haline gelmesi mekanizmalarını güçlendirir; farklı politik ve yönetsel iradelerin üzerinde faaliyet yürüttüğü mekânlar çoklu ve açık hale gelebilir; ve yönetsel işlev egemen iktidarın sulandırılarak rızaya dayalı müdahalelerin ve yasal normların çoklu yaratımlarının açık laboratuvarı haline dönüşmesini sağlayabilir. Burada en ilginç olan şey, karşılaşmaların ve bazen çatışmaların çokluğunun hiçbir biçimde hükümetin yönetim süreçleriyle derin bir politik bütünleşmeyi gerektirmemesidir. "Ortak olanın kurumsallığı"na ilişkin birçok özellik burada tüm çıplaklığıyla kendini gösterir: Eski kolonyal ya da burjuva kurumsal yapıları bakımından "bozucu" güç; ("başka bir yerde" oluş anlamındaki) yeni bir anayasanın etik ve politik programatik yönlerinin her şeyden önce gelişi; politik gelişmelerin yavaş işleyen zamansallığı ve özerkliği; kurumların ve iletişimin şeffaflığından taviz vermemek; anayasal sürecin kendisine zaten içsel olan ve gerektiğinde, tehlike durumlarında hemen kuşanılacak içkin karşı-güçlerin dışavurumu; azınlıkların pekiştirilmiş korunması ve bütün bu özellikleri yönlendiren ve eşgüdüm sağlayan demokratik karar alma süreçleri.

Unutmamak gerekir ki, toplumsal hareketlerle hükümetler arasındaki açık ilişkiyle birlikte, burada tasvir ettiğimiz politikanın çoklu işleyişi bir popülizm biçimi değildir. Popülist hükümetler, geçirimsiz, potansiyel olarak demagojik bir karışım oluşturmak üzere, toplumsal hareketlerin çeşitli dışavurumlarını egemen iktidarın kaynaklarıyla bir araya getirir. Genelde olduğu gibi, toplumsal hareketler popülist bir çerçeve içinde kimliklerini koruduklarında bile, daha büyük bir sentezin parçası ve hâkim bir gücün içinde konumlanmış olduklarını kabul etmelidir. Her

türden popülist hükümet açısından hâkimiyet vazgeçilmez bir şeydir. Bununla birlikte, toplumsal hareketler hükümetle *dışsal* bir ilişkiyi koruduklarında ve özerkliklerini genellikle hükümete karşı eylemler yoluyla savunduklarında, bu türden bir popülist hâkimiyetin temelleri zayıflar.

Toplumsal hareketlerle ilerici hükümetler arasındaki, birçok Latin Amerika ülkesinde değişen oranlarda ve değişen biçimlerde mevcut olan dışsal ilişki bizim için bir "anayasal örnek" işlevi görür. Bu, önemi ve anlamı Latin Amerika ile sınırlı olan istisnai bir olgu değildir. Tam tersine, biz bu örneği başka ülkeler ve bölgeler için bir model olarak görüyoruz. Eylem halindeki kurucu gücün açık dinamiğinin bu deneyiminden geçmeksizin, hem demokratik katılıma hem de ortak olanın yeni bir kuruluş sürecine açılan bir yol düşünmek zordur. Hareketlerle hükümetler arasında açık bir ilişki, çoklu giriş noktasına sahip çoğulcu bir yönetişim biçimi ve kendi bulduğumuz yaşam biçimleri için ucu açık bir kurallar oluşumu: Bunlar ortak olanın katılımcı demokrasisinin işlemsel ufkunu oluşturan unsurlardan bazılarıdır.

YENİ GÜÇLER VE YENİ GÜÇ PAYLAŞIMLARI İÇİN GÜNDEM

ABD Anayasası sık sık, mükemmel bir hükümet aygıtı, "kendi kendine yol alan bir makine" olarak kutlanır. Bununla birlikte, bugün yalnızca ABD Anayasası değil bütün cumhuriyetçi anayasalar bir çalışıp bir duran, sıkışan, sürekli olarak freni patlayan makinelerdir. Anayasal ilkeler ve hareketlerin ortaya koyduğu gerçekler açısından bakılırsa, bunların yetersizliklerini kavramak hiç de zor değildir.

Cumhuriyetçi anayasalar acilen köklü reformlara ihtiyaç duyuyor ama demokrasi için yeni alanlar ve yapılar yaratmak üzere dönüşüme uğrayabilirler mi? Anayasal yapıların derinlerine gömülü kapitalist piyasaların ve özel mülkiyetin yönetim ilkeleri ortak olanın her türlü özyönetim açılımına kaçınılmaz olarak engel oluşturmaz mı? Demokratik reform olasılığına ilişkin bu sorular ve bu kuşkular, bizce, en ilerici unsurları savunmaya ve cumhuri-

yetçi anayasaları iyileştirmeye çekilen geleneksel Sol'un bazı temel konumlanışlarını zayıflatır. Buna dayanarak biz de, mevcut krizler ışığında, geleneksel yolu izleyerek, üç yönetim aygıtını sırayla ele alarak, çağdaş anayasaların bazı önemli yönlerini özetlemek istiyoruz.

Yürütmenin gücü asıl olarak son yirmi otuz yılda genişledi. Yürütme bürokrasisi, öteki iki aygıtı taklit edip onlarla rekabete girişen yapılar geliştirdi. Amerika Birleşik Devletleri'nde, örneğin, yürütme aygıtının hukuk uzmanlarının kararları yasamanın kararlarına ağır basmaya başladı; yürütmeye bağlı Office of Legal Counsel [Yasal Danışma Ofisi] genel savcılık ofisiyle önem yarışına giriyor; ve başkanın ekonomik uzmanları yasamanın üzerinde yer tutuyor. Benzer bir biçimde, Avrupa'da, belli bir süreden beri, hükümetler kararnameler yoluyla parlamenter güçlerin yasama üzerindeki yetkilerini buduyor; içişleri bakanları ve polis giderek parlamenter kontrol mekanizmalarının dışına çıkıyor; savaş güçleri ve askeriyenin yönetimi yasamadan yürütme aygıtına kayıyor.

Yürütme gücünün diğer iki güç karşısındaki orantısız ağırlığı veri alındığında, Barack Obama (örnek olarak onu alalım; başka isimler de sayılabilir elbette) reform programını tamamlama hususunda neden başarılı olamadı? Obama, George W. Bush yönetiminin kuşandığı istisnai güçleri ortadan kaldırmamıştı. Öyleyse neden onları etkili bir şekilde kullanamadı Obama? Ne dereceye kadar Obama bizatihi yürütme yapılarının esiriydi? Elbette, Obama bir devrimci değil; ancak göreve bir dereceye kadar mütevazı ama önemli reformları gerçekleştirme niyetiyle geldi. Avrupa'daki Sol açısından da aynı ikilem geçerli. Sol'un başını çektiği önemli bir toplumsal reform örneği görmek istiyorsak, Mitterrand hükümetinin Fransa'daki ilk iki yılına dönmemiz yeterli.

Birçok bakımdan reformun kaynağı olması gereken yürütme gücü adım adım onun anayasal işlevlerinin altını oymuştur. Demokratik temsilin krizi kesinlikle, anayasal düzenlemelerin en önemli zayıflığına işaret eder. Yasama güçleri bugün çok zayıf; toplumsal projeler önerme, bütçeleri idare etme ve her şeyden önce askeri işleri kontrol etme bakımından neredeyse hiçbir et-

kisi kalmamış durumda. Yasamanın asli rolü, aslında, yürütmenin girişimlerini engelleme ya da onlara destek verme halini almıştır. Görünen o ki, örneğin, ABD Kongresi'nin en büyük faaliyeti, yürütmenin projelerini engellemek ve hükümetin işleyişine çomak sokmaktır.

Bu bağlamda Sol, umutlarını yasama gücüne bağlarsa (ve bu genellikle eldeki tek alandır), kaçınılmaz olarak şaşıracak ve hayal kırıklığına uğrayacaktır. Halkın, parlamenter temsilin omurgasını oluşturan politik partilere yönelik yabancılaşma duygusu artarak sürüyor ve solcu partilere duyulan güvensizlik özellikle güçlü. Yirminci yüzyıldan yirmi birinci yüzyıla geçerken partilerin üzerine düşen görevler son derece karmaşık ve büyüktür; sivil toplumun temsili gibi klasik sorunlara hükümet borçları, göçler, enerji politikaları, iklim değişikliği gibi sorunlar da eklenmiştir. Böylesine bir karmaşayla yüz yüze kalan partilerin temsil kapasiteleri artırılmalı ve daha özel hale getirilmelidir. Aslında, bu partilerin temsil kapasiteleri de eriyor. Lobilerin istilasına uğrayan parlamenter sistem bu görevler karşısında tamamen yetersiz kalmıştır. Peki bu sistem nasıl iyileştirilebilir ya da yenilenebilir? İçinde bir anayasal sürecin aşağıdan gelerek kurulabildiği yeni biçimler, yeni bir sivil tartışma alanı yaratmak mümkün müdür? Geleneksel Sol'un bu sorulara verecek cevabı yoktur. Seçim sistemlerini iyileştirme yönünde yürütülen tartışmalar kesinlikle hiçbir yere varmıyor. Özellikle Avrupa'da seçim yasaları üzerine yürütülen tartışmalarda, ironiyle sinikliği birbirinden ayırmak güçtür. Solcu partiler, hem doğrudan kampanyalara katkılarıyla hem de giderek zenginlerin ve güçlülerin sesine dönüşen medya yoluyla seçim politikalarında paranın oynadığı başat rolle başa çıkma konusunda tamamen yetersiz kalmıştır. Toplumu temsil etme numaraları paranın gücü karşısında işe yaramıyor. Ve böylelikle, belki de paradoksal olarak, yolsuzluk, özellikle Sol için, neredeyse kaçınılmaz bir seçim yolu haline geliyor.

Yasama gücü, aslında, yeni bir anayasal denge oluşturmak ve reformist yollar açmak için defalarca harekete geçti. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde benzeri çabalar arada bir başa-

rılı da oldu: 1930'larda ve 1960'larda Yüce Mahkeme'nin yasama kararları toplumsal reform hareketlerine katkıda bulunmuş ve ABD Anayasası'nda ilerici ve ırkçılık karşıtı reformların yürürlüğe girmesine yardımcı olmuştu. Ancak böylesi durumlar, yalnızca ekonomik krizlerin değil toplumsal düzeni tehdit eden güçlü toplumsal çatışmaların söz konusu olduğu istisnai koşullara bağlıydı. Bugün artık işler kökten değişti ve yasama gücü muhafazakâr bir konumlanışa geri döndü. 2000 başkanlık seçiminde Yüce Mahkeme'nin oynadığı hayati role değinmeden, seçimlerdeki tüzel kişilerin harcamalarına getirilen kısıtlamaları, böylesi katkıların ifade özgürlüğü altında korumaya alındığı gerekçesiyle, kaldıran 2010 Yüce Mahkeme kararını anmak yeter. Avrupa'da da geçmişte yasamayı anayasal bir makine içine sokma çabaları oldu; bu, hiçbir zaman etkili olmamış ve her zaman müphem kalmış eski bir Jakoben ütopyayı yeniden canlandırma girişimiydi. İtalya'da, özellikle, yargıçların gücü temelinde reformlar yürürlüğe koyma çabası yasamaya atfedilen anayasal konumun tahribatına neden olmuş ve bu yargıçlar, muhafazakâr çizgide hareket etmeyince, yalnızca politik güçlerin yerini alacak birer vekil olarak hizmet etmiştir. Ve bu, felaketlerin sonunu getirmemiştir.

Sol partiler böylece yas tutan partiler haline geldi. Refah devletinin, emperyal askeri maceraların, iş âleminin insanlara iş bulma konusundaki aczinin, finansın kadiri mutlak gücünün ve bankerlerin açgözlülüğünün yasını tuttular. Nihayet, kendi temsilcilerinin ve onların meşru temsil haklarının olmayışının da yasını tuttular. Bu partilerin saldırgan bir biçimde takınmayı bildikleri tek tavır, örneğin Avrupa'daki antifaşizmin zararlı unsurlardan arındırılmış bir versiyonuyla, kutsallaştırılmış hayali bir geçmişi koruyarak, anayasayı savunmaktır. Aynı şey Amerika Birleşik Devletleri'ndeki insan hakları mücadeleleri için de geçerlidir. Bunların ikisi de egemen finans çevreleriyle anayasal bir uzlaşı içinde yürütülmüştür. Bu partiler, genellikle onlar için özlem duyulan bir geçmişin hatıralarına dayanan "merkezin aşırılığı"ndan mustariptir.

Sorun sadece geleneksel Sol'un, anayasal reformun etkili bir dinamiğini harekete geçirme konusundaki yetersizliği de değildir.

Cumhuriyetçi anayasalar artık iyileştirilemez ya da kurtarılamaz haldedir. Anayasal düzeni ve toplumsal alanı dönüştürmek üzere yeni bir kurucu sürece ihtiyaç vardır. Biz, hareketler tarafından oluşturulan ilkelere ve hakikatlere dayanarak üzerinde böyle bir sürecin yükselmeye başlayacağı temeli görüyoruz. Bu bilinmeyen alanı kaba hatlarıyla dahi özetleyecek bir konumda olmasak da, bu zamana kadar çözümlediğimiz şeye dayanarak bazı özniteliklerini sayabiliriz. Başlangıç olarak, açıklamamıza yardımcı olsun diye, bu üç geleneksel anayasal gücü –yasama, yürütme ve yargı– olduğu gibi koruyalım ve bunların yeni kurucu ilkeler tarafından nasıl dönüştürülebileceklerine bakalım.

Yasama

Kurucu süreçte yasama gücü bir temsil organı olmak yerine, toplumsal yaşamı ve politik karar alma süreçlerini yönetme hususunda herkesin katılımını kolaylaştıran ve güçlendiren bir organ olmalıdır. Aslında, en azından on sekizinci yüzyıl kadar eskiye uzanan birçok tarihsel uğrakta, yasama meclisleri bu türden kurucu deneyleri başarıyla hayata geçirmiştir. Genellikle kısa sürmüş bu anlarda, politika toplumsal gerçeklik düzeyine geri çekilmiş ve toplumsal ihtiyaçların ve arzuların ifadesine göre yeniden düzenlenmiştir. Daha önce bahsettiğimiz Latin Amerika deneyimleri gibi birçok çağdaş örnekte de kurucu meclisler, birtakım toplumsal güçleri bir araya getirerek ve onların isteklerine kulak vererek yenilikçi bir rol oynamıştır. Bir kurucu gücün yasama yüzü toplumsal hareketler çokluğunu yansıtmalı *ve* somutlaştırmalı ve dolayısıyla politikanın çoklu ontolojisini yorumlamalıdır.

Federalizm bu anlamda kurucu yasama gücünün temel bir ilkesidir. Burada federal derken, eyaletler ya da bölgeler gibi, daha küçük politik birimlere hükmeden merkezi bir otoriteyi kastetmiyoruz. Aksine, biz federalden toplumsal alanın tamamına yayılmış ve soyut, merkezi bir birime özümlenmemiş çeşitli politik güçler arasındaki daha basit, açık ve yaygın bir ilişkiyi anlıyoruz. Bizim kastettiğimiz anlamda federalist örgütlenmenin biçimi, diğer bir ifadeyle, piramit şeklinde değil, yatay ve yaygındır. Böylesi bir federalizm politikanın çoğul ve süreç-yönsemeli boyutlarını destekler.

Federalizmin bu "devlet-sonrası" özelliklerini, kapalı ve merkezi olmayan bir yasama gücünün temeli haline getirmek mümkün müdür? Elbette ancak bu, bir yasama gücünü, hem toplumsal hareketlerin zamansallığını izleyen hem de federal yapılarını aynı anda hem yerel hem de geniş bir biçimde bünyeye yayılmış olan hareketlerin uzamsal boyutlarına göre ayarlayan bir şey olarak düşünür düşünmez, biçim almaya başlar. Bu düzenlemenin karmaşıklığı, aslında, üretici hale gelir: Ağlar, yasama işlevlerinin tekil boyutlarıyla ilişki içinde ölçmeye ve arada bağlar oluşturmaya hizmet edebilir.

2011'in kamp kurma ve meydanları işgal etme hareketlerinde kurulmuş meclisler gücü böylesi federalist bir biçimde yayıyordu. Her meclis kendi koyduğu kurallara göre işliyor; görüş bildirme ve karar alma konularında kendi tekniklerini geliştiriyordu. Bu gibi durumlarda, bir öneriyi kabul ettiğini göstermek için elini havaya kaldırmak ya da Twitter'dan takip etmek gibi basit mekanizmalar kullanılıyordu. Bununla birlikte, bütün meclisler küçük bir liderler grubunda kökleşmiş, gücü merkezileştirme eğilimlerini sekteye uğratma niyetini paylaştığı gibi, herkesin müzakere ve karar alma süreçlerine dahil edilebilmesini sağlayan bir mekanizma oluşturuyordu. Meclis biçimi, diğer bir ifadeyle, bu hareketlerde, yüzlerce ve bazen binlerce katılımcı arasında demokratik bir yasama gücü yaratmanın bir aracı olarak hizmet ediyordu. Meclisler, elbette, var oldukları kısa süre içinde eşit ve demokratik katılım beklentilerini her zaman yerine getirememiştir ama yine de olası bir federalizmi düşünmek için güçlü bir model sunmaktadırlar.

Meclisleri federalist bir yasama gücü için model olarak almak hemen ölçek sorusunu gündeme getirir. Bunlar sınırlı bir meydandan bir bütün olarak topluma nasıl yayılabilir? Kuşkucu buna, tıpkı antik Yunan'da olduğu gibi, demokratik karar alma süreçlerinin ancak küçük ve sınırlı sayıda insan topluluklarında mümkün olduğu yanıtını verecektir. Bununla birlikte, modern çağ boyunca karar alma süreçlerini toplumun geneline yayarak katılımı genişletmeye yönelik birçok projeye tanık olduk ve bunlar sonuçta ba-

şarılı olmasalar da, bugün izleyebileceğimiz stratejiler için ipuçları verecektir.

Örneğin, yirminci yüzyılın birçok sosyalist girişimi, iktidarı işçilerin eline vererek ve işçilerin kendi başlarına politik kararlar almasının araçlarını kurarak, gücü federalist bir tarzda yaymayı amaçlamıştır. İşçi konseyleri, otoriter akımların aksine, devrimin birinci amacını demokrasi, yani herkesin herkes tarafından yönetilmesi olarak düşünen bütün sosyalist akımların merkezi önermesini kurmuştur. En azından Paris Komünü'nden beri, Alman *rat* ya da Rus *sovyet*'leri gibi çeşitli biçimler almış işçi konseyleri federalist bir yasama gücünün temeli olarak tasavvur edilmiştir. Bu konseyler ve onların kurumsallaştırdığı delegasyon işçileri temsil etmekten çok işçilerin doğrudan politik karar alma süreçlerine katılımına imkân sağlar. Birçok tarihsel örnekte, hiç kuşkusuz, bu konseyler yalnızca kısa bir süre için, kurucu denebilecek bir şekilde işlemiştir. Weimar Anayasası'nda olduğu gibi, bazı durumlarda konseyler tarafsızlaştırılmış ve endüstriyel yönetim organlarına dahil edilmiştir; başka bazı örneklerde ise bu konseyler yanlış bir biçimde, bir geçiş döneminden sonra bir şekilde demokratik yönetişimin yolunu açacak işçilerin diktatörlüğünün temeli olarak kurgulanmıştır. Ancak tüm bu başarısızlıklara rağmen, işçi konseylerinin hayati unsuru, politika ve politikacıların kendilerine has ayrı dünyalarını yok ederek ve onun yerine politik karar alma çevrimlerini işçi ağlarının tamamına yayarak, üretim alanında bir yasama gücüne hayat vermeye girişmeleridir. İşçi konseylerinin büyük gücü, bunların fabrikalarda işçiler arasında zaten mevcut olan ilişkileri canlandırmaları ve kullanmalarında yatıyor: Üretimde işleyen aynı iletişim devreleri konseylerin politik yapılarında yeniden tasarlanarak kullanılmıştır.

Elbette burada yirminci yüzyıldaki biçimleriyle işçi konseylerinin canlandırılmasını önermiyoruz. Onların bariz sınırlılıklarından biri, özellikle, toplumun bir kesimiyle kısıtlı oluşlarıydı; bütün endüstri işçilerinin katılımı sağlansa bile başka sektörlerdeki ücretli işçiler, işçilerin aileleri, işsizler ve diğerleri politik sürecin dışında kalıyordu.

Bununla birlikte, çağdaş üretimin bazı temel nitelikleri işçi konseylerinin temel niteliklerini daha geniş ve daha demokratik bir biçimde yeniden tasavvur etmemize imkân vermektedir. Kodların, dillerin, imgelerin ve duygulanımların üretimi, iddia ettiğimiz gibi, çağdaş biyopolitik üretimde giderek merkezi bir hal alırken, üretim alanını sınırlayan çizgiler genişlemiş ve belirsizleşmiştir; öyle ki, toplumun bütünü günden güne üretim ağları içine çekilmektedir. Bu bağlamda, eski işçi konseylerinin yaptığı gibi, karar alma ve politik katılım yapılarını üretim çizgilerinde yaygınlaştırırsak, potansiyel olarak çok geniş bir menzil yaratabilir ve politik yapıları toplumun çok daha geniş bir kesimine yayabiliriz. Biyopolitik üretim içinde yaratılmış ilişki ve iletişim yapıları, diğer bir ifadeyle, meclis biçimini geniş bir toplumsal zemine yaymak üzere yeniden tasarlanabilir.

Bu şekilde, biyopolitik üretimin izini süren etkili politik yapılar kurmak elbette hiç de kolay bir görev değildir ve bir dizi yeni soruyu da beraberinde getirir. Yine de toplumsal bir düzeyde uygulamak üzere "meydanlar"ın derslerini ve meclis deneyimlerini yorumlamaya başlamanın bir yoludur bu. Yeni bir yasa gücü yaratma anahtar görevi, karar almada politik katılımı bütün toplum sathına yaymak için bir federalist biçim bulma görevidir.

Son olarak, toplumu demokratikleştirme ve herkesi karar alma sürecine katma yönündeki her çaba, uzun süreden beri iktidardakilerin körüklediği, nüfusun büyük bir bölümünde kökleşen derin politika tiksintisine karşı mücadele etmek zorundadır. Herhangi bir tür demokrasi mümkün olmadan önce, halkın katılım iştahını ve özyönetim arzusunu kabartacak politik duygulanımların yeni bir üretimi gerçekleşmelidir. 2011'in kamp kurma eylemleri bu doğrultuda atılmış önemli bir adımdı. Bu eylemlerde yalnızca ve hatta esas olarak deneyimli aktivistler değil, bu tür politik eylemlerde yeni olan ve deneyimlerle yaratma ve katılma arzuları sürekli artan insanlar yer alıyordu. Demokratik politik duygulanımlar yaratmanın en güvenli ve en güçlü yolu demokrasiyi uygulamaktır.

Yürütme

Bir kurucu süreçte yürütme gücü toplumsal ve ekonomik planlama ve gelişme ihtiyaçlarına yanıt vermelidir. Ne var ki, planlama ve gelişmenin modern ve çağdaş biçimleri haklı ve yaygın olarak eleştirilmektedir. Yeni bir yürütme gücünü tasarlamak ve hayata geçirmek için, önce ortak olanı odağa yerleştirdiklerinde ve karar alma demokratik, katılımcı süreçlerden geçerek yürütüldüğünde geleneksel planlama ve gelişme kavramları ve pratiklerinin nasıl değiştiğini görmek zorundayız.

Devlet sosyalizmi tarafından hayata geçirilen planlama biçimleri feci bir ölümle son nefesini verdi ve daha önce söylediğimiz gibi, kimse onların yasını tutmuyor ya da onları canlandırmaya çalışmıyor. Bu pratiklerin kötülüğü ve etkisizliği esas olarak karar alma gücünün merkeziliğinin bir sonucuydu. Sosyalist bürokrasiler hem (toplumsal güçlerin merkezkaç akımlarını engelleyerek) merkezdekilerin ayrı kalmasını ve yalıtılmasını hem de (komuta kademesinin merkezcil akışını kolaylaştırarak) toplum genelinde emirlerin idaresini sağlamıştır.

Yine de, devlet sosyalizmi planlamasının acımasızlığını kabul etmek, kapitalist planlamanın genellikle gizlenmiş ve gizemlileştirilmiş bir halde bulunan haksızlıklarını ve felaketlerini görmemizi engellememelidir. Yirminci yüzyılın son yirmi otuz yılındaki neoliberal ve neokonservatif devrimler, devlet güçlerini azaltma ve devleti sırtımızdan alıp toplumsal alanın dışına çıkarma iddiasında bulunarak bir zayıf devlet miti attı ortaya. Toplum refahı için yapılan devlet harcamaları gerçekten de azaltıldı ama aslında askeriyenin, yasamanın ve iş çevrelerinin çıkarlarına hizmet eden fonların artışına bağlı olarak toplam devlet bütçeleri artışını sürdürdü. Aksi iddialara rağmen, neoliberal devlet, şirketlerin ve finans çevrelerinin çıkarları doğrultusunda ve onlarla yakın işbirliği içinde kullandığı güçlü planlama yetkileri üstlenmiştir. Kimse, piyasa karar verir diyerek neoliberallerin hâlâ estirmeye çalıştığı demokratik havaya aldanmasın artık. Böylesi önermelerdeki karar veren piyasa ifadesi en iyi halde muazzam planlama araçlarına sahip, bankalar ve finans güçleri de dahil, zenginliğin güçleri için

bir örtmece vazifesi görür. Bu güçler, örneğin, hangi yazılımın geliştirileceğini, hangi barajın yapılacağını, bir evi kimin satın alacağını ve benzeri şeyleri belirler. Olağan dönemlerde, finans ve bankalar devletten görece özerk işler ama sonunda derin bağlantıları her zaman su yüzüne çıkar. 2008 güzünde, mali krizin en kötü günlerinde, ABD hükümet görevlileriyle Wall Street şefleri arasındaki işbirliği tiyatrosunda bir ara perde aralanmış ve karar alıcıların aslında ne kadar dar bir çember oluşturduğu ortaya çıkmıştı. Her halükârda, mevcut kriz kapitalist planlama tarafından yaratılan felaketin başka bir göstergesidir. Dolayısıyla, sosyalist ve kapitalist felaketleri tanıyıp da herhangi bir biçimde planlamayla en ufak bir işim olmaz diyen insanların duygularını anlamak bizim için son derece kolay.

Gelişme kavram ve uygulamaları da eşit oranda kötü nam salmıştır. Yirminci yüzyıl boyunca, kalkınma, insanın esenliğinin sürekli daha çok mal üretmeye ve daha çok kaynak tüketmeye bağlı olduğu varsayımına dayanan, bir endüstriyel modele göre büyüme olarak anlaşılmıştı. Şimdi artık tüm çıplaklığıyla ortaya çıktı ki, böylesi bir büyüme, dünyanın hâkim olanlar parçasında aşırı tüketimle bağımlı olanlar parçasındaki yoksulluğun at başı gittiği ve dahası böyle devam ederse gezegenin varlığını sürdüremeyeceği bir sistem yaratmıştır. Bu, endüstriyel tarzdaki büyüme –daha fazla otomobil, daha fazla meta, daha fazla tarım alanı vb– olarak anlaşılan kalkınma hiç kuşkusuz sürdürülebilir bir şey değildir. Dünyanın birçok yerinde muazzam bir nüfusun hâlâ mal ve yiyecek kıtlığı çekmesine rağmen, mevcut gidişatın sürdürülemezliğine ağırlık veren bazı insanlar kalkınma süreçlerinin tersine çevrilmesini ve kalkınma anlayışının terk edilmesini savunuyor.

Planlama ve kalkınmayla ilgili ortaya koyduğumuz bu kasvetli senaryo, her şeye rağmen, ortak olanın, yani dünyanın ve ekosisteminin –ormanların, denizlerin, toprağın, havanın, suyun ve benzerlerinin– ve ayrıca fikirler, imgeler, kodlar, enformasyon, duygulanımlar ve daha birçok şey dahil, toplumsal emek ürünlerinin, merkeziliği kabul edilince, büyük oranda değişikliğe uğrar. Daha önce suyla ilgili olarak savunduğumuz gibi, kaynaklar ol-

dukları haliyle kendiliklerinden ortak değildir. Paylaşılan bir kaynağa serbest erişim sağlamamız için bir örgütlenme projesine ve altyapıya ihtiyaç vardır. Suyun ortak kılınabilmesi için, borular, pompalar ve idari sistemler gerekmektedir; tıpkı fikirlerin ortak kılınabilmesi için eğitimin, yayınların, yayın kurullarının ve benzerlerinin gerektiği gibi. Nasıl ki ortak olanın herkesin erişimine açık olabilmesi için örgütlenmesi gerekiyorsa, aynı şekilde, gelecekte varlığını sürdürebilmesi için de idare edilmesi gerekir. Fikirler dünyası ve aslında ortak olanın bütün biçimleri kadar dünya atmosferinin esenliği de planlama gerektirir.

Ortak olan ekonomik ve toplumsal hayatın merkezi haline gelince kalkınma ne anlama gelir? Elbette her koşulda büyüme anlamına gelmez. Aksine, ortak zenginliğimizin üretiminde herkesin paylaşabileceği, erişebileceği ve eşit olarak katılabileceği mekanizmaların kurulması anlamına gelir. Bu bağlamda idare de tamamen farklı bir biçim alır. Endüstriyel üretimin düzenleyici model olarak hizmet ettiği kapitalist (ve sosyalist) modernlik döneminde, ekonominin yönetimi üretken işbirliğini örgütlemek için hiyerarşik kontrol ve disiplin yapılarıyla birlikte bürokratik bir örgütlenme gerekir. Fikirleri, kodları, toplumsal ilişkileri ve benzerlerini üretmek için entelektüel ve duygulanımsal kapasitelerimizi etkinleştiren biyopolitik üretimde ise yönetim gereklilikleri çok farklıdır. Biyopolitik alanda üretken işbirliği, bürokratik denetim ve yönlendirme olmaksızın, üreticiler arasındaki toplumsal ağlarda yaratılır daha çok. Bu demek değildir ki bundan böyle yönetim kademesi gereksizdir; yalnızca yönetim artık içkindir, sosyal dokunun kendi içinde örülmüştür.

Biz, açıklamanın kolay anlaşılması açısından, bu yeni, kurucu yürütme gücünü yasama gücünden ayrı sunduk; ama gerçekte bu ikisi tamamen iç içe geçmiştir. Diğer bir ifadeyle, yürütmenin planlama işlevleri, herkesin karar alına süreçlerine demokratik olarak katılabileceği, federalist bir biçimde tasarlanmalıdır. Bu hemen, daha önce sözünü ettiğimiz, uzmanlıkla ilgili bir itirazı beraberinde getirir. Kurucu bir yasama gücünün ihtiyaçlarını karşılamak için, nasıl ki politik duygulanımlar ve katılma iştahı güç-

lendirilmek zorunda kalınacaksa, toplumsal dünyamız hakkındaki bilgimizin ve uzmanlığımızın da en üst düzeye çekilip zenginleştirilmesi zorunlu olacaktır. Bugün kararları alan politikacılar ve finans dünyasının önemli şahsiyetleri gökten zembille inmiş dâhiler değildir. Doğal, toplumsal ve ekonomik dünyalarımıza ilişkin bilgece ve zekice kararlar almak için, eğitimden geçerek en az onlar kadar uzman olmamamız için de hiçbir sebep bulunmamaktadır.

Yargı

Yürütme ve yasama söz konusu olduğunda, onların işlevlerini bir kurucu sürecin doğasını ve örgütsel ihtiyaçlarını keşfetmenin bir aracı olarak yorumlayabiliyoruz. Ancak böyle bir projede iş yargı gücünün nasıl tasarlanabileceğine gelince, bu gücün ilksel unsurlarının açıklığa kavuşturulması ve belirginleştirilmesi gerekmektedir.

İlk olarak, ne denli bağımsız olduğunu iddia etse de, yargı erkinin her zaman politik bir güç olduğunu kabul etmeliyiz. ABD Yüce Mahkeme'sinin aday belirleme oturumları gösterisi bu gerçeğin bir kanıtıdır. Ve yargıçlar sosyal reform projelerine kalkıştıklarında ya da öteki erklerden birinin girişimlerini engellemeye kalkıştıklarında politik nitelikleri tüm çıplaklığıyla su yüzüne çıkar. Politikacıların, fikir ayrılığına düştüklerinde, politik olmakla suçlayıp yargıçlara saldırdıklarına, aynı fikirde olduklarında ise bağımsız davranma erdemi gösterdiklerini söyleyip onları alkışladıklarına tanık olmaktayız sık sık. Hatta yargı erkinin müdahaleleri, nadir de olsa, örneğin, okullarda ırksal bütünleşmeyi kuvvetlendiren ya da azınlıkların oy hakkı ile işçilerin örgütlenme hakkını koruyan ilerici bir doğrultuda hareket ettiğinde bile, otoriter bir biçim alır ve parlamentonun ve diğer temsili organların gücünü etkili bir biçimde gasp eder; bu da son tahlilde her türlü felakete kapıyı aralar.

Bizim niyetimiz, yargı erkini gerçek anlamda bağımsız kılmanın yollarını aramaktan ziyade, yargının belli işlevlerinin kaçınılmaz bir şekilde politik olduğunu kabul etmek ve bu işlevlerin politik alanda nasıl tatmin edici bir biçimde yeniden tasarlanabileceğini keşfetmektir. Biz burada medeni hukuk ve ceza hukuku-

na yön verme görevini düşünmüyoruz. Bu alanlarda yargıçlar ve kurullar her türlü partizan baskıdan mümkün mertebe bağımsız olmalıdır ve burada gerçekten de hukukun politik niteliğini devre dışı bırakmak gibi zor bir görevi üstlenmek zorunda kalacağız. Biz bunların yerine yargı erkinin anayasal işlevlerinin bazılarına odaklanmak istiyoruz.

Yargı erkinin merkezi anayasal işlevlerinden biri, hükümet üzerinde kontrol ve denetim sağlamaktır. Ancak denetim yapma kabiliyeti farklılığı gerektirir. Yargı mensupları öteki iki gücün mensuplarından köklü bir biçimde farklı olmadıkça, bu güç ötekileri denetlemede kaçınılmaz olarak zayıf kalacaktır. Yargı erkine mevcut durumda sağlanan birincil farklılık, aslında, zamansaldır; çünkü yargıçlar dönemsel seçime tabi değildir ve bu genel olarak, dengeden çok atalet yoluyla, istikrar yaratma etkisi gösterir. Bize öyle geliyor ki, karar alma süreçlerini toplum geneline yayan federal ve katılımcı ilkelere uygun olarak bir kurucu yasal güç yaratılmış olsaydı, farklılıklar için çok daha geniş bir alan yaratmak mümkün olurdu. Diğer bir ifadeyle, açık ve kurucu bir meclis yapısında, ayrı ve çatışmalı kuvvetler dinamik bir denge yaratacak şekilde birbirlerini denetleme hizmeti görür. Şöyle bir endişe duyulabilir: Böylesi bir düzenlemede, "üçüncü" bir güç olarak, ötekilere dışsal, yargı erkinin konumu zedelenecek ve bu erk yasamacı-yürütmeci bir yönetişim yapısına dönüşerek sığlaşacaktır. Bununla birlikte, kurucu süreçte yer alanlar arasındaki farklılıklar ve birinin diğerine dışsallığı ayrı bir hükümet organıyla kıyaslanamayacak kadar büyük ve etkilidir.

Yargının diğer bir asli anayasal işlevi de anayasayı yorumlamaktır. Kurucu gücün türü bağlamında, biz burada böylesi bir yorumun hâlâ çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Temel ilkeler olarak daha önce önerdiğimiz vazgeçilmez haklar –özgürlük, mutluluk, ortak olana serbest erişim, zenginliğin eşit bölüşümü ve sürdürülebilirlik– yorumun uygulanmasını ve hayata geçirilmesini gerektirir. Sorun, bunları bizim için yorumlayacak siyahlara bürünmüş küçük bir uzmanlar grubuna ihtiyaç duyup duymayacağımızdır. Eğer kurucu güç demokratik ve katılımcı bir biçim

alacaksa, o halde anayasal yorumlama da toplumsallaştırılmak zorundadır. Kurucu sürecin dayanacağı ilkeler ve hakikatler nihayetinde gökten zembille inmemiş, toplumun kendi dinamikleri ve hareketleri sayesinde kurulmuştur. Yine, daha önce söylediğimiz gibi, zekâyı geliştirmek, politik duygulanımları yaratmak ve bütün çokluğu böyle bir yorumlama ve karar alma sürecine katılabilmesini sağlayacak zorunlu uzmanlık araçlarıyla donatmak için, yaygın bir eğitim projesi gereklidir. Ve biz bunun bizim boyumuzu aşan bir iş olduğuna inanmak için bir neden göremiyoruz.

Haddimizi aşıp yeni bir anayasa yazmak gibi bir niyetimiz yok ve gayet iyi biliyoruz ki, bizim burada yasama, yürütme ve yargı gücü konusunda işaret ettiğimiz şeyler yalnızca genel ilkeler ve içerikleri son derece yetersiz. Biz sadece gelecekte gündemi meşgul edebilecek olan birkaç unsuru not etmeye çalıştık. Ne var ki, 2011'de başlayan hareketlerin yaptığı duyurulardan hareketle, açık olan bir şey varsa o da, yeni bir toplum kurma konusundaki tartışmanın daha şimdiden olgunlaşmış ve gündemin başköşesinde yerini almış olduğudur.

Bir Sonraki Adım: Ortakçı Olayı

Tepenin yamaçlarındaki kenti seçebiliyoruz ama çok uzak görünüyor gözümüze. Herkesin ortak olana erişebildiği ve onu paylaşabildiği adil, eşit ve sürdürülebilir bir toplum kurmayı hayal edebiliyoruz ama onu ete kemiğe büründürme koşulları henüz mevcut değil. Küçük bir azınlığın zenginliği ve silahları elinde bulundurduğu bir dünyada demokratik bir toplum yaratamayız. Kararları onu hâlâ tahrip etmeyi sürdürenler alırken, gezegenin sağlığını iyileştiremeyiz. Zenginler paralarını ve mülklerini hemen öyle vermeyecek ve zorbalar kolayca silahlarını indirip iktidarın dizginlerini ellerinden bırakmayacak. Son tahlilde onları almak zorunda olan biziz... ama yavaş olalım. Mesele söylendiği kadar basit değil.

Toplumsal direniş ve ayaklanma hareketleri, 2011'de başlayan mücadeleler dizisi de dahil, yeni imkânlar yaratmış ve yeni deneyimler sınamıştır. Ancak ne kadar güzel ve ne kadar görkemli olurlarsa olsunlar, bu deneyimler kendi başlarına egemen iktidarları alaşağı etmek için gerekli güce sahip değildir. Büyük başarılar bile sıklıkla çabucak trajik biçimde sınırlı bir etki bırakıp silinebiliyor. Zorbayı devirip de ne elde edeceksin? Askeri bir cunta mı? Teokratik bir iktidar partisi mi? Wall Street'i kapatıp da ne elde edeceksin? Bankalar için yeni bir kurtarıcı mı? Karşımızda dikilen kuvvetler muazzam görünüyor. Canavarın ne kadar da çok başı var!

Umutsuzluk içinde çırpınırken bile, tarih boyunca öngörülemeyen ve beklenmeyen olayların patlak verip politik güçler ve imkânlar destesini baştan sona yeniden dağıttığını aklımızda tutmalıyız. Bu tür politik olayların yeniden doğacağına inanan binyılcı olmak zorunda değiliz. Bu bir sayı meselesi değildir. Bir gün milyonlar sokağa dökülür ve hiçbir şey değişmez ama bir diğer gün küçük bir grubun eylemi mevcut düzeni tümden yerle bir eder. Bazen olaylar insanlar acı çekerken, ekonomik ve politik krizler anında patlak verir. Ama bazen de olay umutların ve beklentilerin kabardığı refah zamanlarında çıkıp gelir. Bütün finans sisteminin, çok yakın bir gelecekte çökmesi bile mümkün. Ya da borçluların borçlarını ödememe cesaret ve inancını kazanması. Ya da halk kitlelerinin iktidardakilere boyun eğmeyi reddetmesi. O zaman ne yapacağız? Ne tür bir toplum kuracağız?

Olayın ne zaman geleceğini bilemeyiz. Ama bu demek değildir ki, olay gelene kadar elimiz kolumuz bağlı oturup bekleyelim. Tam tersine, paradoksal bir politik görevimiz var: Geliş tarihi belli olmasa da olay için hazır olmalıyız.

Bu göründüğü kadar gizemli değil gerçekten. Mevcut neoliberal düzenin mimarları ve ideologlarından ders alalım. Milton Friedman ve Chicago Okulu'nun ekonomistleri neoliberal ekonomik politikaları çalışmış, öğrencilerini eğitmiş ve henüz toplumsal ve politik koşullar mevcut değilken, çok önceden –gerçekten de, Şili'de Augusto Pinochet'nin başını çektiği Eylül 1973 darbesin-

den çok önce– pratiğe geçirmek üzere, neoliberal düzenin politikalarını ve kurumlarını tasarlamıştı. Naomi Klein, darbeden birkaç ay önce, darbecilerin bir ekonomik program için Chicago eğitimi almış ekonomistlere, "Chicago boys"a, başvurduklarını, onların da çabucak beş yüz sayfalık bir kılavuz hazırlayıp Friedman'ın düşünceleri doğrultusunda neoliberal bir ekonomik ve toplumsal düzen kurmak için zorunlu adımları ayrıntılarıyla gösterdiklerini anlatıyor. Chicago ekonomistleri Pinochet darbesini planlamadıkları gibi bu darbeyi önceden tahmin de etmediler ama darbe olduğunda hazırdılar. Gerçekten de, o tarihten beri sayısız başka ülkede, hepsi de belli felaketler pahasına gerçekleştirilmiş olan, neoliberal politikaların yerleştirilmesi ne zaman gündeme gelse, Klein'ın savunduğu gibi, bu ülkelerin hepsinde ekonomik bir yol haritası hazır bekliyordu.

Bu örnekte öğretici olan şey, öngörülemez bir fırsat için hazırlıklı olmanın ne kadar faydalı ve etkili olduğudur. Ama neoliberallerin Şili'de bulduğu koşulların bizim şu an karşımıza çıkanlarla hiçbir alakası yok. Fırsatın doğası, her şeyden önce, tamamen farklı: bir askeri darbe ya da benzeri bir askeri eylem günümüzdeki bir demokratik dönüşüm için bir olay zemini hazırlamayacaktır. Hazırlayan özne, ikinci olarak, bir öncü ya da Chicago boys gibi bir entrikacılar grubu değil, bir çokluk olmak zorundadır.

Öngörülemez bir olay için hazırlanmak olan bu paradoksal görev, 2011 mücadelelerinin yaptığı ve başardığı işleri anlamanın en iyi yolu olabilir. Hareketler, önceden göremedikleri ya da tahmin edemedikleri bir olay için zemin hazırlıyor. Eşitlik, özgürlük, sürdürülebilirlik ve ortak olana serbestçe erişim de dahil, ileri sürdükleri ilkeler, köklü bir toplumsal kopuş olayında, üzerine yeni bir toplum inşa edecekleri iskeleyi oluşturuyor. Dahası, hareketlerin deneyimlediği politik pratikler –meclisler, kolektif karar alma yöntemleri, azınlıkların yalnızca korunması değil kendilerini ifade etmesi ve katılımları için yaratılan mekanizmalar vb– gelecek politik eylem için bir kılavuz hizmeti görüyor. Bununla birlikte, anayasal ilkelerden ya da politik pratiklerden daha da önemlisi, hareketlerin arzulayan ve demokratik ilişkiler konusunda yetkin

yeni öznellikler yaratıyor olması. Hareketler yeni bir toplumun nasıl yaratılacağına ve bu toplumda nasıl yaşanacağına ilişkin bir el kitabı yazıyor.

Daha önce, isyan ve ayaklanma güçlerinin çağdaş krizlerde kapitalist toplum tarafından üretilmiş ve durmaksızın yeniden üretilen aciz öznellikleri silip atmamıza imkân sağladığını ileri sürdük. Bir örgütlü ret hareketi, ne olduğumuzu ve nasıl farklılaşmaya başladığımızı anlamamızı sağlar. Borç toplumunun toplumsal eşitsizliklerinin getirdiği haksızlıklara ışık tutarak, bize dayatılan borç ahlakından ve çalışma disiplininden kendimizi kurtarmamıza hizmet eder. Ekranlardan gözümüzü ayırıp dikkatimizi başka yerlere vermemizi ve medyanın hepimiz için yaptığı büyüden kurtulmamızı sağlar. Güvenlik rejiminin boyunduruğunu parçalayıp kurtulmamızda ve rejimin her şeyi gören gözlerine görünmez hale gelmemizde bizi destekler. Böyle bir hareket, politik eylem güçlerimizi etkisiz kılıp elimizi kolumuzu bağlayan temsil yapılarının gerçek yüzünü görmemizi de sağlar.

İsyan ve ayaklanma, dolayısıyla, yalnızca bir reddi değil aynı zamanda bir yaratıcı süreci de harekete geçirir. Çağdaş kapitalist toplumun aciz öznelliklerini içini dışına çıkarıp tersyüz ederek, isyan ve ayaklanma toplumsal ve politik eylem için gücümüzün gerçek dayanaklarından bazılarını ortaya çıkarır. Borcun en büyüğü, borç verenin olmadığı bir toplumsal bağlılık olarak yaratılır. Yeni hakikatler, bir arada varolan tekilliklerin etkileşimleri yoluyla üretilir. Gerçek bir güvenlik artık korkuyu aşmış insanlar tarafından sağlanır. Ve temsil edilmeyi reddedenler demokratik politik katılımın gücünü keşfeder. Her biri isyan ve ayaklanmaların yarattığı yeni bir güçle nitelenen bu dört öznel vasıf birlikte *ortakçı*yı tanımlar.

Ortaçağ İngiltere'sinde ortakçılar toplumsal düzenin üç zümresinden birini oluşturuyordu: dövüşenler (asiller), dua edenler (rahipler) ve çalışanlar (ortakçılar). Britanya ya da başka yerlerde modern İngilizce'de *ortakçı* [commoner] sözcüğünün anlamı korunmuştur ve rütbesi ya da bağlı olduğu toplumsal bir zümresi

bulunmayan kadın ya da erkekleri ifade eden bir sözcüktür. Bizim burada niyet ettiğimiz anlamda *ortakçı* terimi ortaçağ İngiltere'sine uzanan üretici niteliğini korumalı ancak burada durmayıp daha ileri gitmelidir: Ortakçılar yalnızca çalıştıkları için ortak olana ait değildir; ayrıca ve daha önemlisi ortak olan üzerinde çalıştıkları için ortakçıdır onlar. Diğer bir ifadeyle, *ortakçı* terimini, simitçi, örgücü ve ayakkabıcı gibi diğer meslekleri anlatırken kullandığımız gibi kullanmalı ve anlamalıyız. Nasıl ki bir simitçi simit, bir örgücü örgü ve bir ayakkabıcı ayakkabı yapıyorsa, bir *ortakçı* da ortaktır, yani ortak yapar.

Ortakçı, dolayısıyla, olağanüstü bir iş başaran sıradan bir insandır: O, özel mülkiyeti herkesin erişimine ve kullanımına açar; o, devlet otoritesi tarafından kontrol edilen kamu mülkiyetini ortak olana dönüştürür; o, her bir örnekte demokratik katılım yoluyla ortak zenginliği idare etme, geliştirme ve sürdürme mekanizmalarını keşfeder. O halde, ortakçının görevi yalnız, yoksullar kendilerini beslesin diye tarlaları ve su kaynaklarını herkesin erişimine açmak değil aynı zamanda fikirlerin, imgelerin, kodların, müziğin ve enformasyonun serbestçe mübadelesinin yollarını yaratmaktır. Bu görevleri yerine getirmesi için gerekli olan şeylerin bazılarını zaten görmüştük: birbirleriyle toplumsal bağlar yaratma yetisi, tekilliklerin farklılıklar yoluyla iletişim kurma gücü, korkusuzun gerçek güvenliği ve demokratik politik eylem kapasitesi. Ortakçı kurucu bir katılımcı, ortak olanın açık paylaşımına dayalı demokratik bir toplum kurmak için temel ve zorunlu olan öznelliktir.

"Ortaklaştırma" eylemi yalnızca paylaştırılan zenginliğe erişime ve onun özyönetimine yönelik değil, politik örgütlenme biçimleri oluşturmaya yönelik de olmalıdır. Ortakçı, mücadele içinde, öğrenciler, işçiler, işsizler, yoksullar, toplumsal cinsiyet ve ırksal hiyerarşilere karşı mücadele edenler ve diğerleri de dahil, büyük bir çeşitlilik gösteren toplumsal gruplar arasında anlaşmalar yaratma yollarını da keşfetmelidir. Bazen, böylesi listeleri görünce, insanların aklına bir politik eklemlenme pratiği olarak ittifaklar geliyor; ancak ittifak terimi bize başka bir doğrultuyu işaret ediyor. Çeşitli grupların, bir koalisyon, taktik ya da stratejik bir anlaşma

oluştururken, ayrı kimliklerini, hatta ayrı örgütsel yapılarını korumalarını akla getiriyor. Ortak olanın bağdaşıklığı tümden farklı bir şeydir. Ortaklaştırma kesinlikle, herkesin özünde aynı olduğunu keşfedeceği biçimde kimliklerin reddedilebileceğini tahayyül etmeyi getirmez. Hayır, ortak olmanın aynı olmakla alakası yoktur. Tersine, mücadele içinde, farklı toplumsal gruplar tekillikler olarak etkileşime girerler ve birbirleriyle girdikleri alışveriş içinde aydınlanır, esinlenir ve dönüşürler. Birbirleriyle düşük frekanslarda konuşurlar; öyle ki mücadele dışındaki insanlar genellikle onları duyamaz ya da anlayamaz.

Bu, 2011'de başlayan mücadeleler dalgasından hepimizin alabileceği bir derstir. Wisconsin Eyalet Meclisi'ndeki protestocular Tahrir Meydanı'nı dolduran kalabalıkla aynı oldukları ya da aynı toplumsal koşulları paylaştıkları düşüncesine kapılmadıkları gibi, Tel Aviv'de Rothschild Bulvarı'nda çadır kuranlar da Puerta del Sol'daki kamp kurma eylemlerini kendi yansımaları olarak görmediler. Bunlar, kendi özgün yerel koşullarına derinden kök salmış olmakla birlikte, birbirlerinin pratiklerinden çok şeyler aldılar ve onları süreç içinde dönüştürdüler; birbirlerinin sloganlarını aldılar ama onlara yeni anlamlar yüklediler; ve en önemlisi, kendilerini ortak bir projenin parçası olarak gördüler. Ortakçının politik görevi, mücadelede yer alan tekillikler arasındaki bu türden alışverişler ve onların dönüşümleri yoluyla yerine getiriliyor.

Geleneksel politik düşünürlerin ve soldaki örgütçülerin bazıları 2011 yılındaki mücadeleler dalgasından hoşnut kalmadılar ya da en azından kuşku duydular. "Sokaklar dolu ama kiliseler boş" diye yas tuttular. Kiliseler boştu boş olmasına ama bu hareketlerin kendi içinde birçok çekişme olmakla birlikte, çok az ideoloji ya da merkezi politik liderlik vardı. Bu mantığa göre, sokak savaşlarını yönlendirecek bir ideoloji ya da bir parti ortaya çıkana ve dolayısıyla kiliseler dolana kadar, devrim olmayacaktır.

Ama durum bunun tam tersi! Sol'un kiliselerinin daha da boşalmasına, kapılarına kilit vurulmasına, yerle bir edilmesine ihtiyacımız var! Bu hareketler liderlerden yoksun olmalarına rağmen

değil, tam da bu sayede güçlü. Onlar çokluklar gibi yatay olarak örgütleniyor ve her düzeyde demokrasi konusundaki ısrarları bir erdem olmaktan ziyade, güçlerinin bir anahtarı. Dahası, onların sloganları ve tezleri, ifade ettikleri konumlarının sabit bir ideolojik çizgi içinde özetlenemez ya da disiplin altına alınamaz oluşuna rağmen değil, tam da bu sayede bu denli geniş bir alana yayılabilmiştir. Burada, insanlara ne düşünmeleri gerektiğini söyleyecek parti kadroları yerine, tam tersine, bazen birbiriyle çelişebilen ancak genellikle yavaşça bütünlüklü bir bakış açısı geliştiren çok çeşitli görüşlere açık tartışmalar mevcut.

Liderlerin ya da bir partinin ideolojik çizgisinin yokluğu, eğer anarşiden kasıt kaos, felaket ve kıyamet değilse, anarşi anlamına gelmez. Liderlerin ve merkezi yapıların etkili politik projeler örgütlemenin tek yolu olduğunu düşünmek, ne acıklı bir politik hayal gücü eksikliğidir! 2011'deki mücadeleler dalgasına ve yakın tarihlerde başka sayısız politik harekete can veren çokluklar kesinlikle örgütsüz değildir. Aslında, örgütlenme sorunu en önemli tartışma ve deneyim konusudur: Bir meclis nasıl çalıştırılır, politik anlaşmazlıklar nasıl çözülür, demokratik olarak bir politik karar nasıl alınır? Özgürlük, eşitlik ve ortaklık ilkelerine hâlâ tutkuyla bağlı olanlar için, demokratik bir toplum kurmak gündemin birinci maddesidir.

Notlar

Bu bildirinin hazırlık ve basım aşamasında bize yardım eden arkadaşlarımız Lisl Hampton, Melanie Jackson, Sandro Mezzadra, Jedediah Purdy, Judith Revel, Gigi Roggero, Raúl Sánchez Cedillo, Nico Sguiglia ve Kathi Weeks'e çok teşekkür ediyoruz.

AÇILIŞ: BAYRAĞI DEVRAL

"Who knows but that, on the lower frequencies, I speak for you?": Bkz. Ralph Ellison, *Invisible Man* (New York: Vintage, 1947, s. 581) [*Görünmez Adam*, Çev. Mehmet H. Doğan, Literatür Yay., 2003].

1. BÖLÜM: KRİZİN ÖZNEL FİGÜRLERİ

Borçlandırılanlar

Çağdaş toplumda borcun önemi analizleri için özellikle faydalı, yakın tarihlerde yayımlanmış dört kitap bulduk: François Chesnais, *Les dettes illégitimes* (Paris: Raison d'agir, 2011); Richard Dienst, *The Bonds of Debt* (New York: Verso, 2011); David Graeber, *Debt: The First 5,000 Years* (New York: Melville House, 2011) ve Maurizio Lazzarato, *La fabrique de l'homme endetté* (Paris: Editions Amsterdam, 2011).

"Freedom, equality, property, and Bentham": Bkz. Karl Marx, *Capital*, cilt 1, (New York: Vintage, 1977, s. 280) [*Kapital*, cilt 1, Çev. Nail Satlıgan ve Mehmet Selik, Yordam Yay., 2011].

Medyalaştırılanlar

"The problem is no longer": Bkz. Gilles Deleuze, "Mediators," *Negotiations*, Çev. Martin Joughin, New York: Columbia University Press, 1995, s. 121–34, 129.

Bkz. Étienne de La Boétie, *Discourse on Voluntary Servitude*, New York: Columbia University Press, 1942 ve Baruch Spinoza, *Theological-Political Treatise*, *Complete Works*, Der. Michael L. Morgan, Çev. Samuel Shirley, Indianapolis: Hackett, 2002.

"*Living information* is continually produced": Bkz. Matteo Pasquinelli, "Capitalismo mecchinico e plusvalore di rete," *UniNomade 2.0*, 17 Kasım 2011, http://uninomade.org/capitalismo-macchinico/; aksi belirtilmedikçe, bütün çeviriler bize aittir.

Bkz. ayrıca Romano Alquati, "Composizione organica del capitale e forza-lavoro alla Olivetti," Bölüm 1, *Quaderni rossi*, no. 2 (1962) ve Bölüm 2, *Quaderni rossi*, no. 3, 1963.

Karl Marx, *The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte* (New York: International, 1963, s. 123-24) [*Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire*'i, Çev. Sevim Belli, Sol Yay., 2002].

Güvenlikleştirilenler

"The prison begins well before its doors": Bkz. Michel Foucault, "Le prison partout," *Dits et écrits*, cilt 2, Paris: Gallimard, 1994, s. 193-94, 194.

ABD'deki mevcut hapishane nüfusu üzerine istatistikler için bkz. Sentencing Project, www.sentencingproject.org.

Michelle Alexander, *The New Jim Crow: Mass Incarceration in the Age of Colorblindness,* New York: New Press, 2010.

Artan hapishane nüfusuyla neoliberal ekonomik stratejiler arasındaki ilişki için bkz. Loïc Wacquant, *Punishing the Poor,* Durham, NC: Duke University Press, 2009.

"We have the wolf by the ear": Bkz. Thomas Jefferson, John Holmes'a mektup, 22 Nisan 1820.

Temsil Edilenler

"To represent means to make present an absence": Bkz. Carl Schmitt, *Verfassungslehre,* Berlin: Duncker und Humblot, 1928, s. 209.

2. BÖLÜM: KRİZE İSYAN

Hannah Arendt, *The Human Condition,* Chicago: University of Chicago Press, 1958.

"Une force séparée de ce qu'elle peut": Bkz. Gilles Deleuze, *Nietzsche et la philosophie* (Paris: Presses universitaires de France, 1962, s. 140.

Borcu Geri Çevir

"The individual carries his social power": Bkz. Karl Marx, *Grundrisse* (New York: Vintage, 1973, s. 157) [*Grundrisse*, Çev. Sevan Nişanyan, Birikim Yay., 2008].

Özgür Bırak

Angela Y. Davis, *Are Prisons Obsolete?,* New York: Seven Stories Press, 2003.

"A free man thinks of death least of all": Bkz. Baruch Spinoza, *Ethics*, Bölüm 4, Öneri 67.

Kendini Kur

ABD Anayasası'nı kurtarmaya yönelik örnek bir proje için bkz. Jack Balkin, *Constitutional Redemption: Political Faith in an Unjust World,* Cambridge, MA: Harvard University Press, 2011.

Yoksun güç (*poder distituyente*) kavramıyla ilgili olarak, bkz. Colectivo Situaciones, *19 and 20: Notes for a New Social Protagonism*, Çev. Nate Holdren ve Sebastián Touza New York: Minor Compositions, 2011.

3. BÖLÜM: ORTAK OLANI KURMAK

İlkelerin İlanı

Anayasa'nın gerçek ve meşru temeli olarak Bağımsızlık Bildirisi'nde yer alan ilkeleri yorumlayan ABD anayasa teorisindeki bu akımlar ilgimizi çekti. Bu düşünce çizgisinin içeriği zengin bir kaynağı Abraham Lincoln'ün 1861 tarihli bulmacamsı "Fragment on the Constitution and Union" yazısıdır. Bkz. *The Collected Works of Abraham Lincoln*, cilt 4, Der. Roy Basler, New Brunswick: Rutgers University Press, 1953, s. 168-69.

Kurucu Mücadeleler

Peter Linebaugh, *The Magna Carta Manifesto: Liberties and Commons for All*, Berkeley: University of California Press, 2009.

Anayasal Örnekler

Kendini eğitme üzerine bir çalışma için bkz. Marc Bousquet, Stefano Harney ve Fred Moten, "On Study," *Polygraph*, no. 21, 2009, s. 159-75.

Fark ilkesi için bkz. John Rawls, *A Theory of Justice*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1971, s. 75-83.

Yeni Güçler ve Yeni Güç Dağılımları İçin Gündem

"A machine that would go of itself": Bkz. Michael Kammen, *A Machine That Would Go of Itself: The Constitution in American Culture*, New York: Knopf, 1986. Kammen, James Russell Lowell'ın 1888 tarihli makalesinden bir şeyler ödünç almış.

Yürütme erkinin yayılması için bkz. Bruce Ackerman, *The Decline and Fall of the American Republic*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 2010.

Şirket dünyasının başat rolü ve bir "tersyüz edilmiş totaliteryanizm" yaratılması konusunda, bkz. Sheldon S. Wolin, *Democracy Incorporated: Managed Democracy and the Specter of Inverted Totalitarianis*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 2008.

Naomi Klein, *The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism* (New York: Metropolitan Books, 2007) [*Şok Doktrini*, Çev. Selim Özgül, Agora Yay., 2011].

Ortakçı [*commoner*] terimini bizimkine benzer bir şekilde kullanan analizler için bkz. *Commoner* (www.commoner.org.uk) dergisi ve ayrıca bu dergiyle özdeşleşen Massimo De Angelis, George Caffentzis ve Silvia Federici gibi yazarların çalışmaları.

Dizin

2011 hareketleri 45

A

ABD 9, 27, 28, 34, 48, 49, 62, 65, 67, 80, 81, 84, 86, 88, 89, 95, 97
Afrika 8, 28, 60, 61, 84
Amerika Birleşik Devletleri 25, 29, 30, 44, 61, 87, 88, 89
anayasal 9, 13, 46, 50, 51, 52, 58, 59, 60, 61, 68, 73, 74, 75, 76, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 98, 99, 103
ancien régime 51, 60
antidemokratik 10
Arap Baharı 61, 73
Arendt, Hannah 40
Arjantin 43
askerileştirme 48, 49
Atina 9, 10, 11

B

banka 78, 79
Barselona 8
bilgi 46, 62, 67, 79
bilişsel 67, 71, 78
Bin Ali, Zeynel Abidin 8
birey 27, 28, 30, 41, 42, 46
bireysel 21, 40, 41, 43, 45, 51, 58, 80, 83
bireyselleştirici 43
birikim 77
biyopolitik 23, 42, 78, 81, 93, 96
Bolivya 74, 82
borç 9, 18, 19, 20, 21, 42, 43, 71, 104
borçlandırılan 12, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 31, 34, 39, 40, 69, 73
Bouazizi, Muhammed 8, 11
bürokratik 24, 78, 82, 96
Bush, George W. 87

C-Ç

çevre 64
Charter of the Forest 63
Chicago boys 103
Chomsky, Noam 44
çokluk 11, 45, 52, 103
çokluklar 8, 73, 107
Condorcet, Nicolas de 59
cumhuriyetçi 13, 33, 68, 86

D

darbe 103
Davis, Angela 48

demokrasi 34, 46, 58, 62, 68, 72, 86, 92, 93, 107
demokratik 11, 12, 13, 31, 32, 51, 52, 59, 60, 62, 63, 66, 70, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 85, 86, 91, 92, 93, 94, 96, 98, 101, 103, 104, 105, 107
despotik 31, 60
devletçi 76
devrim 12, 51, 106
direniş 17, 40, 60, 102
dispozitif 52, 61
Dünya Bankası 10, 43
Dünya Ticaret Örgütü 10
duygulanımlar 25, 63, 78, 93, 95, 96

E

eğitim 48, 74, 79, 80, 81, 83, 99
Eisenhower, Dwight D. 48
ekonomik 8, 11, 12, 17, 23, 30, 40, 42, 43, 50, 58, 64, 67, 69, 70, 78, 84, 85, 87, 89, 94, 96, 97, 102, 103
ElBaradey, Muhammed 11
Ellison, Ralph 10
endüstri 21, 51, 58, 78, 92
endüstriyel 20, 58, 81, 92, 95
enformasyon 22, 23, 24, 26, 34, 47, 79, 95
Engels, Friedrich 40
eşitlik 19, 52, 59, 77, 80, 107
eşitsizlik 33, 46, 70
eylemci 67, 72

F

Facebook 22, 25, 45, 66
farklılık ilkesi 82, 83
federalist 71, 72, 90, 91, 92, 93, 96
Federalist 10 68, 69
federalizm 90
finans 10, 20, 21, 33, 57, 58, 72, 78, 79, 89, 94, 95, 97, 102
fon 80
Fransa 87
Friedman, Milton 102, 103

G

geleneksel Sol 25, 87, 88, 89
genel irade 33, 51, 70, 76
Ghonim, Wael 11
Google 11
Guevara, Che 50
güvenlikleştirilen 12, 17, 26, 27, 28, 30, 31, 35, 39, 40, 47, 73
güvenlik toplumu 29, 32

H

Hindistan 82
hiyerarşi 12
Hollanda 75
hükümet 8, 26, 31, 39, 49, 50, 59, 68, 69, 85, 86, 88, 95, 98

I-İ

iklim değişikliği 82, 88

ilerici hükümetler 83, 84, 86
ilke/ilkeler 8, 13, 58, 59, 61, 74, 77, 81, 86, 90, 98, 99, 103
IMF 43
Indignados 8, 9, 52, 53
İngiltere 9, 29, 104, 105
İnternet 25, 26, 47, 66
işçi sınıfı 32, 67
işgal 7, 8, 9, 10, 25, 46, 52, 62, 64, 69, 91
İsrail 9, 67
işsiz 29, 30
isyan 11, 17, 19, 35, 39, 40, 41, 61, 72, 104
İtalya 23, 74, 89
iyi 21, 35, 40, 41, 44, 74, 76, 83, 94, 99, 103
ırkçılık 89
ırksal 9, 11, 12, 28, 43, 48, 84, 97, 105

J

Jefferson, Thomas 30, 48, 59

K

Kahire 8, 10, 11, 49
kairos 40
kampçılar 49
kamp kurma 8, 9, 10, 25, 46, 61, 63, 69, 73, 91, 93, 106
kamu 12, 33, 74, 75, 78, 81, 82, 105
kamu hukuku 75
kamusal 45, 46, 48, 51, 75, 78, 83
Kanada 82
kapital 78
kapitalist 19, 20, 21, 29, 31, 40, 42, 45, 57, 58, 67, 78, 82, 86, 94, 95, 96, 104
kâr 20
katılım 13, 32, 51, 62, 72, 74, 75, 79, 80, 91, 93, 105
katılımcı 46, 73, 77, 81, 86, 91, 94, 98, 105
kaynak 74, 95
kemer sıkma 9, 43
kendini eğitmek 79, 80
Keynes, G. M. 58
kimlik 68
kolektif 24, 25, 40, 43, 46, 47, 50, 73, 78, 103
kölelik 21, 30
korporatist 32, 51
kriz 30, 58, 64, 95
küresel 10, 34, 43, 57, 58, 65, 67, 72, 84
kurucu 12, 13, 51, 52, 53, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 67, 71, 72, 74, 76, 77, 86, 90, 92, 94, 96, 97, 98, 105
kurucu ilke 77
kurum/kurumlar 34, 43, 48, 59, 65, 76, 80, 84

L

Latin Amerika 83, 84, 86, 90
Leone, Sierra 82
liberal 50, 58, 75
Londra 11, 43

Los Angeles 11, 43

M

Machiavelli, , Niccolo 47
Madison, James 48, 68, 69
Madrid 8, 9, 10, 11, 49, 52
Magna Carta 63
manifesto 7
Maynard, John 58
meclis 43, 70, 91, 93, 98, 107
medya 23, 25, 32, 39, 45, 46, 71, 73, 88
medyalaştırılan 12, 17, 22, 23, 24, 31, 34, 39, 40, 73
Meksika 46
meta 12, 19, 95
militan 71, 72
Mitterrand, F. 87
Mısır 8, 11, 43, 49, 62
Mısırlılar 8, 10
Mübarek, Hüsnü 8, 49
mülkiyet 12, 19, 58, 81, 83

N

neoliberal 18, 29, 39, 40, 43, 51, 52, 57, 58, 77, 94, 102, 103
New Deal 77
New York 9, 11, 25

O-Ö

Obama, Barack 87
olumlama 41
ortakçı 104, 105
ortak iyi 74, 76
ortak varlık 74
orta sınıf 33
otorite 76, 78
otoriter 73, 76, 92, 97
özelleştirme 66
özel mülkiyet 12, 83
özerk 20, 58, 61, 71, 73, 85, 95

P

para 20, 69, 77
Paris 43, 92
Paris Komünü 92
parlamenter 31, 73, 87, 88
parti 73, 84, 106, 107
partiler 73, 84, 88, 89
Pinochet, Augusto 102, 103
plan 77
planlama 77, 78, 80, 94, 95, 96
politika 33, 58, 72, 90, 92, 93
politik özne 73
popülist 32, 33, 85, 86
popülizm 85
proleter 33
proleterya 67
protesto 9, 62, 73
protestocu 8, 11, 28, 43, 50, 106
Puerta del Sol 9

R

Rawls, John 82
reform 58, 86, 87, 89, 97
reformist 88
Rotshchild Bulvarı 9, 62, 106
Rousseau, J. J. 33, 34, 69, 76, 80

S-Ş

seçim 31, 52, 61, 62, 68, 88
seçme 77
serbest erişim 74, 79, 80, 96, 98
sermaye 19, 20
Sidi Bauzid 8
Şili 102, 103
şirket 39, 81
Sol 9, 10, 25, 46, 49, 52, 87, 88, 89, 106
solcu 88
sömürü 19, 20, 21, 40
sosyalist 12, 52, 66, 78, 84, 92, 95, 96
Sovyet 77, 81
Sputnik 80
sürdürülebilirlik 80, 98, 103
Syntagma Meydanı 9, 62

T

Tahrir Meydanı 8, 11, 49, 62, 106
tekil 10, 41, 42, 51, 62, 72, 73, 91
tekilleşme 41
Tel Aviv 9, 10, 71, 106
temsil 12, 17, 24, 31, 32, 33, 34, 35, 39, 40, 50, 51, 58, 62, 70, 71, 73, 84, 88, 89, 90, 92, 104
temsil edilen 12, 31, 32, 34, 35, 40, 73
temsili 9, 31, 34, 50, 51, 73, 75, 88, 97
Tocqueville, Alexis de 61
toplum 32, 33, 49, 60, 63, 76, 93, 94, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 107
toplumsal 7, 8, 9, 11, 12, 13, 17, 18, 20, 21, 28, 30, 31, 33, 34, 35, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 52, 58, 62, 63, 65, 67, 69, 70, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 102, 103, 104, 105, 106
totaliter 31
Tottenham 9
tüketim 77
Tunus 8, 11, 62
Twitter 25, 45, 66, 69, 91

U-Ü

Uganda 82
ulusal 11, 29, 34, 58, 64, 65, 81, 84
uluslararası 65, 84
Uluslararası Para Fonu 10
üniversite 44
üretim 19, 20, 21, 42, 57, 58, 67, 71, 77, 78, 81, 92, 93

V

Venezuella 43

W

Wall Street'i İşgal Et 8, 43
Weimar Anayasası 92

WikiLeaks 45, 68
Wisconsin Eyalet Meclisi 8, 106

Y

yabancılaştırılan 32
yargı 90, 97, 98, 99
yasama 87, 88, 89, 90, 91, 92, 96, 97, 99
yoksul 21, 34, 43, 64, 69, 82
yoksulluk 34, 42, 67
yoksun 18, 22, 24, 30, 32, 35, 43, 82, 106
yoksunluk 40
Yunan/Yunanlar 9, 91
yürütme 87, 90, 94, 96, 99

Z

Zapatero, Lous Rodriguez 9, 52
Zapatista 46, 47
zengin 31, 64, 69
zenginlik 31
Zuccotti Park 9, 11, 43, 46

Antonio Negri ve Michael Hardt acilen yaygınlaştırılması ve tartışılması dileğiyle bir "duyuru" yayımladı. Bu kısa duyuruda, yakın dönemde patlak veren Arap Baharı ve Tahrir Meydanı, Wall Street'i İşgal Et, *Indignados*, Yunanistan ayaklanmaları gibi, toplumsal hareketlere ve mücadelelere ilişkin tespitler yapan yazarlar, bunların yeni bir kurucu nitelik kazanabilme imkânları ve yolları üzerine kafa yoruyor. Çağdaş toplumlarda borçlandırılan, medyalaştırılan, güvenlikleştirilen ve temsil edilen olmak üzere dört ana figür tespit ettikten sonra, bunların isyan etme ve kendilerini dönüştürerek iktidar figürleri haline gelme yetisine sahip olduklarını savunuyor.

Herkesin ortak olana erişebildiği ve onu paylaşabildiği adil, eşit ve sürdürülebilir bir toplum kurmayı hayal edebiliyoruz ama onu ete kemiğe büründürme koşulları henüz mevcut değil. Küçük bir azınlığın zenginliği ve silahları elinde bulundurduğu bir dünyada demokratik bir toplum yaratamayız. Kararları hâlâ onu tahrip etmeyi sürdürenler alırken, gezegenin sağlığını iyileştiremeyiz. Zenginler paralarını ve mülklerini hemen öylece vermeyecek, zorbalar kolayca silahlarını bırakıp iktidarın dizginlerini ellerinden bırakmayacak. Son tahlilde onları almak zorunda olan bizleriz... ama yavaş olalım. Mesele söylendiği kadar basit değil.

Hardt ve Negri, bu kitapta eşitlik, özgürlük, ortaklık ve sürdürülebilirlik temelinde katılımcı, demokratik bir kuruluş sürecinde, yasama, yürütme ve yargı erklerinin rolleri ve alacağı biçimler üzerine fikirler üretirken, aynı zamanda anayasa tartışmalarına da katkı sunuyor.
Mücadele devam ediyor ve yapılacak çok şey var. Hardt v[illegible] Negri'den duyurulur!

AYRINTI • İNCELEME
ISBN: 978-975-539-687-3
9 789755 396873